

Bis hieher
und nicht weiter
kamen die
serbischen Reiter
Anno 1919

TRIBUNA

brojevička (11) 17. april 1989

cena 5000 din

Zmagovalcem pripada čast pisanja zgodovine!

Si predstavljate, koliko dela bodo imeli zgodovinarji, če bodo lepega dne ugotovili, da jo je treba napisati znova? Saj ne, da bi se v celoti zmotili, le spregledali so nekaj ključnih malenkosti in pozabili, da so jo tokrat pisali tudi poraženci. Le kaj razkriva, da je Slovenci do danes nismo smeli brati? Komu verjeti?

Tragedija zgodovinskega dogajanja pa leži povsem drugje. Nismo si še prav odpočili od zadnje vojne, ko nam grozi nova. Prav podobni sta si, le nevarnost se bliža tokrat z drugega konca.

Zgodovinsko vprašanje se postavlja kar samo: Slovenci, kaj storiti?

Živimo v državi, na katere koncu je vojna. Je ta vojna osvobodilna ali je protirevolucionarna, kdo je revolucija in kdo »proti«, sedaj sploh ni tako pomembno. Toda pomembno in žalostno hkrati je, da so šli tja ubijati in bodo (?) ubiti tudi Slovenci. Ne da bi s to vojno, pravzaprav, sploh kaj imeli. Upam, da se kmalu vrnejo. Mogoče jih bomo še potrebovali!

Vsaka vojna je nora, ta pa še posebej! Zato mene tokrat ne bo zraven. Nasvidenje v naslednji vojni!

V Ljubljani, 13. aprila 1989

Tomi Drozg

P.s. Ravnokar me je poklical prijatelj in mi sporočil, da na več železniških postajah v Sloveniji nalagajo nove skupine slovenskih rezervistov v živinske (!) vagona. Je to mogoče! Ne, ne more biti! In vendar je!

OIKOS

Zveza tabornikov Slovenije že od ustanovitve dalje uči svoje člane živeti v naravi in z njo. Pred leti pa se je zaradi slabega stanja našega okolja pojavila potreba po vzgoji tudi v smislu zaščite narave in okolja.

V ta namen je bila leta 1985 pri RK ZTS ustanovljena komisija za varstvo okolja, Ekološka izvidnica.

Prva akcija, ki smo se je lotili, je popisovanje odlagališč odpadkov, saj se s tem delom v Sloveniji še nihče ni ukvarjal, taborniki pa imamo za tako delo dovolj velike možnosti.

Naše delo so ugodno ocenili tako taborniki kot tudi predstavniki strokovne javnosti in upravnih organov, ki se ukvarjajo z zaščito in urejanjem okolja.

Cilj te prostovoljne skupine je izdelava katastra-evidence odlagališč odpadkov v Sloveniji, na podlagi katere bi ustvarili nadzor nad prostorom, ta pa bi spodbudil sanacijo odlagališč odpadkov.

Delo poteka na osnovi metodologije, ki je tudi strokovno dobro zastavljena, opravljajo pa ga taborniki prostovoljno v svojih okoljih. Da bi bilo delo čim bolj kvalitetno opravljeno, za popisovalce organiziramo tečaje, na katerih se le-ti usposobijo za kvalitetno terensko delo.

Na žalost pa je skupina, ki skrbi za izvedbo akcije, že naletela na mnogo težav, npr. za kvalitetno opravljanje dela moramo zagotoviti ustrezne karte področij, ki jih popisujemo; potrebna je izdaja metodologije z dodatnimi besedili, a za izdajo nimamo finančnih sredstev. Zaradi takšnih težav predlagamo RK ZTS in RK ZSMS ustanovitev delovne skupine za izdelavo katastra odlagališč odpadkov – OIKOS.

Delovna skupina bi bila izvajalec vseh delov projekta do končne izdelave evidence, vodenje pa bi zaradi ugoditve potrebam prevzel kateri od republiških upravnih organov.

Ustanovitev take delovne skupine bi bila delna uresničitev cilja, kongresa ZSMS v Krškem, da se ustanovi neodvisen ekološki inštitut. Bila pa bi tudi kvalitetna dopolnitev sedanjim ekološkim skupinam, ki se z ekologijo ukvarjajo le z vidika boja za oblast.

Akcija naj bi bila zaključena najpozneje v letu 1991, vendar je hitrost doseganja ciljev odvisna predvsem od »naše« finančne moči. Po zaključitvi akcije izdelave katastra odlagališč odpadkov delovna skupina ne bi razpadla, ampak bi izdelala nov projekt za raziskovanje in zaščito okolja in ga tudi izpeljala.

JURIJ KOBAL

TEŽKO METALNI SOCIALIZEM ANTE MARKOVIČA

Nekoliko utrujeni od neprestanih političnih šokov in gospodarskih neuspehov naše vlade smo se (omotično) oprijeli zadnje rešilne bilke, ki nam jo ponuja novi predsednik vlade. Gospodarstvo naj bi torej končno svobodneje zadihalo, prednost naj bi dobilo tržno gospodarstvo... Ukrepi zadnjega meseca, kot so neomejen dvig deviz in dovoljen neomejen nakup reprodukcijskega materiala v tujini, tudi privatnemu sektorju, so novopečenemu premieru prinesli še večji ugled. Njegov

program torej prinaša nove osvežitve v propadajoče gospodarstvo, žal pa kljub začetnim uspehom skriva številne kozmetične napake. Postavlja se vprašanje, ali novi program potrebuje zgolj majhne korekture ali pa so tudi njegovi temelji napačno postavljeni. Za kaj pravzaprav gre?

Znano je, da proizvodnja v Jugoslaviji zahteva povečanje virov električne energije in če tedaj, država ne bo sposobna modernizirati svoje industrije, se ji obeta, da bo tudi v letu 1992 nadaljevala s svojo podrejeno vlogo, ki jo trenutno zavzema v gospodarsko razviti Evropi. Markovičev program je zato agresiven, v želji, da zgrabi mačko za rep, je pripravljen storiti vse. Zaveda se, da modernizacije ni sposoben izvesti, poraba energije pa se bo seveda konstantno večala, zato se bo seveda odločil za tiste rešitve, ki so najbolj enostavne:

Ena izmed njih, ki jih njegov program ponovno ponuja, je gradnja jedrskih elektrarn, moratoriju nanje pa se, kot je že ustaljena praksa, lahko izognejo za zaprtimi vrati. Poleg »jedrskih bomb« v službi za miroljubni namen je v načrtu tudi gradnja jeklarne v Sisku. Markovičev program tako predvideva, da naj bi samo SR Hrvatska namenila 85% celotne akumulacije v energetske namene.

Torej gre za program, ki izbira vsa neekološka sredstva, da bi prišel do cilja. In kakšen je cilj?

Če se bodo vsi načrti, omenjeni v programu, izpolnili, se nam obeta cilj z novimi Mežiškimi dolinami, vodami in onkološkimi inštituti IV. kakovostnega razreda, prekinitvijo Ženevske ratifikacije, uničnimi gozdovi... Torej cilj, ki je nevreden dolgoletnega odrekanja državljanov sedanjega težko metalnega socializma. Markovič nam torej ne ponuja nič novega. Ali pa? Summa summarum...

Biserka Karneža

SPOŠTOVANI TOVARIŠ MARKOVIČ

Te dni, ko so oči domače in deloma tudi tuje javnosti uprte v Vas in je državljanom SFRJ že skoraj ugasnilo poslednje upanje, da bi se ekonomsko propadanje in oddaljevanje od razvitega sveta lahko zaustavilo, se čutimo dolžne opomniti Vas na nekaj temeljnih pomanjkljivosti Vašega ekonomskega programa. V Vaših dosedanjih nastopih (v *Zvezi Komunistov*, v *Predsedstvu SR Makedonije*...) ste zanemarili enega največjih jugoslovanskih in svetovnih problemov, problem, ki ne bo rešen z liberalizacijo ekonomije in s povečano ekonomsko rastjo – govorimo o ekološkem problemu. To je problem, katerega narava presega dosedanje politiko prikrivanja simptomov in zakrivanja oči. Ta problem zahteva strožjo zakonsko regulacijo na tem področju v smislu zmanjševanja dovoljenih zakonskih mej onesnaževanja in doslednejše in ostrejšje kaznovanje onesnaževalcev.

Naj Vas spomnimo samo na gozdove, ki umirajo zaradi kislega dežja, reke, katerih vode že zdavnaj niso več primerne za pitje, na mesta, ki so postala nevezdržna za človeka zaradi mestnega in industrijskega hrupa, na »cvetoče« jadransko morje, na hrano, zastrupljeno s kemikalijami, da problemov, kot je nastajajoča ozonska luknja, sploh ne omenjamo.

Govorimo torej o problematiki, ki prav gotovo ne bo rešena s tujimi vlaganji, deregulacijo, privatno iniciativo, svobodnim podjetništvom, prestrukturiranjem proizvodnje... Govorimo o problemih, ki so še kako prisotni, o problemih, ki so zaradi svojih katastrofalnih posledic nad ekonomskimi in imajo, ali bi vsaj morali imeti, prednost pred le-temi in zahtevajo TAKOJŠNJE ukrepanje ter najvišjo možno stopnjo sanacije. Menimo, da bi bilo zelo koristno, če bi Vi podali svoj program reševanja ekoloških problemov, ki bi vseboval tako preprečevanje širitve ter odstranjevanje posledic obstoječih ekoloških katastrof, kakor tudi preprečevanje nastajanja novih, ki prihajajo skupaj z Vašimi ekonomskimi reformami. Z ozirom na to in na javno objavljene trditve, »da je također poznato, da je novi predsednik po uverjenju izrazil nuklearac« (Slobodna Dalmacija 29. januarja 1989) ter Vašo izjavo »da se ne moremo odreči atomskih centrala, jer bismo ostali u mraku i pod svečama« (NIN 5. februarja 89) se čutimo dolžni postaviti vam nekaj povsem konkretnih vprašanj:

1.) Kakšno je Vaše stališče o prenehanju oziroma nadaljevanju gradnje nuklearnih elektrarn v Jugoslaviji?

2.) Kakšno je Vaše stališče o zahtevi avstrijskih »zelenih« po prenehanju delovanja JE Krško?

3.) Kakšno je Vaše stališče o gradnji nuklearnih elektrarn v sosednjih državah, posebej tistih, ki mejijo na Jugoslavijo?

4.) Ste na čelu projekta gradnje nove Jadranske avtoceste. Prosimo Vas, da javnost čimprej seznanite z ekološkimi posledicami gradnje te ceste.

5.) Kakšni bodo vaši ukrepi v zvezi z zaščito Jadranskega morja pred onesnaževanjem – tako na jugoslovanski kot na italijanski strani. Kot nam je znano, za razliko od italijanske vlade jugoslovanska vlada ni naredila prav ničesar za zaščito Jadrana.

6.) Kako in kdaj nameravate konkretno nastopiti proti ekološkim problemom?

Menimo, da mora biti Vaš ekološki program, ki mora biti vključen v ekonomski program in bi naj pripeljal Jugoslavijo iz njene sedanje ekonomske situacije, javno prediskutiran in dosledno izvajan.

HVALA VAM

BOJAN KORENINI

Ljubljanska ekološka skupina

POZIV JAVNOSTI IN STARŠEM SLOVENSkih VOJAKOV NA KOSOVU

V času, ko se v naši državi razrašča in stopnjujejo nacionalna nasprotja in postaja gonja zoper demokratične težnje v Sloveniji vse hujša, služijo vojaški rok te dni na Kosovu tudi slovenski fantje naborniki. Pretreseni nad uvedbo izrednega stanja v enem delu Jugoslavije in seznanjeni z dejstvom, da je poleg slovenskih miličnikov tja poslan tudi kontingent slovenskih vojakov v starosti 19 do 20 let, ki so tako nasilno vpleteni v že bratomorni spopad in izpostavljeni psihičnim napetostim in stiskam, soočeni tudi že z nemočjo, zgroženostjo in strahom posameznih mater, ustanovljamo akcijski odbor za varstvo pravic vojakov nabornikov.

Izhajajoč iz temeljne opredelitve humanizma kot našega skupnega človeškega bitstva v večnacionalni državni skupnosti, podprti s preko 1.100.000 podpisi izjave za mir in sožitje na Kosovu v Cankarjevem domu 26. februarja, ponovno opozarjamo na ugotovitve, podane v skupni izjavi Društva za ustavno pravo in SEkcije marksističnega centra CK ZKS z 28. februarja 1989, ki menita, da sklep Predsedstva SFRJ o uvedbi posebnih ukrepov na Kosovu nima ustavne podlage. Pridružujemo se izjavi Odbora za zaščito človekovih pravic na Kosovu (Delo, 30. 3. 1989) in sporočilu Občnega zbora Društva slovenskih pisateljev (Delo, 30. 3. 1989). »ki z vso ostrino protestira proti sodelovanju slovenskih miličnikov in vojakov pri izvajanju izrednih ukrepov na Kosovu in zahteva, da republika Slovenija odpokliče slovenske enote Ljudske milice, vojaško vodstvo pa enako stori s slovenskimi fanti v JLA«.

Nerazumno dejanje našega političnega vodstva je prisililo komaj dozorele in dorašle mladeniče, da se bojujejo proti prijateljem ali celo bratom, kar jim bo za vse življenje, če bodo preživeli, neizbrisno zanamovalo duševnost in eksistenco.

Pozivamo somišljenike, še posebej prizadete starše in svojce vojakov, da se nam pridružijo v zahtevah slovenskemu političnemu vodstvu, naj se upre politiki nasilnega razreševanja medčloveških odnosov znotraj Jugoslavije.

Vse, ki so pripravljeni sodelovati z nami ali od nas pričakujejo pomoč, vabimo, da nas obiščejo ali pišejo na naslov: Akcijski odbor za varovanje pravic vojakov, Kersnikova 4, Ljubljana.

Lahko nas tudi pokličejo na telefon: (061) 319-498 vsak delavnik od 17. do 18. ure, ali nas obiščejo na Kersnikova 4, 2. nadstropje, soba 206.

Akcijski odbor za varstvo pravic vojakov

SLOVENSKA POLITIČNA EMIGRACIJA

Že sam obstoj politične emigracije kaže na nenormalno politično stanje znotraj naroda. Kaže namreč, da ta narod ne zna živeti zrelo, se pravi v medsebojnem sožitju ali vsaj strpnosti med različnimi skupinami oziroma subjekti, ki ga tvorijo. Ali pa ne more tako živeti, ker kot narod ni suveren. Bodisi da živi v podrejenem položaju, **ali celo pod okupacijo**, pa zato zunanja sila določa naravo njegovega notranjega obnašanja; bodisi da njegovo življenje **v celoti obvladuje določena družbena moč** z ekskluzivno, totalitarno ideologijo. Za položaj slovenskega naroda bi najbrž lahko rekli, da ga določajo vse tri omejevalne danosti. A dejstvo, da se danes javno sprašujemo o slovenski politični emigraciji, vendarle kaže, da se zavedamo narave našega narodnega življenja in jo skušamo presežati.

Vsaka emigracija naj bo ekonomska ali politična, ostaja organski del naroda, dokler živi in zavestno ohranja kulturno identiteto lastnega naroda. Pri ohranjanju te identitete se praviloma izkaže za ustvarjalnejšo in trdoživejšo politična emigracija, saj ima za to več nagibov in večjo narodno zavest kot ekonomska. Tako ni slučaj, da npr. argentinsko slovensko politično izseljenstvo še v tretjem rodu tvorno živi slo-

vensko narodno identiteto in jo bo po lastnem prepričanju ohranjalo vsaj še sto let. Prav politična emigracija pa ni deležna nobene podpore matičnega naroda pri ohranjanju svojega slovenstva. V tem vidim ključen problem našega odnosa do izseljeniških skupnosti. Vprašanje vrnitve političnih beguncev je seveda etično vprašanje in kaže, do kolikšne politične zrelosti, modrosti in trdnosti je prišel obstoječi režim. Zavirati naselitev v domovini sinovom in vnukom beguncev pa ni le nehumano, ampak tudi kratkovidno dejanje, posebno pri tako maloštevilnem narodu, kot smo Slovenci. Vendar je vprašanje vrnitve v obeh primerih obrobno. Generacija beguncev izumira, njihovi potomci pa so si ustvarili v novi domovini boljše bivanje, kot bi si ga mogli tu. Pametna nacionalna politika bi sicer stremela, da čim več teh ljudi pritegne nazaj v izvorno domovino, saj bi s tem dobil narod biološko kot tudi ekonomsko, znanstveno ter kulturno okrepitev. Seveda pa bi morali zainteresiranim nuditi drugačne ekonomske pogoje, kot jih imamo, in predvsem svobodno življenje. Tako je med potomci verjetno prav malo želja po vrnitvi, tembolj, ker je usoda redkih povratnikov kaj mučna.

Osnovni problem je torej v tem, da slovenska politika ignorira, namesto da bi pomagala tudi politični emigraciji pri ohranjanju slovenske identitete. S takim ravnanjem dela predvsem sebi slabo uslugo. Še naprej ohranja sindrom političnega nasprotovanja, kar ji ne daje dobrega glasu v svetu, saj so znale vse zahodne narodne skupnosti po toliko desetletjih že premagati nacionalni razkol. Izrazit primer za to je Španija. A je že tako, da **naša vladajoča ideologija še vedno potrebuje sovražnika za svoje potrjevanje sami sebi, zato ga sproti ustvarja, če ga ni**. Pri tem je ne moti, da prav to dokazuje njeno družbeno nezadostnost in lastno notranjo šibkost oziroma negotovost. Zato takšen argument te ideološke pameti ne prepriča. Nerazumljivo pa je, da je ne prepričajo niti čisto pragmatični razlogi. Na dlani je, da bi zaradi svojega položaja prav politična emigracija lahko opravljala najuspešnejšo ambasadorsko vlogo v svojem okolju. Bila bi tudi uspešen kulturni, tehnološki ter znanstveni posrednik. Stari domovini pa bi lahko tudi nudila izdatno gospodarsko pomoč. Politiko matične domovine bi torej morali pri odnosu do emigracije, pa ne samo politične ampak tudi ekonomske, voditi predvsem narodni interesi. Tu pa zadenemo na jedro, na gordijski vozle vse obstoječe slovenske politike.

Peter Kovačič – Peršin

Opomba:

Tekst je bil naročen za Mladinino priložnost o slovenski politični emigraciji, vendar tam ni bil objavljen.

DRUŠTVO ZA NOVO KULTURO BIVANJA PRI UK ZSMS

Tradicionalni sedemdnevni popolni post s praksami joga od 29. aprila do 6. maja v otroškem klimatskem okrevališču RAKITNA. Prijave na UK ZSMS Ljubljana, 318-457.

Uredništvu: Pomagajte, prosim, našim dejavnostim in prizadevanjem s kakšnim prigradnim obveščanjem.

OBVESTILO

Ciklus tečajev temeljev bivanja »ZA PREOBRAZBO ŽIVLJENJA ČLOVEKA IN OKOLJA«, osrednjega programa Društva za novo kulturo bivanja v ustanavljanju pri UK ZSMS, bo v Cankarjevem domu stekel 29. septembra.

Lojze Stanič

UK ZSMS, 23. marca 1989

Tribuna: Kako mislite, da boste dobili to svojo vojno s Šiptarji?

Zečević: To bo za nas poslastica.

Tribuna: Poslastica? Meni se bolj zdi, da boste čez 20 let izgubili še Niš. Če bi jih sedaj pustili, da se odcepijo, bi vi še lahko rešili Kosovo Polje. Čez 20 let boste imeli mejo pred vrati Beograda.

Zečević: Kar se Šiptarjev na Kosovu tiče – z njimi lahko opravimo v dveh nočeh z dvema divizijama.

Tribuna: Tam je več kot milijon ljudi. Se zavedaš, koliko časa je potrebno, da pobiješ milijon ljudi? Tega še Hitler ne bi zmožal v dveh nočeh. Če primerjamo Kosovo in Palestino – Izrael ima najboljšo armado na svetu, pa ni uspel zadušiti intifade; kako misliš, da bo vam uspelo?

Zečević: mi smo boljši od Izraelcev.

Tribuna: Pa vendar, Jugoslavija je vseeno na nek način del Evrope. Misliš, da je v Evropi danes še mogoče pobiti nek narod?

Zečević: To vendar ni genocid. Poleg tega se genocid, da, holokavst nad Srbi izvaja na Kosovu že desetletja, vse od vojne, morda pa že prej. Naj ti nekaj povem: Srbi so ustvarili Jugoslavijo.

Tribuna: HM!

Zečević: V prvi svetovni vojni smo izgubili čez milijon ljudi. Po prvi svetovni vojni je kralj Aleksander vse vojske, Hrvate in Slovence, ki so se borili na strani Avstroogrške, sprejel v jugoslovansko vojsko in jim dal dve stopnji višje čine.

Tribuna: Mi smo slišali drugače.

Zečević: Napačno ste slišali. Svoje velike zablode je plačal z glavo 9. oktobra 1934 v Marseillu. Srbski narod je plačal svoje zablode v jamah in v Jasenovcu. To resnico so leta skrivali. Namesto da bi dosegli nacionalno spravo, so ustvarjali umetno bratstvo in enotnot na krvi žrtev. Srbi so vsi za Jugoslavijo, verjamem, da Slovenci tudi – a s čistimi računi. Sicer ni ta država v interesu nobenega naroda. Ne nas, ne vas.

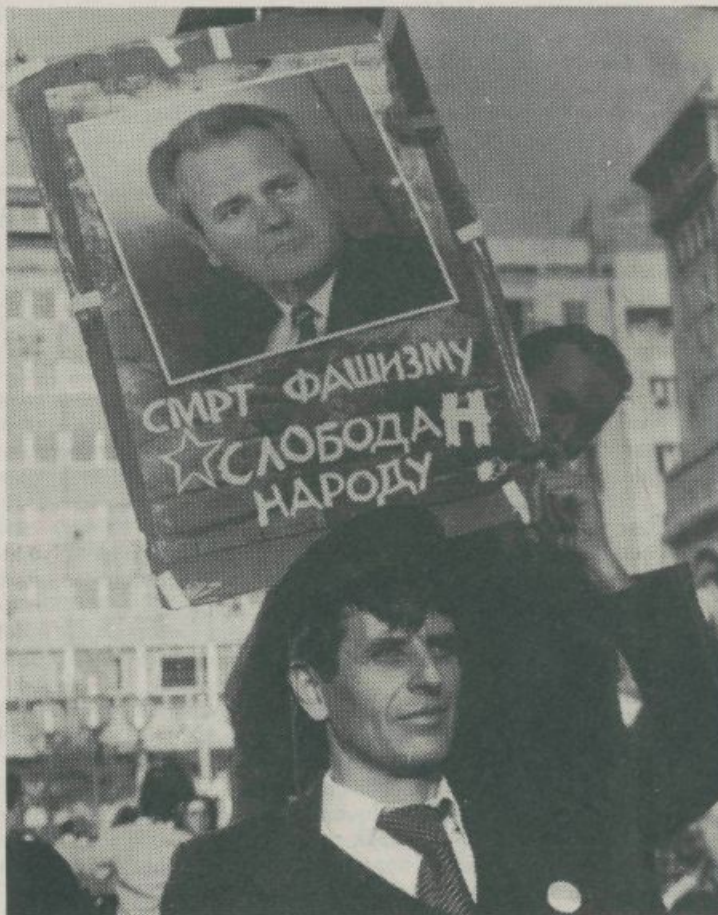
Tribuna: ...in tudi Albanci ne.

Zečević: Albanci niso narod. Albanci so po mednarodnem pravu narodna manjšina, ki uživa v tej državi vse pravice, kot vsi drugi narodi.

Glas iz ozadja: Dokler se tem pravicam ne reče republika.

MIRKO ZEČEVIĆ

DVE ČRNOGORSKI REVOLUCIJI

Srečal sem ga v neki beograjski kavarni na dan prvih strelav na Kosovu, na sestanku neke zelo srbske skupine. Gordan mi ga je predstavil kot enega od voditeljev »črnogorske revolucije«. Ko je pogovor postal noro zanimiv, sem ga vprašal, če lahko snemam. To je torej »srbska« verzija o krčih današnje Jugoslavije, včasih nekonsistentna, včasih nora, marsikdaj gotovo žalostno zmotna in zapeljana – ima pa svoj šarm.

S. R.

Drugi glas: Saj je tudi muslimani nimajo.

Zečević: Vprašanje narodnih manjšin pa bi se morali reševati po načelu reciprocitete. Dajmo manjšinam take pravice, kot jih imajo naši ljudje v sosednjih državah. Posebne pravice, seveda. Obče pravice naj imajo enake kot mi vsi – če bi se tu držali reciprocitete, albanska in romunska manjšina ne bi imela nikakršnih pravic.

Tribuna: Ampak v teh dveh državah nihče, tudi Albanci in Romuni, nimajo nikakršnih pravic.

Glas iz ozadja: To se lahko zgodi tudi nam tukaj.

Tribuna: Nas v Sloveniji je zmedlo in nas navajalo v misel, da so vse srbske tožbe o Kosovu le politični špil in laž **dvoje:** prepričanje, da je izseljevanje s Kosovega v glavnem ekonomsko in da se je izselilo še več Albancev kot Srbov – na drugi strani pa srbski molk o vaši manjšini v Romuniji.

Zečević: To ni bil srbski, to je bil jugoslovanski molk.

Tribuna: Mar niso Srbi v Jugoslaviji najmočnejši?

Zečević: Očitno niso. Narode, najšibkejši smo. Resnično, z ustavo iz leta 1974 je bila izrečena obsodba, naj srbski narod izgine iz Balkana.

Tribuna: Dajte no. Imate glavno mesto, večino v armadi, verjetno večino v zveznih državnih organih,

Glas iz ozadja: Ti nimaš pojma, kako je to, če imaš avtonomne pokrajine. Morali bi se zmeniti in dati Sloveniji Vojvodino, Hrvatski pa Kosovo, pa bi vi razumeli, kako je, če na svojem ozemlju nimaš suverenosti. Srbija ne more sprejeti predpisov zase brez soglasij avtonomnih pokrajin.

Zečević: Prepričan sem, da bi srbski in črnogorski narod enako, kot reagirata sedaj, reagirala, če bi bilo Kosovo v Sloveniji, ne pa v Srbiji. Podpirali smo vas ob vprašanju slovenske Koroške...

Tribuna: HM!

Zečević: Naj vam nekaj povem: iz mojega mesta, Nikšića – danes je to poleg Moševca, s katerim se bomo pobratili, najbolj svobodnjaški kraj v Jugoslaviji, smo poslali zahtevo, naj se preučijo primeri kršenja človeških pravic v Sloveniji. Manjšin – Bosancev, pa tudi drugih – Italijanov, na primer. Zakaj se pred leti, ko so štrajkali rudarji v Labinu, ni reagiralo.

Tribuna: Bil sem tam.

Zečević: Na isti način, kot ste se zavzeli za starotrske rudarje?

Tribuna: V Labinu ni nihče umiral.

Zečević: Le prenaedli bi se lahko do smrti.

Tribuna: V Sloveniji verjamemo drugače.

Zečević: Samo svoji lastni laži verjamete. Nobenih argumentov nočete poslušati, nobenih dejstev, ničesar. Vi – kot da ste osnovali stranke, da bi pokazali, da vsi enako mislite! Vsi mislite isto glede Kosovega, pregona, genocida nad srbskim narodom, kakršnega še ni bio v... človeški zgodovini!

Tribuna: Da, mi mislimo, da so tam preganjali Albanci.

Glas iz ozadja: Manjšina preganja 90% prebivalstva! Zelo zanimivo, da.

Tribuna: Država jih preganja.

Glas: Državni aparat je v rokah Šiptarjev, večine. Boš rekel, da Šiptarska državna uprava preganja Šiptarje?

Tribuna: Mar niso v državni upravi »poštene« Albanci, komunisti, uradniki, ki jim je položaj najpomembnejši? Albanskega politika, uradnika, sodnika, ki se ne bo jugoslovansko obnašal, bo to stalo položaj in službo, mar ne? Zakaj potem tista množica strahotnih obsodb?

Glas: Če bi bilo res tako, zakaj bi potem Beograd spet in spet postavljali na položaje »poštene Albance« – in iste ljudi spet in spet malo kasneje odstavljali?

Tribuna: Ker Beograd svojemu »poštenemu Albancu« postavlja nemogočo nalogo! Zadušiti mora kontrarevolucijo, ki je ni.

Zečević: »Kontrarevolucija« je napačen izraz, ki je Albancem pomagal, da so si pridobili simpatije zahoda, saj je kontrarevolucija rušenje komunistične oblasti. Pa sploh ne gre za to. To je napad na celovitost Jugoslavije po programu Enverja Hodže za Veliko Albanijo. Ta načrt je skoraj uspel in še vedno ima možnosti. To, kar pa ti praviš, da je bil Enver Hodža budalo – Hitler je bil nor, pa kaj?

Tribuna: Eden od problemov s slovenskim odnosom do Kosovega je tale: *Srbski tisk je o Sloveniji toliko lagal, da mu ničesar več ne verjamemo.*

Glas iz ozadja: Samo eno vprašanje: Srbski tisk torej laže. Mar vi absolutno verjamete Delu?

Tribuna: Ne.

Glas: Potem ni nobene razlike med Delom in Politiko.

Tribuna: ??

Glas: Kaj Delo ni nikoli lagalo?

Tribuna: Spomnim se nekih malenkosti, sicer pa poznam Delo kot profesionalen časopis in mu dokaj verjamem. Ne poznam nobene večje Delove laži. So pa stvari, o katerih Delo ni pisalo.

Zečević: Prepričan sem, da srbski in beograjski tisk najmanj laže o Kosovu. Za pisanje o Sloveniji ne vem, saj ne berem slovenskega tiska.

Tribuna: Se spomnite, ko so lanske pomladi trdili, da je v Sloveniji kontrarevolucija?

Zečević: Če je v Sloveniji res kontrarevolucija, potem bo našla pristaše tudi med nami. Samo budalo lahko podpira sedanji sistem. Mi smo za pot v Evropo, bodi prepričan.

Glas: Vi zahtevate pravno državo. To je seveda kontrarevolucija. Pravna država in revolucija ne gresta skupaj. Cela Jugoslavija ni pravna država, a na Kosovu obstaja teror. Kakšna država je to, kjer bom moral otroka spremljati s puško v šolo in potem še domov?

Tribuna: In kaj, če je ta teror izmišljotina srbskega tiska?

Glas: Bi si srbski tisk lahko izmislil primer Martinović?

Tribuna: Da.

Drugi glas: In ženske se same posiljujejo.

Prvi glas: Res, mogoče je, da se je Martinović sam poškodoval, ker je homoseksualec. Zakaj bi potem polkovnik K. iz JNA temu homoseksualcu ponujal stanovanje, njegovim službe, če bi le potrdil, da je homoseksualec. Zakaj potem strokovna mnenja, zakaj izjava neodvisne angleške klinike, da to ni homoseksualno dejanje? Če ne verjamete srbskemu tisku, zakaj ne verjamete Angležem?

Tribuna: Vse kar imaš o terorju na Kosovu je ta nekaj let stari, vprašljivi primer Martinović.

Glas: To je en dokaz. Poslušaj drugega: *mogoče je, da trije štirje manjaki preorjejo grob. Je mogoče, da ti manjaki potujejo po vsej pokrajini in orjejo grobove?* Razumem, da tri budale lahko poškodujejo spomenik. Ne razumem pa ne, da bi se to počelo sistematično. Kaj, če greva na Kosovu in ti pokažem jamo, kjer je bilo nekoč srbsko pokopališče, sedaj pa ga ni več?

Zečević: Na Kosovem je genocid, huje holokavst. Holokavst ni le pregon ljudi, to je brisanje njihovih sledov. Poslušal sem zgodbe mnogih ljudi s Kosova, na mitingih. Nihče ne baja, nihče ne igra. Tam so ostali samo ljudje, ki niso imeli kam iti, samo revščina je ostala. Strokovnjaki, premožnejši, tisti, ki so lahko odšli, so odšli. Vse kar se je zgodilo, tolikšna množica izseljenih, ali to ni dokaz? Zakaj bi se ljudje selili s svojih davnih ognjišč.

Tribuna: Iz ekonomskih razlogov.

Zečević: To je popolna izmišljotina.

Tribuna: Tudi Albanci se selijo! Selijo se tudi Srbi iz Bosne. Šešelj je trdil, da se je iz Bosne izselilo več Srbov kot s Kosova.

Zečević: Ne poznam razmer v Bosni.

Hasan Delić: Pregarja jih birokratska oblast. To je tipično za Bosno. Ne bežijo samo proti Beogradu, bežijo tudi za Zagreb in Ljubljano, center, ki v Jugoslovanskem okviru nekaj pomenijo, kjer je več demokracije in tolerance. Med njimi so eminentni ljudje, intelektualci. Govori se o številki 250.000 – 400.000. Mnogi med njimi niso bili politično preganjani, so pa čutili, da v Bosni ne morejo najti sreče, izpolniti ciljev, ki so si jih v življenju zadali.

Tribuna: Kaj ni mogoče, da bi ljudje bežali s Kosova iz istih razlogov, kot bežijo iz Bosne. Kosovo je verjetno še hujske.

Zečević: Glavni razlog za izseljevanje s Kosova je nasilje nad srbskim in črnogorskim življenjem. Ne vem, kakšne dokaze je še treba ponuditi razen tega, kar se na Kosovu dogaja.

Tribuna: Ampak mi ne verjamemo, da se sploh kaj dogaja!

Zečević: To je vaš problem.

A. Čotrić: Tukaj imaš posebno izdajo Intervjuja o Kosovu. To so dejstva.

Tribuna: Morda so izmišljena, morda napihnjena, morda statistično irelevantna. Mi smo slišali, da je na Kosovu, kjer se vzganja velik hrup o posilstvih, bistveno manj posilstev od jug. povprečja.

Glas: Ti praviš: to je objavil srbski tisk, in s tem je zate stvar opravljena. Tudi jaz ne verjamem srbskemu tisku, nekaterim dejstvom pa.

Glas: Mislim, da srbski tisk v 90% laže. A 10% je čisto dovolj.

Tribuna: Mi smo videli, kako se je sistematično lagalo o Sloveniji.

Zečević: Reagirali pa niste. Jaz jemljem pisanje o Sloveniji z rezervo, ker vem, da mi nimamo pravih informacij. Sumim pa, da tudi vi ne veste vsega. Vem, da se je z ljubljanskim procesom, s »štirimis špijoni« manipuliralo, sicer pa o tem ne vem ničesar.

Tribuna: Po Jugoslaviji je bilo veliko hrupa zaradi gesel »Srbe na vrbe« in »Bosance v lance«, ki sploh nista obstajali.

Glas: To ni res.

Zečević: Verjamem. Takšne izmišljene parole z mitingov v Črni gori in Srbiji je izrabljala tudi posebno hrvaški tisk. Pesem »Srbe na vrbe« pa je bila pred časom res v obtoku.

Tribuna: To je bilo pred sedemdesetimi leti!

Gas: Gledal sem posnetek s poletnega zborovanja in videl transparent s tem napisom.

Tribuna: Prosim, pokaži mi ta posnetek.

Zečević: Manipuliranje s takšnimi gesli in celo izmišljanja, v to verjamem. Zaradi teh gesel ni zamere med nami. Srbski na nrod pa je izzval in prizadel Cankarjev dom, s svojim vampirskim napadom. Ne vem, če slovenski narod deli to mišljenje, dolžan pa bi bil, da se od njega ogradi.

Tribuna: Kaj je bilo v CD tako vampirskega? To je poziv za mir, sožitje in pravno državo na Kosovu. Kaj je s tem narobe?

Zečević: Ko je policija brutalno ustavila delavce na Žuti gredi, na črnogorskih Termopilah, je iz Slovenije prišel telegram podpore. Od tlej jemljemo slovenski humanizem z rezervo, posebno, ko gre za tiste podgane, ki so v rudnikih igrali šoto. Ko so srbski rudarji šli v rudnik z nasprotnimi zahtevami, se ni nihče zmenil zanje. Še umrli bi lahko. Ne verjamem, da v Sloveniji ne bi vedeli, da je stavka v Starem trgu manipulacija, ko pa so to vedeli vsi Srbi.

Tribuna: Vaše »revolverje« pri nas nismo videli kot ljudsko vstajo, temveč kot Miloševićev udar.

Zečević: Doma sem od tam in poznam demokratično gibanje v Črni gori. Z njim Milošević nima nič, niti toliko kot moja pokojna babica. Edina zveza je možnost, da je demokratično gibanje v Srbiji inspirativno delovalo na črnogorski narod, da je prižgalo ogenj, ki je že dolgo tlel. Ti jajačarji, ki so bili na čelu našega naroda, so najslabši voditelji v naši zgodovini. Predstavlja si narod, ki ga je po Njefgošu, kralju Nikoli ali vladiki Danilu padel na Miljana Klempsa Radovića, ki v vsakem drugem stavku pravi »odista« in je vselej pijan, ali Božinu Ivanovića, ki so ga na večer narodne vstaje v republikli privedli izza kotla, ker je kahal žganje! Pijanega.

Šele do jutra se je streznil, da je izdal tisti monstrozni ukaz: »Postupi po naređenju!« Ali naši akademiki, ki eden drugemu pišejo titule. Pri nas se reče, da ima vsak narod svojega Dolanca. Naš Dolanc je Lazar Đorđić. To je pravi primer komunističnega kadra. Bil je republiški sekretar za notranje zadeve. Njegova politična kariera se je takole začela: bil je delavec v železarni, navaden delavec v vroči valjarni. Neki delavec je zgrešil in ga s kladivom mahnil po glavi. Dva meseca je bil v bolnici in ko je prišel ven, je bil nesposoben za fizično delo. Dali so ga torej v sindikat in začel se je šolati na delavski univerzi. Po časi je začel napredovati, po ključu naj bi tisto leto njegova tovarna dala občinskega sindikalista. Naslednje leto je bil Nikšič predviden, da pošlje sindikalnega funkcionarja na republiko. Potem je postal še zvezni predsednik sindikatov. Tako je mož po trojnem ključu prišel na vrh in potem je iz sindikata odšel na policijo. *Kako pomembna osebnost je bil – in kdo je?*

Imamo dvesto let staro ankdoto. Ko so turško družino Mušovićev izgnali iz Črne gore, so se Mušovići na Žuti gredi obrnili in rekli: »Bog daj, da bi vam Đorđići vladali!« No, ta stara kletev se je delno uresničila. (smeh)

To je ena najslabših družin pri nas. Hudo so degenerirani, ker so se lahko ženili le med sabo. Ko srečaš Lazarja, te veliko bolj spominja na... kot na človeka. Mali Stane Dolanc.

Zečević: Črna gora je tako majhna, da se lahko hitro samoorganizira. Ekonomski vidik je bil najmanj pomemben. Črnogorska vlada je padla na vprašanju Kosova. Odnos tega vodstva do kosovske politike je bila izjava tistega slavnega Miljana Radovića, ki je rekel, da se ne bodo mešali v notranje zadeve druge države. Tedaj se je ljudstvo začelo samoorganizirati. Črna gora je tako majhna, da gre to kaj hitro. Naši politiki so se dali zapeljati antisrbski koaliciji. Da, ta obstaja, to je še bolj dokazano kot prevara starotrških rudarjev. Vsa črnogorska demokratična javnost je bila na nogah – to so pokazali mitingi, posebno tisti 20. julija v Titogradu, ki je bil do tedaj največji nasploh. Ljudje iz vseh koncev Črne Gore so prišli v Titograd. Miting, ki je dokončno pokazal stanje v Črni gori – po njem je zasedalo še predsedstvo SFRJ – je bil 18. septembra v Nikšiću. Tam je bila jasno izpisana obtožnica Azemu Vlasiju, Stanetu Dolancu, Josipu Vrhovcu, Vidoju Žarkoviću in še nekaterim.

Tribuna: Dolanc je vendar prvi rekel, da je na Kosovu kontrarevolucija!

Zečević: To ni točno. On je eden ključnih ljudi, ki so skrivali resnico o Kosovu, posebno resnico o Đorđu Martinoviću. Najzaslužnejši je za prikrivanje resnice o pravi naravi demonstracij leta 1981. Nujno bi bilo, da bi stekel postopek proti njemu, vendar ne vem, če se bo to res zgodilo. V tej državi nikoli ne več.

Ta miting je omenil tudi Šuvarja, s parolo: »Šuvar, bratstvo ni šolstvo!« Sicer pa se je tedaj prvič jasno slišala parola »Hočemo vstajati!« Sto tisoč ljudi je to skandiralo.

Govorili smo o izmišljenih parolah: popolnoma izmišljena je tista: »hočemo Ruse!« Res pa se je vzklikalo: »Hočemo

gusle!« Pred mitingom so organizatorji predvajali glasbo, gusle pa so nacionalen instrument. Tega ni nihče narobe slišal, rezen namenoma. Namenoma so to slišali – pod diktatom separatistične črnogorske politike – novinarji titograjske Pobjede.

Tribuna: Separatistične!?

Zečević: Seveda.

Zečević: Tega istega dne je bila nogometna tekma Priština – Sutjeska. Bil sem tam. Atmosfera je bila takšna, da so igralci Prištine nekaj časa stali na stadionu. Ves stadion je skočil v začetku tekme na noge – to je bil izliv totalne mrznje.

Tribuna: Rezultat?

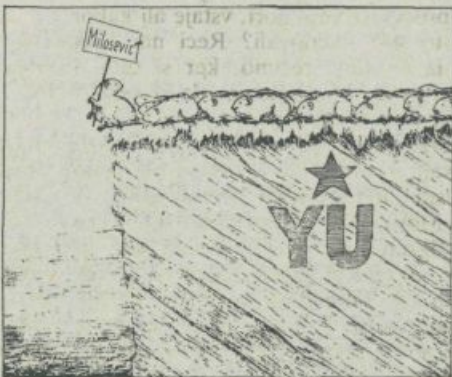
Zečević: Ena nič za Sutjesko. (vsi se hehatamo) Petnajst minut je bil pravi pekel.

Glas: Kaj so vpili? *Pobili bomo Šiptarje?*

Zečević: Bile so tudi nesprejemljive parole. Petnajst minut je bil pravi pekel, nihče ni vedel, kako se bo končalo.

2. glas: V časopisih je potem pisalo, da je bila atmosfera fair in korektna.

Zečević: Kasneje je bila. Nogometashi Sutjeske so s svojo taktiko omogočili, da se je stadion pomiril. Tudi oni so obstali in igra ni bila niti malo ostra, sicer bi prišlo

do incidenta, tudi predvideno je bilo, da pride do incidenta. Tudi zavarovanje je bilo neverjetno, na vsakega gledalca je prišel po en policaj. Oborožen. Med publiko.

Tribuna: Je prišel tudi kakšen navijač Prištine?

Zečević: Niti enega ni bilo. Tega dne so vsi nikšički slaščičarji prinesli ključke svojih slaščičarn in jih položili na stol predsedniku občine. Rekli so, da odhajajo, pa jih je uspel prepričati, da se jim ne bo nič zgodilo. Pred mitingom 18. septembra je vsako slaščičarno varovalo več policajev.

Tribuna: Je res, da nikšički slaščičar nikoli ne zaklepa vrat, ker pravi, da je policaj vselej v bližini?

Zečević se smeje.

Tribuna: Imate bojkot šiptarskih prodajalen?

Zečević: Je, ni pa masoven. Prodajo 60-70% tega, kar so prej.

Tribuna: So Albanci sedaj bolj prijazni?

Zečević: So, kako ne bi bili.

Tribuna: Pa bojkot slovenskega blaga?

Zečević: Je. Ne samo bela tehnika, še pri zobni pasti pogledajo, od kod je. Bojkotira 50-60% ljudi.

Tribuna: Zakaj, za božjo voljo?

Zečević: Cankarjev dom. Prej ni bilo bojkota, celo Žuta greda ga ni dosegla, le pripomogla je k temu. Žuta greda je prižgala ogenj, Cankarjev dom je nalil olja nanj.

Tribuna: Zakaj »oktobrska revolucija« ni uspela?

Zečević: Ni mogla uspeti. Bila je neorganizirana, popolnoma spontana. Delavci so šli ven in brez izkušenj so nasledil provokatorjem. Niso znali držati mikrofona. Vstulili so jim dva provokatorja, Đukića in Čejovića. Ta dva sta dala policiji iztočnico za nastop. Sicer ni bilo nikakršnega incidenta, dogajanje je teklo na visoko civiliziranem nivoju, kot nasploh vsi mitingi. Le kdaj pa kdaj se je revolt naroda izražal skozi morda neodmerjene parole in vzklike. Kakšnih rušilnih parol pa seveda ni bilo.

Tribuna: Se spomniš katere teh parol?

Zečević: Hočemo vstajati! Dajte nam orožje! A ne pozabite, da ima črnogorski narod bojevniško mentaliteto. Po osmih letih tega stanja na Kosovu je tem preprostim ljudem zavrelo. Proti genocidu referati ne pomagajo. Njogošev verz pa pravi: *Ni zločin, če pred zlom se braneč sam delaš zlo.*« Znano je, kako se takšni problemi rešujejo drugod po svetu.

Mislim, da vojna uprava na Kosovem ne rešuje problema. Ne trajno. Napad na državo se ustavi z orožjem.

Tribuna: Trdiš, da se tudi drugod po svetu to rešuje s tanki?

Zečević: Anglija je Falklandske otoke rešila v nekaj dneh.

Tribuna: Tisto je bil zunanji napad, tukaj pa zatiraš lastne državljane.

Glas: Pa reši to s prijateljskim prepričevanjem, jebi ga.

Zečević: To je napad na državo.

Tribuna: Mi tega ne vemo.

Glas: Tega morda vi ne veste.

Tribuna: Ne moreš iti z armado na državljane zaradi njihovih političnih prepričanj.

Zečević: V Črni gori se je videlo, da bo kmalu nova vstaja, že po dnevu izgona poturic. 6. januarja so pred vsemi samostani defilirali tisoči in tisoči ljudi. Pa Črnogorci niso ravno znani kot kakšni posebni verniki (*nasmeh*). Že desetega, takrat je bilo bolje organizirano, pa čeprav spontano – morda so ljudje kanalizirali svoje nezadovoljstvo v samoorganizacijo. Velike tovarne so bile gotovo v koordinaciji.

Tribuna: Kakšni ljudje so izstopili kot voditelji?

Zečević: V glavnem moške iz uglednih družin, tako intelektualci kot delavci.

Tribuna: Kaj pomeni v Črni gori »ugledna družina«?

Zečević: Družina, ki ima tradicijo. *Stotine let*. Znani so, rečimo, Petrovići, Vukotići, Belopavlovići, tudi moj prednik Mojsije Zečević je bil iguman iz Đurdejih strupova, Njogošev svetovalec. Vsi Črnogorci vedo take stvari.

Glas: Nikoli ne vprašaj Črnogorcev, če so več kot trije, kdo je ubil Smail Ago Čenjića. To je nevarno.

Zečević: Ta Mojsije Zečević je nagnal severni del Črne gore, ki je sprejel turško vero, v krščen Lim, in jih tako vrnil v krščanstvo. Zečevići so iz Lije reke, blizu Titograda, kot Slobodan Milošević. To so Vasovići.

Tribuna: So bili poleg rodovnika še drugi kriteriji za izbiro voditeljev?

Zečević: V takšnih gibanjih se vodje rojevajo sami od sebe. Veliko jih je bilo. 6

delavcev in intelektualcev. A tisti iz univerzitetnega komiteja, to so bili nevidni ljudje, ki so opravili veliko delo. Uspeli so, da so se kanalizirale želje vsega črnogorskega naroda. 10. januarja je pred skupščino v Titogradu stala skoraj cela Črna gora. 150 tisočev, po drugi oceni celo 200 tisočev. Zbor je bil dobro organiziran, odločilen faktor pa ni bila množičnost: več kot polovica ljudi pred skupščino je bilo oboroženih. Kdor ni imel pištole, je imel eksploziv z zelo kratko vrvico. Drugi so imeli vsaj molotovke. Naboj stotih dni od oktobra do januarja – tukaj so pomagali tudi Slovenci, in prav lepa jim hvala, celo naketere napake jim zato odpuščam – je tako odnesel republiški vrh.

Za vse demokratično gibanje v Srbiji, za to, da je Srbija spet enotna država in da si je vrnila svojo državnost, so po mojem najzaslužnejši Slovenci. Ali vsaj zelo zaslužni, s svojo S neodmerjenimi izjavami in napačno politiko slovenskega vodstva. To so storili zelo inteligentno, s podporami nasprotnikom tega gibanja.

Glas: Namesto da bi podprli Srbe v ključnih stvareh in jih sesekali na šibkih mestih, so navalili po vsej fronti.

Zečević: Prav telegram podpore črnogorskemu vodstvu je 50% pripomogel, da je med ljudstvom prišlo do nezaslišanega revolta. Drugo je dosegla Žuta greda, ki bi bila najbrž uspešna tudi sama. Pendreki in solzilec so odvzeli vodstvu legitimnost. Tako je zrasla ta silna odločnost, ki bi v potrebi tudi prelila kri. Kajti vodstvo oblasti ne bi samo nikoli predalo, če ne bi bilo ljudstvo oboroženo.

Tribuna: Misliš, da bi ljudje res šli z orožjem na svoje uradne voditelje?

Zečević: Pa še kako! Tu je še nekaj, samo tega ne morem reči v mikrofon.

Glas iz ozadja: Povej, no.

Zečević: 10. in še bolj 11. januarja je stalo pred skupščino deset kordonov miličnikov. Miličniki v prvih dveh vrstah so vreščali, tako da se je zdelo, da tudi oni zborujejo. Ko so se razkoračili in razširili noge, da bi ujeli ravnotežje pred pritiskom, so jih ljudje zgrabili za jajca in začeli vrteti. Nastalo je nezaslišano tuljenje in od strani se je zdelo, da so tudi miličniki z narodom. (vsa soba se smeje) Vidiš, najboljši recept, da oblast izvršuje voljo naroda je, da jih zgrabiš za jajca in dobro stisneš.

Glas: Z zmečkanimi jajci je celo oblast z narodom!

Tribuna: Mladina je imela štos, da bi Sava Kovačević letos letel kot foteljaš, če ne bi padel na Sutjeski?

Zečević: Pravi heroji so večinoma popadali, kdor je ostal živ, so ga odrezali po vojni. Nikomur od njih ne verjamem, celo Svetozarju Vukmanoviću Tempu, ki sedaj po mnogih letih igra velikega demokrata in revolucionarja, ne. Ko je bil zgoraj, je v glavnem molčal, sicer pa je bil tak kot vsi drugi.

Nobeden od pravih se ni prebil na kako višjo funkcijo, vse so prej odrezali. Posebno zadnjih 15-20 let so gor prihajali najslabši ljudje. V glavnem Đorđići in tako dalje.

Glas: Ta družina je simbol črnogorske oblasti.

Tribuna: Lahko pojasniš razliko med »oktobrsko« in »januarsko« revolucijo?

Poleg osnovne, da je ena uspela, ena pa ni.

Zečević: Organizacija in oboroženo ljudstvo.

Tribuna: So torej voditelji računali tako: ljudje so oboroženi. Vemo, kakšni so Črnogorci. Sjebat će nam majku. Bolje, da odstopimo, kot da nas pobijejo kot zajce? So odstopili, da ljudstvo ne bi streljalo? Ne morem razumeti miličnikov. Tam se vsi poznajo. Tudi če si policaj in oblečen v uniformo, kako zmoreš batinati svoje sosedje?

Zečević: Tisti večer je med organi UNZ prišlo do razcepa, saj so menili, da bodo morali spet uporabiti silo. Nekateri so bili celo določeni, da odvržejo opasače. Del RSNZ je bil celo pripravljen, da gre in funkcionarje pozapre. Ostali – vsepovsod se najdejo izrodki.

Če ljudje ne bi bili oboroženi, bi morda odstopile male ribe v republiki, predstavniki v federaciji, Đuranović in Žarković, ne bi nikoli predala oblasti. Onadva sta imela vse v rokah. V republiki sta zbrala garnituro popolnih nesposobnežev Miljan Radović, Veselin Vuksanović, Lazar Đorđić... četa, ki nima pojma o ničemer.

Tribuna: Nam lahko poveš imena vidnejših ljudi med organizatorji demokratičnega procesa v Črni gori, vstaje ali kakor bomo to pač imenovali? Reci nam pet imen, iz Nikšića, recimo, ker si tudi ti Nikšičan. Lahko napišemo, da si tudi ti eden od voditeljev?

Zečević: Bolje bo, če teh imen ne odkrivam, kajti v Črni gori še vedno obstajajo nepopisni odpori, posebno v policijskih vrhovih. Morda sem jaz eden od tistih, ki so v demokratičnem gibanju delali več od ostalih, a zame je organizator vstaje vsak od tistih 150.000 ljudi, ki so se je udeležili. Kajti zame je to vstaja: prvič, da je ljudstvo v neki socialistični državi (Vojvodina je pokrajina) zrušilo kompletno vlado.

Tribuna: Ste tedaj kaj razmišljali, kaj bo, če se vam policija upre s svojim orožjem? Ste pomislili, da obstaja možnost, da se, kot na Kosovu, za zaščito ustavne ureditve uporabi vojska? Ste o tem kaj razmišljali?

Zečević: Januarja se je ljudstvo dvignilo s tako odločnostjo, bilo je oboroženo do zob, in če bi se vojska postavila proti nam, bi se spopadli tudi z njo.

Tribuna: Kljub črnogorskemu spoštovanju do armade?

Zečević: Veliko naših ljudi je v armadi. Kdo ve, kam bi streljala.

Tribuna: Pa denimo, da bi Đuranović nagovoril državni vrh in vojsko, da branita vašo komunistično oblast? Bi se zgodila volja ljudstva, če bi vojska rekla NE!?

Zečević: V Črni gori te oblasti ni nihče več spoštoval in vse armade sveta ga več nisi mogle rešiti.

Tribuna: Tudi JLA ne?

Zečević: Ne, tudi Jugoslovska ljudska armada ne. Nihče. Niti tanki.

Tribuna: Pa nadaljujmo s fantaziranjem. Misliš, da bi v primeru vojaške intervencije lahko doživeli narodno vstajo, kot leta 1941?

Zečević: Zagotovo.

Tribuna: Če bi vojska vdrla v Slovenijo in ji vsilila oblast proti volji državljanov, bi se ti zdelo čudno, če bi se Slovenci organizirali s svojo teritorialno obrambo v partizanske enote in se uprli enotam JLA, v ka-

terih so tudi Črnogorci?

Zečević: Sem proti vsake vojne intervencije znotraj države, z izjemo Kosova, kjer vidimo napad na celovitost države. Če bi vojska intervenirala proti slovenskim demokratičnim iniciativam, proti kakršnim koli slovenskim pobudam, tedaj držim z uporniki.

Tribuna: Vlada je padla, prišla je nova. Ste Črnogorci zadovoljni s temi komunističnimi kadrovske spremembami?

Zečević: Skupščinski delegati so ostali isti. Kako naj ti ljudje, ki so prej podpirali stare voditelje, sedaj glasujejo za drugačne ljudi? Narod predlaga svoje kandidate – tako se je zgodilo po volitvah predsedstva republike – voli jo pa stara skupščina. Predsednik predsedstva je tako Kostić, popolnoma neprepričljiva osebnost. Že prej je bil v nekih oblastnih strukturah.

Tribuna: Se bojiš, da revolucija na koncu koncev le ni uspela, da tudi sedaj pravi ljudje ne bodo prišli na prava mesta?

Zečević: Ne. Mislim, da tega demokratičnega gibanja nihče več ne more zaustaviti.

Tribuna: Misliš, da bo prišlo do sistemskih sprememb, ki bi omogočile neko stopnjo demokracije?

Zečević: Uvajajo se neposredne in tajne volitve. Paradoks je, da se je demokratizacija začela v Sloveniji, dosegli pa jo bomo v Črni gori.

Tribuna: Rekel si, da so centri stare moči povezani z vrhovi SDV in RSNZ. So imeli tisti, ki so se na demonstracijah izpostavili, kakšne težave?

Zečević: Lahko omenim dekle iz Titograda, Nado Lazarević – Jović, ki je bila aktivna v gibanju, pa so jo zaradi člankov v Dugi dali celo v preiskavo. Pod pritiskom ljudstva je bil postopek proti njej zaustavljen. Po januarju ta policijska represija ni več opazna. Obstajajo druge policijske metode. Nevarnejši primeri, denimo primer v Plavu, ki ga je izzvala republiška policija, ko je skušala zapeljati tamkajšnji muslimanski in albanski živelj. Preko direktorjev DO so manipulirali z delavci, tako kot v Starem trgu.

Tribuna: Misliš, da se vstaja lahko ponovi, če bo potrebno? Prvič je najtežje.

Zečević: Vsekakor. Ker je to partijski sistem, ne moremo pričakovati preveč. Že sedaj smo dosti dosegli.

Tribuna: Na referendumu boste volili svojega člana zveznega predsedstva. Je sploh teoretično mogoče, da bi kandidiral kak nepartijski človek in prišel skozi volilni mlin?

Zečević: Teoretično. Sicer pa še vedno ne. Takšnega bi spodnesli na prvi stopnici.

pogovarjala sta se
Gordan Jovanović in Samo Resnik

Politična struktura, podprta z masovnim medijem, se v zadnjih nekaj mesecih v dveh naših zahodnih republikah prikazuje jugoslovanski in svetovni javnosti kot pribežnica demokraciji, pluralizmu in strpnosti. Treba je povedati tole: da bi o svoji republici ustvarili tak vtis in ga še bolj spotenciali, se posamezniki poslužujejo nedemokratskih metod – laži, žalitev, groženj in pritiskov. Vzporedno s težnjami, da bi se sebe predstavili v lepši luči, se vzhodni deli Jugoslavije, posebno Srbija, razglašajo za totalitarni, stalinistični diktaturo in vzhodnjaško samodržstvo. S pomočjo izdelane propagandne mašinerije in tradicionalne nenaklonjenosti katoliških dežel zahodne Evrope do pravoslavnih privrženecv, se svetu prikazuje slika razdeljene Jugoslavije. Da je ta slika v nekaterih glavih že sprejeta, smo prvič zvedeli od Josipa Vrhovca na 20. zasedanju CK ZKJ. Nedavno tega pa smo v tedniku Danas prebrali, da se v Jugoslaviji razvijata dva idejno tipska modela političnega sistema (in kulture).

Zavoljo takšnih in podobnih ugotovitev so vsaj nekatere stvari bolj jasne. Ni več nikakršnega dvoma: steklenica je odmašena in pošast Jalte kroži po Jugoslaviji! Nekateri neodgovorni ljudje na visokih položajih v slovenskem in hrvaškem vodstvu vidijo v takšni situaciji svojo priložnost. Posluževati se je treba propagandno političnih trikov, da bi se pridobil ugled v tujini, predvsem pri EGS-u, ki bi v prihodnje jugoslovanski federaciji nudil ekonomsko in drugo pomoč. Verjetno kot končno posledico tega pričakujejo razpad Jugoslavije in v tem novem političnem položaju vidijo svoje republike kot neodvisne države ali kot »sestavni element« Alpe-Jadrana.

Veliko dozo narcisoidnosti proti svojemu političnemu sistemu kaže Slovenija. Prav iz te republike prihajajo najtežje obtožbe zoper Srbijo. Kakšna je videti politična podoba Slovenije in Srbije s strani slovenskega vodstva, je najbolj razumljivo iz besed Franca Šetinca: »V vsakem delu države moramo ustvariti takšno demokratično vzdušje, da lahko rečemo »Srb, ki ne misli kot Milošević in Slovenec, ki o mnogih stvareh razmišlja drugače kot Kučan.« Zavedajoč se tega (ali pa tudi ne), je Šetinc (člo-

»DEMOKRACIJA« IN DEMOKRACIJA

IZ BEOGRAJSKEGA »STUDENTA«

vek, ki se v Beogradu ne počuti varnega) razkril veliko resnico: do besede v Sloveniji pridejo tudi tisti, ki mislijo drugače kot Kučan. O »nedemokratskem vzdušju« v Srbiji bomo govorili pozneje. Sedaj bi bilo zanimivo razložiti pojem demokracije, ki velja samo za en narod. V podobno zanko so se ujeli vsi tisti, ki so slavili demokracijo atenske države. Spregledali pa so, da je bila to demokracija za polnoletne državljane Aten moškega spola. Vsi drugi – žene, sužnji in tujci – pa so bili prikrajšani za ta privilegij. Zgodovina in sedanja slovenska stvarnost nas uči, da demokracija samo za en razred, stan ali narod nikoli ni bila resnična demokracija. Demokracija je za vse, ali pa je sploh ni. In prav v tej Sloveniji, ki obtožuje Srbe, da diskriminira Albance, je očitna diskriminacija proti ne-Slovincem (naziv ni primeren, je pa boljši od slovenskega »južnjaki«). Ob naraščajočem valu nestrpnosti do ljudi, katerih poreklo je z druge strani Kolpe, se uporabljajo preizkušene nenasilne metode, ki so učinkovitejše. Napredovanje po družbeni lestvici je v mnogičem oteženo, če nekdo ni Slovenec. Časopisi so nas z mnogimi članki seznanili z usodo ljudi, ki so imeli velike probleme zato, ker so na območju dežele govorili srbohrvaško in pisali v cirilici. Družbenopolitični in kulturni forumi v Sloveniji že več mesecev izražajo skrb nad ogroženostjo Albancev v Makedoniji, ki jim ni omogočeno obiskovanje šol v materinem jeziku. Po drugi strani pa jih niti malo ne skrbi, da 200 000 »južnjakov« v Sloveniji nima niti ene šole v svojem jeziku. Nedavno je bilo na srbski pravoslavni cerkvi v Ljubljani izpisano geslo »Srbi iz Slovenije«. Vsebina sporočila vzbuja neprijetne asociacije na čase, v katerih so bili Slovenci preganjani, pa so jih Srbi bratsko sprejeli. Ljubljanski časopisi in radijske postaje niso reagirali na to vandalsko dejanje, niso pa tudi želeli objaviti protesta »Iniciativnega odbora za ustanovitev društva pripadnikov drugih narodov, priseljenih v Ljubljano«. To ne pomeni nič drugega kot to, da je danju dana tiha podpora. V »slovenski demokraciji« niso diskriminirani samo občani drugih narodov, ampak tudi tistih, ki nosijo sivozelene uniforme. Našli smo pri-

ložnost in se spomnili poletnih provokacij proti pripadnikom JLA zaradi sojenja »četerverci«. Takrat so bili pred zgradbo vojaškega sodišča protestni zbori, vojaški tožilec je sprejemal grozilna pisma in telefonske klice, izzvani so bili vojaki – stražarji, na oficirje se je metalo kamenje in polivala voda z balkonov. Nedavna farsa z dajanjem podpore albanskim separatistom na Kosovu je pokazala, da v tako zamišljenem konceptu demokracije slabo uspevajo tudi Slovenci, ki se ne strinjajo s »politiko«. Nekateri se niso hoteli podpisati pod sramotni tekst ali dati denarne podpore in mnogi od njih so bili na nek način izpostavljeni: grozili so jim, da bodo ostali brez dela, pa tudi njihova osebna varnost je bila vprašljiva.

Strah pred mnenjem opozicije

V krajšem časovnem obdobjem je bilo v Sloveniji organiziranih več zvez in gibanj – Socialdemokratska zveza, Slovenska demokratska zveza, Krščansko socialno gibanje. Nihče od pametnih ne sme biti proti političnemu pluralizmu; videti pa je, da so vse ustanovljene zveze povzele nacionalistična izhodišča. Bistvo njihovega obstoja opredelil popredsednik »SANU«, književnik Antonije Isaković. Povedal je, da gre za »dozirani pluralizem«, ki je v celoti pod okriljem ZK Slovenije, služil pa naj bi kot pretveza pred svetovno javnostjo.

»Napihovanje« in nenehni očitki Srbiji

je književnika Aleksandra Petrovca spodbudilo, da je na izredni skupščini »UKS« od Slovencev zahteva, naj Srbom ne predavajo o demokraciji. Demokratična spodbuda naj bi namreč že davno prej prišla od Srbov. Za razliko od trenutne situacije pa jo je takrat na oblast zatrla z najrazličnejšimi sredstvi. Srbsko vodstvo je začelo z demokratizacijo družbenih odnosov hkrati z uresničevanjem drugih nalog.

Podedovani dogmatizem, birokratska oholost in večni »prav« pa v veliki meri vse to kvarijo. Čeprav so prvi rezultati dokaj obetavni. Najbrž zadostuje že dejstvo, da tudi večni zakon socialističnih sistemov – spopad inteligence in oblasti – vse bolj kloni pred razumom. Znani srbski pesnik Milan Komnenić, ki ga je to dogajanje vznemirilo, je od srbskih vodilnih organov zahteval, naj ponudijo roko kot znak prijateljstva. Še do nedavnega preganjani intelektualci danes neovirano nastopajo na javnih tribunah, objavljajo knjige in druga znanstvena dela, dajejo intervjuje najbolj branim časopisom. Ljudi, ki zaradi političnega mišljenja ne morejo dobiti potnega lista, v Srbiji ni več. Tudi najbolj znani in najradikalnejši disident, dr. Vojislav Šešelj, danes potuje po tujini. Iz njegove knjige »Hajka na jeretika«, ki je bila leta 1986 prepovedana, je odstranjena anameta. Srbski opoziciji ni prepovedana kritika, vendar pa je strah pred mišljenjem opozicije še vedno prisoten. To se je odražalo v nastopu Dragana Tomića, predsed-

nika SZDL Beograda, na mitingu 28. februarja, ko je sprožil pri narodu zahtevo, naslovljeno na predsedstvo SFRJ, naj se opredeli o ustanavljanju političnih strank. V zahodnih krajih neprenehoma obtožujejo srbsko vodstvo in Slobodana Miloševića stalinizma. Takšne težke obtožbe čudijo tem bolj, ker v času njihovih mandatorov ni bil nihče priprt, kaj šele ubit zaradi svojega nestrinjanja z uradno politiko. Politična in delovna diferenciacija, ki je bila izvršena, je povsem običajna v vseh političnih sistemih in je bila za razliko od vseh prejšnjih v tem primeru koristna.

Govoriti o tem, da imajo v Srbiji drugi narodi in narodne manjšine enak, če ne že privilegiran položaj, predstavlja tautologijo. Naj prikažem to z ilustrativnim primerom; časopise, knjige in šole 25 000 glave rusinske narodnosti financirajo v največji meri Srbi. Tudi besede beograjskega nadbiskopa Franc Perka, nedavno izrečene, bi morali vzeti kot svojevrsten prispevek k že prej znanemu. Beograščani in Srbi nasploš so zelo strpni do katolikov, ki so verska manjšina v njihovi sredini. Nikoli ni bilo nobenih provokacij, incidentov in napadov na premoženje cerkve in integriteto vernikov. Nasprotno, celo vodstvo Srbije jim je pomagalo, da se določeni problemi rešijo na zadovoljiv način. Vse rečeno velja tudi za odnos proti drugim konfesijam.

ALEKSANDAR SAŠA
ČOTRIČ

PADLI SO DEMONSTRANTI IN MILIČNIKI

Nepotrebne žrtve neustavnega izrednega stanja
in hegemonistične srbske politike

ISKRENO SOŽALJE
TRIBUNNA

MOŽ, KI JE PREVEČ VEDEL

Kot trdi Sonja Durić v Vjesniku, »Gračanin je rezultat preciznog izbora«. Marković je štartal na osnovi prevladujočega slogana, ki ga deli z večino prebivalcev jugoslovanskega ozemlja, da je namreč potrebno zavoženo državo izpeljati iz krize. Govorjenje o krizi je očitno zadosten razlog, da si politik lahko ustvari polje političnih subjektov, ki ga podpirajo v njegovem delovanju. Tako je Marković ponudil dve verziji »izhoda iz krize«. Ena se nanaša na ekonomsko sfero, druga pa zadeva pobočje ideološkega ustroja. Logika, ki je pripeljala Gračanina v novo vlado, se nanaša na gledišče »jasne ideološke opredeljenosti«. S te točke je kontrarevolucija albanskih separatistov na Kosovu resna motnja v reševanju celotnega kriznega stanja v državi, zato se morajo vzroki kontrarevolucije dosledno odstraniti. Na osnovi omenjene predpostavke pa se samo po sebi postavi vprašanje boja proti kontrarevoluciji. Vprašanje je seveda le navidezno, kajti polje, ki je pojem kontrarevolucije ustvarilo, je ustavilo tudi metode za boj proti kontrarevolucionarjem. Govorjenje o kontrarevoluciji kliče v isti sapi na boj za ohranitev povojnega jugoslovanskega mita.

Materialnih dokazov za navedeno trditev je vsekakor dovolj že samo, če prelistamo Mladinino raziskovanje povojne zgodovine. Predpostavka kontrarevolucije se tako ob izbiri kandidata za notranjega ministra nanaša predvsem na človeka. »koti će delati energično, dosledno i kvalifikovano«. Marković navrže le še genealogijo pravega človeka: prvoborec, narodni heroj, bombaš, ki je preganjal nasprotnike revolucije v prvih bojnih vrstah in bil zato večkrat ranjen, po vojni se je predal JLA preko »tenkovske jedinice« pridobil čin generala, kot načelnik Generalštaba se je ukvarjal z delikatnimi zadevami, ki se

nanašajo na zunanjo in notranjo varnost dežele in na koncu postal predsednik Srbije. Seveda gre za celovito in izjemno osebnost, njenim atributom pa lahko zadovolji edino Petar Gračanin.

Na tej točki se nam postavi vprašanje, ali ni mar potrebno vzpostaviti najprej vojno stanje, spreti dva naroda in jih razdeliti na revolucionarje in kontrarevolucionarje, da lahko nastopi mož, ki se bo lotil na tej osnovi v polnosti uresničiti še zadnje potenciale svoje genialne osebnosti? Imenovanje Petra Gračanina je vsekakor delovalo grozljivo in slovenski delegati so to tudi na nek način izrazili v glasovanju proti. Vendar bi radi opozorili še na eno grozljivost, ki jo nakazuje zvezni pomen Gračaninovega delovanja. Ob vsesplošno sprejeti predpostavki krize jugoslovanske družbe se bojimo predvsem, da bi se kriza reševala na način boja proti notranjemu sovražniku. To, seveda, najprej pomeni, da je potrebno pojem notranjega sovražnika na zveznem (jugoslovanskem) nivoju tudi konkretizirati. Način konkretizacije sovražnika zglodno in grozljivo kaže kosovsko dogajanje. Seveda ne bi želeli razvijati paranoidnega konstrukta v naprej, ampak v stanju nenehnih prizadevanj podtikanja konstrukta kontrarevolucije je temu početju potrebno odločno reči ne! Če bi si politični veljaki izbili pojem kontrarevolucije iz glave, ga za zmeraj zakopali z vsemi ostanki NOB v podzemlje mračnih spominov, se Stane Dolanc ne bi v imenu organa, ki je uvedlo krvave ukrepe na Kosovu, spraševal o vzrokih razsula v Jugoslaviji. Ker pa je pojem kontrarevolucije nekakšen konstitutivni ostanek tvorcev povojne sodobnosti in torej nismo upravičeni upati, da bi ga bili pripravljeno zavreči, pomeni NE kontrarevoluciji predvsem NE ljudem, ki s kontrarevolucijo opravičujejo svoje politično delovanje!

Markovičev zvezni sekretar za notranje zadeve zase trdi: »Ja sam vojnik. To je tražila partija od mene.«

Dejstvo, da je na položaju nadziranja civilne države upokojeni general, pove vsekakor dovolj o samem značaju civilnosti te države. Vendar za začetek preskočimo izvajanje konsekvenc iz zapaženega dejstva in si oglejmo logiko, ki je pripeljala Petra Gračanina s funkcije predsednika Predsedstva SR Srbije v zvezno vlado.

ZGODOVINSKA PRELOMNICA NA POLJSKEM

ŽELELI STE – VOLITE

V sredo zvečer sta voditelj Solidarnosti Lech Wałęsa in poljski notranji minister Czesław Kiszczak podpisala sporazum, ki je dokončno uzakonil Solidarnost in pripravil temelje za poljski politični pluralizem. To je zgodovinsko dejanje, ki ga lahko primerjamo s podpisom gdanskih sporazumov konec avgusta 1980. Poljske oblasti so končno morale priznati, da so ga z uvedbo izrednega stanja 13. decembra 1981 usodno polomile. Morale so kloniti pod težo neuspešnih kvazi reform, ki so jih Poljaki ignorirali, ker so pomenile samo dodatno utrjevanje oblasti. Poljska je tako po zaslugi neumnosti vladajočega aparata izgubila dobrih sedem let, v katerih bi lahko skupaj s Solidarnostjo reformirala poljsko družbo. 6. februarja letos je Lech Wałęsa ob odprtju okrogle mize o narodni spravi med drugim v svojem govoru rekel:

»Po nekaj mesecih težkih priprav, podobnih prebijanju ledu, smo končno prišli do srečanja za okroglo mizo. Prišli smo od daleč, ena stran k drugi. Pot pred nami je dolga, težka in rezultat našega dela je nejasen. K tej mizi smo prišli po kar največ razumevanja o glavnih stvareh, ki se tičejo dežele. Kot prvo moramo razumeti drug drugega. To naše razumevanje lahko temelji samo na resnici. Ne da bi skrivali razlike med nami; pred obličjem katastrofe dežele moramo z obrambnimi instinkti poiskati tisto, kar Poljake združuje. Poljska mora biti obvarovana pred neredom. Poljaki pa pred občutkom brezupa. Zato si moramo prizadevati za obnovo. Čas političnega in družbenega monopola se bliža koncu.«

Po dolgem in mukotrpnem iskanju skupnih točk sta poljska oblast in njena opozicija (Solidarnost, Klub katoliške inteligence in druge neodvisne skupine ter seveda poljska katoliška Cerkev) po dveh mesecih le podpisali sporazum, ki je verjetno kompromis med željo oblasti, da bi ji ostalo čim več oblasti in željami opozicije po čimvečji demokraciji in svobodi. Lech Wałęsa je zahteve opozicije na začetku pogajanj izrazil takole. »Obstaja samo ena pot, ki mora peljati v demokratični sistem, vladavino zakonov, vladavino naroda in družbeno svobodo. Čeprav se to ne more zgoditi takoj, moramo nekje začeti. Moramo začeti na treh poljih:

Prvič: zakonodaja in sodstvo; tako da bi sodišča lahko bila resnično neodvisna in pravična.

Drugič: v sredstvih informiranja, ki so sedaj skoraj popolnoma pod nezdrorom ene politične stranke.

Tretjič: na lokalni ravni, začenjajoč na dnu, moramo ohraniti resnično teritorialno samoupravljanje.

Ali zahtevamo preveč, ko govorimo vse to?»

Vsekakor ne, bi lahko odgovorili Wałęsi. Zahteve poljske opozicije so pač zahteve po pravni državi in svobodi političnega delovanja. Okrogla miza je delovala v več sekcijah: za ekonomsko in socialno politiko, pluralizem sindikatov, politične re-

zasedanjih. Obseg pogajanj je pravzaprav spekter zahtev po normalnem delovanju države in osnovnih družbenih svobodinah.

V tako kratko odmerjenem času je seveda odveč opisovati potek pogajanj za okroglo mizo. S tem se bomo ukvarjali kdaj drugič, danes rajši pogledimo, kaj se obeta Poljski v prihodnje. Zdi se, da je Poljska prav tam, kjer je bila po podpisu gdanskih sporazumov. Vendar sedaj ni več možen nikakršen vojaški udar, ki je pomenil za Poljsko pravo katastrofo in konec realnega socializma. Spremenile so se tudi zunanje politične razmere: medtem ko je leta 1981 Moskva v narekovanjih toplo priporočila generalu Jaruzelskemu, naj intervenira, Gorbačovu to ne bo padlo na misel. Konec koncev realni socializem preživlja zadnje trenutke, tako da za poljski politični pluralizem ne bo ovir. Poljska združena delavska partija se je znašla v položaju, ko bo počasi, hočeš nočeš, morala prepustiti oblast drugim političnim strukturam, ki izhajajo iz ljudskega zaupanja. Eno od znamenj njenega neizogibnega zgodovinskega poraza je tudi rehabilitacija povojnih meščanskih politikov, Nikolajczika in Armije Krajowe. Končno so Sovjeti vsaj po ovinkih priznali odgovornost za pokol v Katynu in tako se zdi, da so razrešene vse poljske zgodovinske travme povojnega obdobja.

Kako bo v spremenjenih razmerah delovala opozicija, konkretno Solidarnost, je težko reči. Seveda ni monolitna organizacija, temveč je skupek vseh nezadovoljnejšev, skupek, ki v spremenjenih političnih razmerah nikakor ne bo mogel delovati kot enotna politična sila. Problem Solidarnosti pa je tudi generacijski. Stari generaciji na čelu z Wałęso čedalje bolj nesprotujejo mlajši delavci, ki se niso udeležili nemirov leta 80. Njihovo nezadovoljstvo pooseblja Włodysław Frasnyuk, odrazilo pa se je tudi v divji stavki v rudniku Belchatow, ki je izbruhnila v času pogajanj (funkcionarji Solidarnosti so se v skladu z dogovorom o prenehanju stavk komaj obrzdali). Problemov je torej dovolj, razjasnili pa se bodo šele čez čas.

NEKAJ, KAR BI VAS UTEGNILO ZANIMATI

PLEBISCIT ZA SLOVENIJO

CESAR JE VENDAR NAG

Ker sta jugoslovanska država in njeno politično vodstvo nesposobna, da bi nam zagotovila normalne razmere za življenje in ker ne vidimo prihodnosti v Jugoslaviji s komunistično partijo na oblasti, predlagamo skupščini SR Slovenije kot najvišjemu predstavniku slovenskega naroda, naj razpiše referendum za odcepitev SRS od države SFRJ in ustanovitev samostojne, neodvisne države na ozemlju sedanje SR Slovenije.

Podpisani državljani menimo, da nima nihče pravice od zunaj predpisovati Slovincem, kateri politični in gospodarski sistem moramo izbrati, kot si tudi Slovenci ne bi smeli jemati pravice vsiljevanja naših pogledov drugim jugoslovanskim narodom.

Izkušnje Slovencev z večnacionalnimi državami so predvsem slabe.

Prepričani smo, da je lahko samostojna Slovenija sodobna evropska država, v kateri bodo človekove pravice in materialno blagostanje posameznika in družbe žive osnovne vrednote in ne le črke na papirju. Neodvisna država nam bo omogočila enakopravno sodelovanje z vsemi narodi in državami in jamčila, da se bomo ohranili kot narod. Verjamemo, da bosta solidarnost in sodelovanje jugoslovanskih narodov najlepše zacveteli s čistimi računi.

Nobena država ni gospodarsko samozadostna in nobena armada ni nepremagljiva. Uspešno gospodarstvo

in vključevanje v mednarodno trgovino bosta Sloveniji omogočila nakup tistega, česar sama ne bo proizvajala, z miroljubno nevtralno politiko pa si bo država zgradila najtrdnjšo obrambno linijo.

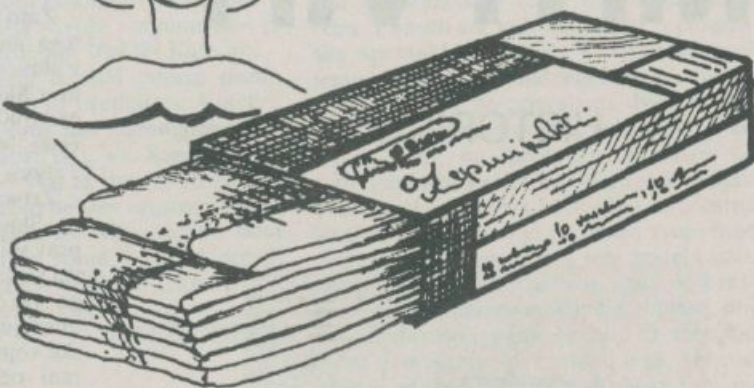
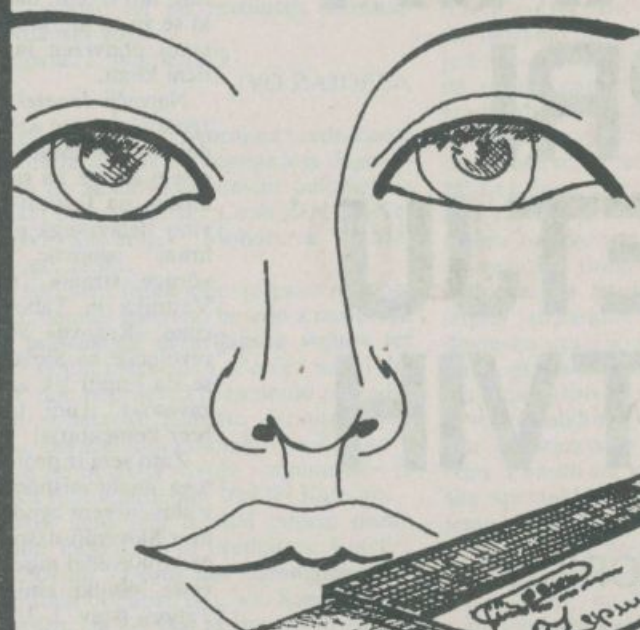
Ob zunanji politiki SFRJ nas je sram, ob njenih notranjih uspehih pa tudi. Pol stoletja po končani osvobodilni vojni naša oblast še vedno stoji na tankih in tajni policiji, ne pa na s svobodnimi volitvami izraženi volji državljanov. Potni list SFRJ postaja v času združevanja Evrope vse manj vreden kos papirja, tujci pa se Jugoslavije izogibajo kot zdravi gobavcevi. Nočemo več delati za nesposobne oblastnike, saj vemo, da za našo revščino niso krive šibke roke delavcev, ampak prazne glave voditeljev. Obsojamo ravnanje celotnega slovenskega političnega vodstva, ki se gre politiko kompromisov, takšno, ki še najbolj spominja na predvojno politiko Anglije in Francije do Nemčije.

Ker je življenjska doba človeka kratka in ker nam je življenje ljubo, ne želimo čakati pet, deset ali kdo ve koliko let na izid frakcijskih bojev med jugoslovanskimi komunisti, ampak zahtevamo razmere, ki nam bodo omogočale ustvarjalno delo in življenjski standard, vreden evropskega človeka, in ne le miloščino, ki komaj zadostuje za osnovno eksistenco.

Sedanja ustava odcepitev še dopušča, naslednja je gotovo ne bo več!

Sedaj pa škarje, prosim!

vedno pri roki
mehki in nežni
žepni robčki

paloma®

Lepni robčki

Najprej naj povem, da vsebino tukaj obravnavane teme razumem kot prispevek k **de-travmatizaciji** stanja, ki se ga bom v nadaljevanju dotaknil.

Tema – vojne žrtve – ki jo obravnavamo, je droben kamenček k realnejši obravnavi podobe naše polpreteklosti. Brez temeljitejšega poznavanja te polpreteklosti pa je otežkočeno analiziranje in reševanje današnjih razmer, ki na nekaterih področjih mejijo že na brezizhodno stanje. »Zmagovalci« v »NOB«, ki ga jaz imenujem **državljanska vojna**, so postali v miru poraženci, še posebej moralni poraženci, ki bodo, kot na žalost vse kaže, končali na smetišču zgodovine. Zakaj? Odgovorov na to vprašanje, oziroma za argumentacijo gornje ugotovitve, je preveč. Človeka, ki jih proučuje ter beleži v spomin, dobesečno boli glava; ne vzdrži vse te moreče resnice o nemorali neke ideologije. Poleg tega vse te krvave revolucije, oziroma državljanske vojne, človeka mori tudi **travma nepokopanih žrtev** in seveda **kalvarija preživelih žrtev**.

Politična emigracija, ki je posledično sledila revoluciji, oziroma državljanski vojni, pričuje, da se je revolucija podaljšala v permanentno državljansko-vojno stanje v naslednjih 45 let po koncu 2. svetovne vojne in traja še danes. Posledice tega so katastrofalne – povsod okoli nas. Preprosto nedoumljivo je, kako lahko ena sama skupina ljudi, ki ima v Sloveniji še vedno veliko oblastveno moč, drži popolno anahronistično stanje, ko je cela vrsta Slovencev še po 45-ih letih izobčena iz domovine. Politični emigranti so specifične **žrtve** (državljanske) vojne, ki je na osnovi kominternovskega boljševizma pustošila po tej deželi.

Uradna slovenska politika še vedno vztraja na sintagmi »sovražna politična emigracija«. Kdor pozna kalvarijo, življenje in delo slovenske politične emigracije, se mu lahko zdi ta uničujoča ideološka diskvalifikacija milo rečeno smešna. Ali je angažiranje pri pričevanju takratnih dogodkov res lahko »sovražno dejanje«? Za pokvarjeno ideologijo vsekakor. Zame pa je vztrajanje na tem državljansko-vojnem stanju nedopustno...

Posebno poglavje teh žrtev (državljanske) vojne na Slovenskem je seveda **publicistika slovenske politične emi-**

»SPRAVA« PRI ŠTETJU MRTVIH

HISTORIČNO

ČE HOČEMO BITI VREDNI NJIHOVE ŽRTVE, JE POTREBNO, DA VSAK SLOVENEK NA NAJBOLJŠI NAČIN IZVRŠI NALOGO, KI SO NAM JO NA-LOŽILI MUČENCI.

KDAJ BOMO POKOPALI MRTVE?

gracije. Prav v njej bi naj bilo »sovražno delovanje« najbolj prisotno. Ob tem človek enostavno ostaja brez besed.

Povsem nesprejemljivo je, da je v NUK-u v posebnem fondu, za katerega velja poseben režim, literatura enega pomebnega dela slovenskega naroda skorajda hermetično zaprta in je celo nepopolna. Da o težki dostopnosti do vse te literature sploh ne govorim; niti o tem, da je človek, ki se za to literaturo zanima, takoj podvržen inkriminatorski klimi.

Največji **donesek** slovenske zgodovinopisne »znanosti« je dejstvo, da intuicija, kjer se pišejo knjige na temo NOB, mislim na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, ne hrani osnovne literature »druge strani« (na primer Vestnika in Tabora ter recimo »Kosove« Stalinistične revolucije na Slovenskem, ki se da kupiti tik za »železno zaveso«). Tudi tu ostajam brez komentarja!

Zato sem iz protesta zaradi tega anahronističnega stanja v slovenskem zgodovinopisju in v Sloveniji nasploh na začetku navedel misel iz najnovejše številke emigrantskega Tabora (štev. 1–2, 1989).

Žrtve državljanske vojne na Slovenskem smo pravzaprav vsi po vrsti, tako slovenski vodilni zgodovinarji, ki se na vse načine branijo dajati intervjuje na temo državljanske vojne, kot tisti, ki razočarani odhajamo od njih, da o **monopolu nad resnico** sploh ne govorim... Samo pomilujem lahko tiste zgodovinarje, ki izjavljajo, da je takšna emigrantska literatura, ki obravnava polpretekla dogajanja, brez vrednosti. Kaj bi potem šele za naše poveljčevalne monografije o NOB lahko rekeli? Ampak to še zdaleč ni moj namen, ker s tem, da z enim kritizerskim stavkom neko knjigo označiš kot slabo, pokažeš le svojo borno intelektualno širino. Da se razumemo, nikakor nisem za nekritično branje vsega, kar je dostopno in »nedostopno«, sem le za neko zdravorazumsko tolerantnost.

Nujno je torej potrebno takojšnje **detabuiziranje slovenske politične emigracije** ter vsega, kar le-ta omenja, še posebej pa se moramo zavzemati za **svoboden pretok in samoumevno uprabo njihove literature**. Ta monopol nad resnico se nikakor ne bo sam odpravil, odpravi ga lahko čim odkritejše pisanje o tej 14

problematiki. Samo z razbitjem monopola nad resnico se bo lahko naša polpreteklost in sedanost detravmatizirala. Sedanjo kampanjo za postavitev spomenika vsem žrtvam na Slovenskem razumem zgolj kot gnili kompromis neke ideologije in oblasti, ki se ji majejo tla pod nogami. Da je boljševidna ideologija v takšnih situacijah pripravljena na prav vse kompromise, pa iz zgodovine predobro vemo. **Grobovi morajo biti označeni in posvečeni!**

Žrtve torej nikakor niso samo mrtvi – z grobovi in brez njih – ampak tudi vsi tisti, ki so preživeli, in tudi tisti, ki smo se rodili mnogo let po revoluciji, oziroma državljanski vojni.

Ljubljana, 2. marca 1989

IVO ŽAJDELA

Z glavnima in odgovornima urednikoma Katedre sem se okrog novega leta dogovoril, da za Katedro pripravim odlomek iz pravkar izšle knjige dr. Cirila Žebota »Neminljiva Slovenija« (Mohorjeva družba, Celovec, 1988).

Uredil sem fotokopije za prvo nadaljevanje, napisal spremno besedo z naslovom »**Za prenehanje državljsanske vojne**« ter oboje oddal uredništvu. Že čez nekaj dni me je zelo neprijetno presenetilo posredovanje sodelavca Katedre *Dejana Pušenjaka*, naj Katedra odlomkov iz Žebotove knjige ne objavlja. Svoje »argumente« je objavil tudi v naslednji številki Katedre.

Takoj nato sem napisal odprto pismo Dejanu Pušenjaku in uredništvu Katedre z naslovom »**Žebot kot paradigma**«. Po večkratnih obljubah odg. ur. Katedre *Saša Dravinca*, da bo vsaj ta moj odgovor objavljen, če že Žebot ne sme na strani Katedre, se to ni zgodilo. Situacije ne bom komentiral, ker je sama po sebi dovolj zgovorna ob branju vseh treh tekstov!

Ljubljana, 9. marca 1989

IVO ŽAJDELA

Sašo.

zdaj, ko sva oba že prespala in premislila temo sestanka, se mi zdi zanimivo povzeti vso stvar še enkrat; gre za objavo odlomka knjige, ki je pred kratkim izšla, avtor je pokojni Ciril Žebot, ameriški profesor. Priznati moram, da na tak način, da teksta ne poznam – in kot praviš sam, tudi ti še ne – težko o tem pišem ali govorim, ker mislim, da je **kvaliteta teksta vendarje prvi kriterij (ne)objave**. Lahko pa skušam to odmisli in povedati, kaj mislim o objavljanju tem, za katere predvidevam, da jih je Žebot obdeloval in kakšen odnos imam do načina, kakršnega pričakujem od nekoga, ki piše o stvareh, ki so časovno – pa tudi mislensko – predaleč, da bi ne bil obsojen na kakšno drugačno možnost »vedenja«, kot da jim enostavno verjamem ali pa ne. Upoštevati moraš, da se, kar se konkretno Žebota tiče, v svojih uganjanih lahko motim in da naju bo presenetil s tekstom, ki bo nekaj povsem drugačnega od mojih pričakovanj – to bi bila resnična revolucija, tista v črno-beli zavesti udeležencev državljsanske vojne, ki jo, tako eni kot drugi, živijo še danes. Če sva se že na Katedri strinjala, da s stvarmi, ki se teksta ne tičejo neposredno, se pravi s t. i. kontekstualnimi postavljani – da bi naj Žebot oblasti služil kot mina, ki jo po potrebi nastavlja, tako najprej Kavčiču, potem Zavrlu, zdaj

tebi –, nima smisla preračunavat, ostane predvsem tisto nerodno vprašanje: čemu? Zakaj bi naj bil prav Žebotov tekst vreden objave in zakaj prav z njim nervirat oblast? Ne glede na to, da je odgovor že v vprašanju, se pravi, s tem, ko zajema samo dva pojma – Žebota in oblast – priča, da si se ti nekje izgubil; ti, pa tudi jaz in vsi ostali, ki so nam blizu in ki delajo Katedro predvsem zaradi sebe in zase, ne zanj in ne za njih. Odgovor je lahko tudi navidez enostavnejši in tak kot je bil argument v prid objavi Šešljevih, ne najdem prave besede in ker v tem hipu to ni pomembno, naj rečem kar tekstov – »če smo demokratični, mu moramo omogočiti objavo«. In prav tu je finta – ker skušaš biti čim bolj samosvoj, na analizi napak naših staršev in dedov graditi drugačen način razmišljanja in življenja, potem je zaradi zavestne in hotene različnosti treba reči »ne« (ali bolj vladno, žal ne) Žebotu, pa tudi Šešlju itd. Enako tudi v primeru, če pristaneš na sicer narcisoidno oznako »demokrata«. Žebot ni nič drugega kot drugi pol te oblasti, ona ista z drugačnim predznakom – krvava, ne-strpna, tiranska... ekstremistična. Zgodovinsko situacijo je pač bolje izbrala ena klika, grupa istomislečih in podobno čutečih samopašnikov z balkansko mentaliteto in vaško folkloro – menda je vsaka revolucija od francoske dalje hotela biti novi Rim. Pomisli na kult osebnosti, petomajske spektakle, požrtije, slavnostne sprejeme in obiske, normalnemu človeku nerazumljiv pohlep po prisvajanju dvorcev, palač, graščin, avtomobilov, celo vlakov, ladij in kočij, na sproščanje ubijalske sle v streljanju živali itd. Ta oblast je kompenzirala svoja nesrečna in ubožna mladostna leta tako, da »jim« je pokazala svojo moč – vzela vse njihovo in s tem počela isto, samo »več istega«. Če bi se, spet po kakšnem zgodovinskem naključju, oblasti dokopali današnji padli angeli, ki vzbujajo videz demokratičnosti vpricho tega, ker pač nimajo možnosti biti kaj drugega kot nasprotniki nedemokratične oblasti, sem prepričan, da bi počeli prav to – »več istega«. In, čeprav si o tej oblasti mislim kaj malo dobrega in čeprav vem, da me je naslednji trenutek pripravljena obesiti na katerokoli hruško v tej deželi, če se ji le zahoče, ne bi hotel biti zraven, ko bi se nekdo nasilno znašel nad oblastniki, če bi imel takšno priliko – zato ne bi pomagal uveljavljati se njenim direktnim nasprotnikom, kakor si tudi ne želim, da bi mi kadarkoli vladali (ker sem prepričan v vladavino »več istega«), ampak samo tistim, ki so različni od nje, ki imajo pogum in sposobnost, pa jo predvsem »nadvladajo« – glede na to, kako zanikrni nasprotnik je na duhovnem polju, je treba mnogo več poguma in, kot pravi Benjamin, da »brez boja za srove in materialne stvari tudi tistih finih in duhovnih ni«, vztrajnosti, domišljije, potrpežljivosti, tolerance in spoštovanja različnosti. Moj svet se ne deli samo na komuniste in protikomuniste – ti dve kategoriji sta danes zanimivi le kot objekt hladnega raziskovanja kakšnega zgodovinarja ali psihiatra (psihoanalitika), seveda, če se med njimi najde kak, ki bi ga pritegnilo. Pač pa je ta delitev pomembna za vernike ene ali druge kategorije, ker ti, ki so se tolkli (in se še) med seboj, so to počeli zaradi drugačnih vrednot, kot so

najine – zaradi monopola na privilegije, tudi tistega do upravljanja z življenji drugih, izključujočega načina razmišljanja, absolutni podrejenosti svoji religiji (komunistični ali krščanski) z vsem, kar spada zraven – lik absolutističnega boga, pred katerim se lahko le kleči in prosi oduščanja, vse drugo se konča z grmado, herezijo, zastraševanjem do brezupa... – vse do neizprosne ropanja tako družbe kot ljudi posebej. Predznak ideologiji ne podeli tudi dejanske različnosti, zato naj, kot pravi Mastnak, »mrtvi pokopljejo svoje mrtve«. To ni najin problem, ni »najin boj« (tudi to je njegov izraz). Ti mrtvi (kako dobra oznaka!) še danes živijo leto 45 in nas vse silijo v to blodnjo verjeti – nobenega razloga nimava, da jim nasedeva. Imava svoje probleme in preokupacije in vsaj mene mnogo bolj kot to, ali je Ribičič res s krepelom pobijal ljudi na Pohorju in ali jih je bilo ob neki priliki sedem ali osem – ne morem reči, da to ni grozljivo in zaprepaščujoče, toda hkrati s tem moram priznati, da me ne zanima, ker me ne zanima Ribičič (pa tudi Žebot) posebej, saj ne nameravam pisati njegove biografije (kakor Žebotove brati ne), ampak le posledice oblastniškega sistema, ki ga je pomagal vzpostaviti (ali ga še), ker me neposredno prizadevajo in ker se je iz teh nesreč in zablod treba predvsem učiti – da se vrnem, mnogo bolj kot to me skrbi, kako bi končno uspel diplomirati na takšni univerzi, ki – glej, zanjo še ustrezne psovke ne najdem – mi vzbujala grozo in gnus že, ko se spomnim avle FF, kaj šele vsebine in načina opravljanja izpitov, kako bi mogel iskati ustrezno službo brez strahu, da mi je delo na Katedri negativna hipoteka in da bi mi, potem ko bi jo našel, človeškega dela dostojna plača omogočila nakup stanovanja, avtomobila, računalnika... da se mi na ulici ne bi bilo treba stiskati ob zid ali v mračno vežo, če bi hotel nepopularno govoriti o oblasti – državi, partiji, Titu... kako bi lahko, s kakšno ekološko skupino mogel ustaviti gradnjo jedrske elektrarne, uničenje Drave in Pohorja, itd. Tako bi hotel živeti – ali se temu reče socializem, komunizem ali kapitalizem, mi dol visi. Razredni princip, v imenu katerega so ti ljudje, tudi Žebot, pripravljani celo ubijati – verjamem, da so še –, je zame nekaj povsem tujega in nezanimivega. Pomisli – Šešelj npr. v neskončnost preleva nacionalizem – sicer me ne zanima, kako more početi kaj tako grozno dolgočasnega, naj, če v tem najde zadovoljstvo, ampak pomagati mu ali pri čem podobnem sodelovati ne morem. Poglej, kaj v »Večeru« objavlja Šetinc, ki bo menda izdal (moral bi reči »tudi izdal«) neko knjigo, kako se je, revež, veselil, ko so v letih najhujšega zadolževanja v partijo sprejeli nekaj tisoč ljudi in ko sta med njimi hkrati vstopila oče in sin; pomisli, o čem in kako ti ljudje razmišljajo in sanjajo, kaj jih radosti in kaj žalosti, čemu prisegajo in nad čem se zamislijo (če se kdaj). Nobene želje nimam, da bi v knjigah, (ki sicer žal, čeprav jih najverjetneje ne bi bral), ne smejo v to državo, zasledoval veselje nekoga, da danes v partijo ne spravijo nobenega kolikor toliko razumnega človeka več.

Če boš objavil Žebota, boš lahko z enakimi razlogi objavil tudi spomine kakšnega Šetinca (ali bi jih? In zakaj ne?) ali pa,

pomislil, kaj bi si šele kak Maček izmišljeval! Mislim, da dokler ne moreva zaupati enim, tudi drugim ne moreva. Ni pa te treba prepričevati, da tem tukaj ne moreš. Zato jim pustiva, naj se grizejo do kraja. Po svoje. In svoji s svojimi.

Saj, strinjam se, da ni niti dobro niti pametno, da oblast prepričuje vnos t. i. sovražne ali emigrantske literature. Ampak ugotovitev, da je ta oblast pač preplazena, nesigurna, absolutistična in nerazumna ter da je zaradi tega odslužena in, Mastnak bi rekel »mrtva«, ni neka velika pogruntavščina – kar pa je tu vrednega, pa je po moje predvsem to, da implicira nujnost delovanja za danes in jutri.

Kot na vsakem koncu, k začetku. Pravkar s kasete poje David Silvan: ... there you stand / making my life / possible ... V tej pesmi si ti (in še bi jih znal naštet) tisti you, ne pa morda Žebot (tudi teh bi znal še naštet). Nate računam; »mrtvi« so svoje opravili, marsikdo bi dodal žal, ampak to stanja stvari ne spremeni.

Še ena hecna stvar: danes, ko ti to pišem, se je na bolnico Franjo vsul plaz in jo – delno – porušil. Na kaseti je že nov štikl.

Dejan

Mb, torek, 10. januarja 1989

ŽEBOT KOT PARADIGMA

Dejan, regiram na tvoje pismo, ki si ga napisal odg. ur. Katedre S. Dravincu ter nato dal objaviti. Ker se problematika, izražena v tvojem pismu, nanaša tudi name in je nasploh na nek način paradigmatična, želim k tvojemu pisanju dodati nekaj misli.

Najprej moram reči, da se v svojem pisanju v osnovi motiš, vendar moram to tvoje naziranje na nek način celo razumeti ter ga takoj vnesti v nek realistični kontekst, saj je prav ta kontekst povzročil, da razmišljaš napačno. Ta kontekst je seveda **represivna klima okoli naju**, še vedno nabita s polno nevarnostmi, ki kot damoklejev meč visijo nad nami. Ta režim se še vedno redi od represije, v katero je všteta cela vrsta **tabujev**. S **tabuji** pa vemo, kako je ... So predvsem zato, da nas z njihovo pomočjo jalova oblast drži na vrvcu ...

Mislim tudi, da si razmišljal in nato apeliral za neobjavo Žebotovega teksta zavestno napačno, in prav zato te moram v tem represivnem kontekstu, ki je povzročil tvoje odločitve, na nek način razumeti, pa čeprav se s tvojo potezo nikakor ne strinjam. Preprosto ne želim, da bi se ta tvoja reakcija začela ponavljati in da bi se izrodil v selektorja, ki bo preko svojih kolegov odločal, kaj sme v objavo in kaj ne, kaj je politično sprejemljivo in kaj ne. **Katastrofalno preveč smo redili takšnih »selektorjev« na svojih prstih** in najbolj me prizadene, ko takšna nagnjenja opažam pri svojih vrstnikih, pri ljudeh, ki komaj vstopajo v javno življenje.

Iz tvojeva teksta se lepo zrcali kontekst, t. j. vso represivno sranje okoli nas, še posebej pa skrajno problematična reakcija na to represivno in neperspektivno klimo. Goli strah je otroval (ne obsojam te!) pri tvojem posredovanju, **da Žebota ne bomo brali**. To še niti ni tako grozno, katastrofalni so namreč tvoji »argumenti« (ki bi jih moral na nek način celo tolerirati, sprejemati, jih jemati kot sestavni del civilizira-

nega dialoga), zakaj Žebota ne bo v Kate-dri.

Prav s temi »argumenti« pa se v osnovi motiš!

Danes je vsakemu, ki se le malo bolj zakoplje v literaturo, popolnoma jasno, kdo je (bil) **Žebot**, zakaj so nastajale vaške straže, kasneje domobranci, zakaj VOSovski terorizem KP in kaj je pomenil, čemu talci in deportacije v taborišča, predvsem pa vzroki in nato posledice revolucije, oziroma državljanske vojne, čemu vse te blazne usmrtitve in poboji tisočev med vojno in tisočev po vojni (!), in vse, kar je iz te revolucije sledilo: oblast z gorami političnih zrežiranih procesov, usmrtitev, zapiranj, uničenj kmetov, ustvarjanj tabujev, diktatur in monopolov ideološkega monizma, ekskomunikacij, negativnih kadrovske selekcij, ekološkega ter gospodarskega poloma ...

In ta blazna kontinuiteta še vedno traja. Moram se takoj vrniti tja, kjer, kot je videti, ti zgodovinskega vedenja v temelju manjka, pa ne le tebi, ampak več ali manj nam vsem.

Gre za koreninjenje, celo za samo glavno koreniko nekega civilizacijsko zgrešenega eksperimenta, ki niti pravi eksperiment ni bil, ampak neka kvazi novotarija za preslepitev množic pri grabežu gole oblasti. Z današnjega zornega kota je to povsem razvidno.

Ta korenika se je zaredila prav v **tistih** dveh usodnih letih 1941 in 1942, v katerih je prišlo do dejanj, ki so kasneje z reakcijami na ta dejanja privedle v neizbežni proces državljanske vojne, skratka vsega, kar le-ta pomenja; od tega, kar se je o komunizmu vedelo iz predvojnega časopisja na osnovi Sovjetske zveze (glej odlično knjigo Marka Jenšterleta Pogledi na Sovjetsko zvezo, založba Krt), VOS-ovskega terorizma, streljanj talcev, prisvajanja monopolov nad odporom protó okupatorja, z grožnjami seveda, dolomitska izjava, partizansko vojvodstvo, likvidacije ... (o vsem tem konkretnije na osnovi pričevanj in virov glej Tone Ferenc Ljudska oblast, 1. del Teksti Spomenke Hribar v Novih revijah; France Bučar v knjigi Usodne odločitve, ki je izšla dec. lansko leto ...). To so v grobem naštet elementi, ki so **povzročili** reakcije in le-te spet protireakcije, do samega procesa državljanske vojne.

V tvojem tekstu je najbolj osupljivo to, kako povsem neargumentirano enačiš komuniste in **Žebota** (recimo da je **Žebot** v tem primeru samo paradigma protirevolucije). Da ne govorim o tem, kako skozi večino svojega teksta razvijaš za resnega človeka povsem nesprejemljive teze tipa: »kaj bi bilo, če bi ...« Lepo te prosim! S takim poceni prijemom lahko izničiš prav vse na tem svetu in se mi upira, da bi s temi tvojimi konstrukti polemiziral.

Dosti manj škode bi si naredil, če bi odigral odkrito igro in rekel preprosto: »Ne, z objavo Žebota je trenutno veliko tveganja, pripravimo prej vsaj dober teren, da nas ne bojo takoj prepoceni zatolkli.«, in bi te vsak razumel, s tem, ko pa se pojaviš v javnosti s tako poceni kvaziargumenti in pokažeš na svoje pomanjkanje osnovnega znanja iz naše **ključne** polpreteklosti, pa lahko koga zgolj razočaraš, kot si mene. In nič več.

Dejan, še enkrat. Verjetno celo, vsaj

upam, sam veš, da se v osnovi motiš. Ta osnova pa je, da si blokiral objavo misli, ki jih na drugačen način Slovenci (vsaj širše, razen izjem) ne moremo/ne smemo prebiti. Tudi ti praviš, da Žebotove knjige še nisi imel v rokah. Pa kako bi jo sicer, saj ti je to, kot večini Slovencev, oteženo, če že ne kar onemogočeno/prepovedano. Sam sicer na nekem mestu proti koncu praviš, da **Žebota** niti ne misliš brati, kar razumem, da tudi v pogojih ne, ko bi ti to bilo omogočeno. Tvoja stvar.

Že grobo branje tvojeva teksta pokaže, da te vsebina **Žebotovega** odlomka iz njegove knjige **Neminljiva Slovenija** sploh ne zanima (ali pa vendarle?), ampak, da se bojiš z objavo **Žebota** tvegati; da ne bi bil objavljeni **Žebot »mina«**, na katero bi nalleteli kot že Kavčič in Zavrl, kot sam praviš. Saj se strinjam, da ta nevarnost obstaja, vendar, prav za to gre: da to »mino«/to nevarnost detabuiziramo, da ji vzamemo veter iz jader, da si izborimo neko svobodo, ki nam pripada, **svobodo dostopnosti do informacij, na osnovi katerih bomo lahko sami izpeljevali zaključke in podoba nekega časa, v katerem korenini naša beda**.

V tvojem tekstu sta jasno opazni dve razpoloženji. V prvem delu hočeš prepričati Sašota, naj ne gre v objavo z **Žebotom**. Vendar ga prepričuješ z blazno prozornimi in meglenimi protargumenti. V drugem delu se pa čustveno razsujes nad našo mizerijo, nad tistimi, ki so nas v to mizerijo pripeljali in nam še vedno krojijo usodo. Gre za njihovo krčevito oklepanje pridobljenih /prigrabljenih monopolov, privilegijev, položajev ... in če jih hočemo argumentirano izločiti iz igre (ne pa po zakonu ulice ali pragozda, kot so to počeli ves čas same in kar je na jugu spet aktualno), moramo pokazati na sedanje in na **pretekle** svinjarije, ki so jih počeli. Če si bomo predočali samo sedanje, to ne bo dovolj, potrebno je pregledati tudi njihovo revolucionarno pot oziroma njihove revolucionarne »prijem« na tej poti do cilja/do oblasti.

Strašno me moti, kako vse mečeš v isti koš, ko razvijaš tezo, da so oni enaki oziroma, da bi bili enaki, če ... Ampak tako vendarle ne gre!

Že drži, da bi bila glavni in odgovorni urednik pod neposrednim udarom, vendar nikakor ne smeta biti samo onadva. Morebitno **breme** si moramo vsi naložiti na pleča, še posebej pa predlagalec in pripravljalac teme, to sem pa jaz. Saj ne gre tu za neko slepo nepoznavalsko zaletavo tveganje ali celo izzivanje, ampak za argumentiran in organiziran poskus reševanja nekega v nebo vpijočega nesmisla/nonsensa, ki ga ta režim še vedno uporablja kot **permanentnega dežurnega sovražnika** (!).

Slovenska politična emigracija je sestavni del naroda ali, če hočeš, tega teritorija, del, ki je moral nasilno zapustiti svojo domovino oziroma vse, kar le ta pomenja (domove, pokrajino, sorodnike, prijatelje ...). To, da so »strašni zločinci«, nam je **indoktrinirala** poblaznela ekstatična kompartijska propaganda! In nič več. Vsak resen preučevalec naših korenin ve, kdo je bil resnični zločinec, celo množični, genocidalni in kdo je sploh (načrtno) začel (!) ...

Tu mi nikakor ne gre za pogrevanje državljanske vojne, temveč nasprotno, za končanje! Državljska vojna na Slovenskem bo končana, ko bodo zgodovinska dejstva v javnosti vsaj približno znana, in ko bo eden od glavnih proizvodov še vedno prisotne državljanske vojne, slovenska politična emigracija, končno detabuiziran! Tabu SPE razumem namreč tudi kot metaforo svoje nesvobode. Dokler ne bo SPE detabuizirana, do takrat bodo okoli mene prisotni tudi drugi elementi nesvobode.

Dejan, v Katedri si pred kratkim tudi sam objavil lasten intervju s partizanom Novljanom (sicer se mi upira kakršno koli tovrstno očitiranje), tako da v bistvu sam sebe sedaj pobijaš, pobijaš neko zdravo mišljenje, do katerega si se že prikopal in to dela tvoje nestrinjanje z objavo Žebota še bolj prozorno.

Sicer pa, postmodernistična poza: kaj me briga preteklost, glejmo raje v prihodnost; ta poza nima v tej umazani realiteti kaj početi. Tudi sam bi rad živel po tej pozi, vendar ne gre, svet okoli nas tega ne dopusti...

Zivljenje v takšni državi, kjer še vedno moraš paziti na vsako besedo in na vsako gesto, je nevzdržno. Ravno za to gre. Zato je potrebno streti »zadnje« tabuje, še posebej ko vemo, da so te tabuje ustvarili oblastniki, da z njihovo prisotnostjo lažje vladajo oziroma zadržujejo svoje oblastniške stolčke.

Da ne bi bilo več treba živeti v totalitarizmu, zaradi česar, kot praviš, še obstaja v tebi strah ob iskanju službe, ko ti bo delo na Katedri negativna hipoteka, da se ti na ulici ne bi bilo treba stiskati ob zid ali mračno vežo, če bi hotel nepopularno govoriti o oblasti – državi, partiji, Titu... Tudi zato se je potrebno lotiti enega od zadnjih velikih tabujev našega vsakdana, to pa je slovenska politična emigracija. Dokler ne bomo kritično pregledali, zakaj obstaja SPE in kaj le-ta predstavlja, bomo še naprej samo jadikovali nad eventualnimi »minami«, na katere lahko naletimo, na negativno hipoteko zaradi tega, na... vseobsežni totalitarizem tabujev (oblastniških monopolov in manipulacij). SPE razumem kot »fenomen«, kot paradigmo neke klasične prepovedi, izločenosti, ekskomunikacije, monopolov... ki ne prenese kritičnega zgodovinskega pretresa. In vsi čutimo na lastni koži, kaj se s pomočjo te samopašnosti oziroma tabuja poraja in iz-rodí...

Zaradi vsega tega in še marsičesa, za kar mi prostor ne dopušča, sem za začetek pisanja o SPE, o prepovedani emigrantski literaturi, o Žebotovem poglavju oziroma njegovem objavljanju (iz njegove odlične knjige!), ki nam bi pomagalo dojeti, kje in kaj je tista glavna korenika naše današnje vesplošne bede...

Ljubljana, 22. januarja 1989.

IVO ŽAJDELA

ŽEBOT

Ker se police slovenskih knjižnic, posebej pa še naše glave, že šibijo od ene, edino zveličavne podobe o NOB in revoluciji, je pošteno in nujno, da si končno že enkrat izborimo pravico do branja ter proučevanja tudi spominopisne podobe druge – »poražene« strani.

Teža monopola nad resnico je obupna in Slovenci smo zaradi te teže še bolj potlačeni. Zaradi monopolov nad resnico in vsega, kar iz tega izhaja, predvsem pa oblast, se dogaja danes to z nami, kar se pač dogaja: politični procesi, zvezni pritiski, duhovna in materialna beda, brezperspektivnost, grožnje s tanki, vesplošno represijo... in tako v nedogled.

To je poskus branja tudi drugačnih resnic, ki so bile in so še vedno (?) prepovedane. Kakšno zvezo pa ima to z Orwellom?

Ljubljana, 25. 3. 1989

IVO ŽAJDELA

V zadnjem času sta izšli vsaj dve drugačni knjigi. Pri Časopisu za kritiko znanosti je izšla knjiga Franceta Bučarja *Usodne odločitve*, v Celovcu pa je konec lanskega leta izšla knjiga Cirila Žebota *Neminljiva Slovenija*, ki je njegovo življenjsko delo. Po čem se v teh dveh knjigah kaže omenjena »drugačnost«?

Obe obravnavata problematiko, ki je mladim, pa tudi večini starejšim, malo znana ali celo neznana. Za naš sedanji in bodoči razvoj pa je poznavanje obravnavanih problematik nujno! Knjigi obravnavata problematiko, ki so ključ za poznavanje sedanje slovenske mizerije, to pa so vzroki, razvoj in posledice državljanske vojne (revolucije) na Slovenskem, likvidacija političnega pluralizma ter nasilna uvedba komunističnega monizma (dolomitska izjava), nato pa 40 letno Zivotarjenje, ki je vodilo v neizogibni propad monistične diktature.

Glede na to, da si lahko Bučarjeve *Usodne odločitve* vsak kupi, je nujno, da se ustavimo pri Žebotovi *Neminljivi Sloveniji*, ki si jo načelno tudi lahko vsakdo kupi, vendar praktično že precej težje, saj se v naših knjigarnah še lep čas ne bo prodajala, ker spada med t. im. »emigrantsko literaturo«.

Gre seveda za monopol nad »resnico«, ki ga že 44 let vsiljuje komunistični monizem. Komunisti so, kot revolucijska/vojskaška stranka po-

trebovali in izumljali »sovražnike«, s »pomočjo« katerih so si kovali svoj oblastveni položaj. Če so hoteli doseči cilj, t. j. oblast, so morali seči po vseh sredstvih (VOS-ovski terorizem, množične likvidacije »nasprotnikov«) in teh poseganj po vseh sredstvih je bilo katastrofalno veliko.

Mladi danes zelo malo vemo, kako je potekal razvoj državljanske vojne na Slovenskem, ki nas je pripeljala v propad in brezperspektivnost. To védenje nam je bilo enostavno onemogočeno/prepovedano. Z represijo! Pravzaprav se mi režim, ki si upa gobezdati o demokraciji, ob tem pa mi pred nosom prepoveduje branje cele gore pisanih virov, iz katerih bi si lahko ustvarjal lastno podobo, samo smili in nič več. In t. im. »emigrantski tisk« je že 44 let prepovedana literatura par excellence. Danes je ta parmanentna in že kar »samoumevna« prepoved branja »emigrantske literature« blazen nonsens, ki ga je potrebno v temeljih zaobiti. Zato je ob Evropi 1992, ki naj bo naša vizija, samoumevno, da ponudimo Slovincem branje, ki se jih še kako zadeva. Če je v NUK-u literatura pomembnega dela Slovencev še vedno pod posebnim tretmajem in je tako rekoč nedostopna, in če si lahko »Inštitut za zgodovino delavskega gibanja« privoščiti to, da je brez »emigrantske literature«, potem je skrajni čas, da razbijemo ta monsturno ideološkega monopola ene,

edino zveličavne »resnice«.

*

CIRIL ŽEBOT (roj. 8. aprila 1914) je bil leta 1937 s 23 leti (!!!) promoviran za doktorja prava, nato pa se je dve leti v Milanu in Parizu specializiral v ekonomiji, ki jo je v Ljubljani študiral pod vodstvom profesorjev Bili-movića, Ogrisa in Elerja. Že pred vojno je dokončal prvi dve znanstveni knjigi o korporativnem narodnem gospodarstvu in o gospodarstvu v Sovjetski zvezi. Na tej osnovi je bil v začetku leta 1941 habilitiran za privatnega docenta ekonomije na ljubljanski pravni fakulteti.

Med okupacijo je bil v protikomunističnem bloku, zato je moral po vojni svojo življenjsko pot iskati izven Slovenije. Avgusta 1947 se je Ciril Žebot iz Rima preselil v Združene države, kjer je najprej dobil službo profesorja na gospodarskem oddelku univerze Duquesne v Pittsburghu, nakar je od leta 1958 ustvarjal na univerzi Georgetown v Washingtonu (gospodarski oddelek).

Že okt. 1947 je objavil prvi prispevek v New York Timesu, enem največjih in najkakovostnejših dnevnikov na svetu, nato pa še sanjskih petdeset. Njegove razprave so izhajale tudi v italijanščini, nemščini in španščini, zato bi bilo danes za Slovence zelo koristno, da bi Žebotove razprave zbrali, prevedli ter si jih ponudili v branje.

*

NEMINLJIVA SLOVENIJA obsega 500 strani in zelo težko se je bilo ob izrednem in informativnem tekstu odločiti, kaj ponuditi v branje. Odločil sem se za poglavje, ki nam bo pomagalo osvetliti tragično in ključno obdobje novejšje slovenske zgodovine, vzroke in razvoj državljanske vojne na Slovenskem.

Ljubljana, 6. januarja 1989.

IVO ŽAJDELA

Prihodnjič: začetek feljtona »Neminljiva Slovenija«.

ZGODOVINA

O zgodovini TF in sploh o zgodovini visokega šolstva v Sloveniji je veliko napisanega, vendar je težko točneje določiti letnico začetka študija. Nekateri zgodovinarji čisto upravičeno pravijo, da jih moramo iskati že v nekdanjih samostanskih šolah, katerih naloga je bila predvsem vzgoja duhovnikov, ki so bili takrat edini izobraženci na Slovenskem. Segajo pa že v začetek 12. stoletja. V naših razmerah se je to šolstvo nekoliko jasneje uredilo ob koncu 16. stoletja, ob prihodu Jezuitov. Leta 1619 so imeli tudi prvo javno disputacijo o teoloških tezah. V poznejšem času, okoli leta 1704, se z akademijo Operosorum to visoko šolstvo nekoliko preuredi in prestrukturira. V zgodovini omenjajo, da je imela v dobi francoskih provinc po tedanjem pojmovanju popolne visoke študije, vendar te šole niso dobile statusa univerze. Teološka šola je ves ta čas delovala, leta 1919 pa je bila ustanovljena Univerza v Ljubljani s teološko, juridično, filozofsko, tehniško in medicinsko fakulteto.

Dve leti kasneje je začela izdajati svojo revijo Bogoslovni vestnik, ki je izhajal do 1944 in spet od 1965 dalje.

PRELOMNO LETO 1952

Kar zadeva ta razcep, oziroma odcepitev TF od slovenske univerze konec junija 1952 v tedaj nekoliko politično zaostrenih okoliščinah, je bilo veliko že povedanega, pa tudi nedorečenega. Vsekakor je marsikomu zaradi tega nerodno, oziroma sprašuje se, kako je do tega sploh lahko prišlo. Če se nekoliko poglobimo v tedanje razmere, se sploh ne čudimo. Tako si nekateri (tudi izven TF) nekoliko prizadevamo, da bi si TF pridobila svoj status tudi znotraj univerze. Kaj več je v tem trenutku težko povedati.

Od leta 1952 je TF samo cerkvena fakulteta. To pomeni, da, tako kot prej, spada pod ingerenco Rima in rimske kongregacije, za katoliški pouk. Z njimi smo v povezavah, ker je teološki študij po svetu dokaj enotno urejen. To je zaradi prehajanja študentov iz ene na drugo univerzo, pa tudi zaradi nadaljevanja študija in podobno.

Kar zadeva priznanja fakultete pred drugimi cerk. fakult. je LJ TF v popolnosti priznana po celem svetu.

UNIVERZA

PROF. DR. RAFKO VALENČIČ, DEKAN TF

MATEJ KOBAL, PREDSEDNIK DRUŠTVA CDSB

FACULTAS THEOLOGICA LABACENSIS

FACULTAS

1. Dekanat je odprt za stranke vsak dan razen sobote od 10. do 12. ure ter v sredo od 15. do 17. ure.
2. Knjižnica je odprta vsak dan od 8.30 do 12.30. Ob ponedeljkih in petkih tudi od 14. do 17. ure.
3. ST člen 42
Redni slušatelji morajo doseči akademske naslove, izredni slušatelji in slušatelji-gostje pa dobijo samo potrjilo izpraševalca, da so določene izpite naredili.

Osnovni teološki študij traja 5 let (2 leti več poudarka na filozofiji, cerkveni zgodovini, 3 leta strogo teološki študij, ki se zaključi z diplomom.) 6.letnik je organiziran bolj pastoralno, praktično in je obvezen za vse študente, ki želijo postati duhovniki.

Na fakulteti delujejo tečaji za orglarje, zborovodje..., ki pa niso strogo visokošolski, pač pa imajo bolj srednješolski izobraževalni pomen.

Katehetski tečaj pripravljate tiste kandidate, ki se želijo posvetiti bolj katehetskemu delu. Traja 3 leta in se konča z diplomom, orglarski tečaj pa traja 4 leta.

Za študente teologije obstaja možnost podiplomskega študija na eni izmed 12 kateder (filozofija, biblične vede, osnovna teologija, zgodovina krščanske literature = nauka, dogmatična teologija, moralna teologija, cerkveno pravo, oznanjevalna teologija, liturgija, pastoralna teologija, cerkvena zgodovina, dialog), najmanj 2 leti za magistriraj in nato vsaj še eno leto za doktorat.

Študentje, ki končajo TF v Ljubljani, lahko odidejo v tujino na specializacijo. Tako je glavčina naših profesorjev končala specializacijo v Rimu, Parizu, Innsbrucku, Münchnu...

Večina profesorjev na TF so naši nekdanji študentje. Razvita je tudi izmenjava predavateljev med TF v Evropi.

VPIS LAIKOV NA FAKULTETO

Pogoji za vpis na TF so končana 4 letna srednja šola katerekoli usmeritve. Zaželeno je seveda humanistična usmeritev (jezikoslovje, filozofija...). Čeprav zadnja leta sprejemamo veliko ljudi s šol tehnične usmeritve. Kolikor je njihova predizobrazba manj ustrežna za študij, pa lahko študentje to nadomestijo s svojo pridnostjo in prizadevnostjo. Vpiše se lahko vsak, kdor želi postati duhovnik, se najprej prijavi pri svojem škofu in ta ga sprejme za študenta svoje škofije.

Če želi študent stopiti v kako redovno skupnost, red - moški ali ženski, se mora javiti predstojniku in le-ta ga pošlje k nam na TF. Študentje laiki, ki želijo po svoji izbiri nadaljevati študij na TF in ne želijo postati duhovniki niti stopiti v kako cerkveno službo, morajo sami premisliti, kaj je nagib za njihov

študij. Fakulteta pa jim ta študij omogoči.

Če bodoči študent nima končane štiri-letne, ampak samo triletno poklicno šolo, je obvezen narediti t. i. pripravljalni letnik. Tega programa ne pripravlja TF, ampak posebna komisija, ki že nekaj časa deluje v Mariboru. Gre predvsem za študij jezikov, domače cerkvene zgodovine, slovenščine, filozofije in verskega izobraževanja.

VPIS, OSIP, VZROKI OSIPA...

Kar zadeva vpis, opažamo, da v zadnjih letih nekoliko narašča. V letošnjem letu je vpisanih 190. Osip je predvsem zaradi tega, ker študentje sami spoznajo, da to ni njihova pot, bodisi v teologijo ali duhovništvo. Manj je osipa zaradi študijskih neuspehov, ki pridejo, če človek nima nekega pravega cilja.

Pogoj za vpis v naslednji letnik so opravljeni izpiti iz glavnih predmetov. Če kdo nima vseh pogojev, je potrebna administrativna ureditev, oz. pavziranje, ki pa je lahko leto ali pa več. Kar zadeva opravljanje izpitov pa fakulteta sama sebe štiti s tem, da študent več kot štirikrat ne more ponavljati izpita.

SOCIALNI STATUS IN NACIONALNOST

To je na videz manj pomembno vprašanje, ker takih odstopanj v bistvu ni. Pri nas so v glavnem vsi Slovenci, oz. naši zamejci, predvsem koroški Slovenci, katerim se študij na domači fakulteti v sredini prekine za eno leto. To izkoristijo za obisk matične domovine in izpopolnjevalnega študija na TF, prav tako pa se nekoliko bolj izurijo v znanju slovenščine. Nekaj Slovencev pa je tudi od drugod (Kanada, Argentina).

Tekst in foto: HUBERT

CIRILSKO DRUŠTVO SLOVENSКИH BOGOSLOVCEV

Začetki društva segajo v leto 1881, ko je bilo ustanovljeno Cirilsko društvo ljubljanskih bogoslovcev (CDLB). To društvo, ki ga lahko imamo za predhodnike sedanjega Cirilskega društva slovenskih bogoslovcev (CDSB), je skrbelo za narodnostno in duhovno – kulturno formacijo svojih članov. Ob nastanku slovenske Univerze 1918 leta je prišlo društvo v njen okvir in vzdrževalo stike z drugimi univerzitetnimi društvi, že od leta 1912 pa je navezovalo stike z češkimi, poljskimi, maloruskimi in hrvaškimi bogoslovci. Z letom 1941 je CDLB prenehalo delovati.

V povojnih letih študenti teologije niso imeli lastnega društva, bili pa so člani univerzitetnega društva »Ljubljanska študentska mladina ljubljanske univerze«. Z izločitvijo Teološke fakultete in Univerze pa se je pokazala potreba po novem društvu.

Tako je bilo 28. novembra 1952 ustanovljeno Cirilsko društvo slovenskih bogoslovcev (CDSB). Novoustanovljeno društvo si je zadalo za nalogo pomagati članom pri strokovnem izobraževanju, omogočiti delovanje in izpopolnjevanje na literarnem, poljudnoznanstvenem in športnem področju, vzgajati k spoštovanju ljudske oblasti in zagotavljati ekonomske in druge ugodnosti, ki so jih uživali slušatelji državnih višjih šol.

Prioritetna naloga CDSB je skrb za strokovno izobrazbo svojih članov. Društvo vzdržuje stike z dekanstvom TF in profesorji, z njimi sodeluje in zastopa slušatelje pri vodstvu fakultete.

CDSB skrbi za ekonomske in druge ugodnosti, kot jih uživajo slušatelji drugih fakultet. Slušatelji Teološke fakultete imamo okrnjen status študentov. Na podlagi raznih dogovorov in sporazumov smo sicer deležni precejšnjega dela ugodnosti, kakršne imajo študenti drugih fakultet, še vedno pa nismo polnopravni študenti (štipendije, študentski domovi, izguba statusa nepreskrbljenega člana družine...)

Naloga društva je tudi vzdrževanje stikov z drugimi študentskimi stanovskimi organizacijami. V preteklosti je prihajalo predvsem do občasnih sodelovanj z študenti nekaterih fakultet. V zadnjem času smo začeli z navezovanjem stikov z UK ZSMS, za katere upamo, da se bodo razvili v plodnejše sodelovanje.

Naloga društva je tudi prirejanje praznov, narodnih in državnih praznikov ter drugih kulturnih srečanj in predavanj. V okviru društva delujejo glasilo *Pogovori*, skriptarna, športna sekcija in bife.

Društvo žal ne dela vedno, kakor bi moralo, saj smo vsi, ki v njem opravljamo kakšne funkcije, redni študenti s svojimi obveznostmi tudi v hišah, iz katerih izhajamo, tako da je delo v korist žal drugotnega značaja, in mu je posvečeno premalo časa.

Nekaj podatkov pripravil pred. CDSB
Matej Kobal

Tribuna: Kako komentiraš dejstvo, da na delegatski konferenci nisi imel protikandidata? Gre za nezainteresiranost študentov za politično delo, ali pa so resnične govornice, da si že pred konferenco »nevtiraliziral« nasprotnike?

Gorazd: Pasivnost je že vseskozi problem. Gre za političnost in nezainteresiranost študentov za sodelovanje v študentskih predstavnških organih. Glede odstranitve nasprotnikov pa ... hja! Verjetno bi pri samem postopku odstranitve postal špil šele zanimiv! V času, ko je potekal kandidacijski postopek, sem bil bolan in sem moral tri tedne ležati v postelji, tako da so volitve v glavnem pripravljali drugi. Res pa je, da se je v tistem času pojavila še ena ekipa kandidatov za člane predsedstva. Za to ekipo se je potem izkazalo, da nima zadosti članov, nima izdelanega programa in jasnih ciljev in da ti ljudje v bistvu sploh niso vedeli, kaj hočejo. En sam človek iz te liste se je potem pojavil tudi na konferenci in predlagal, da se konferenca prestavi, sebe pa predlagal za vodjo nove ekipe. Ni pa bilo na konferenci, razen predstavnika FF nikogar, ki bi to idejo podprl.

T: In kdo je bil ta, ki se je predlagal za tvojega protikandidata?

G: Jernej Videtič, ki naj bi bil predsednik študentskega parlamenta.

T: Naj bi bil...?

G: Ja, naj bi bil. Ker takrat, ko se ne kaže potreba, takrat predstavniki študentskega parlamenta govorijo, da so razpustili OO ZSMS in da imajo samo študentski parlament. Ko pa čutijo spet potrebo, predvsem ko gre za kakšne finančne ugodnosti, pa OO ZSMS spet obstaja.

T: Kaj je v bistvu študentski parlament?

G: Študentski parlament je grupacija, ki deluje samo na filofaksu. Vse delovanje parlamenta je zreducirano na klub »K 16« in na nekaj akcij. Recimo letos se je parlament sestal dvakrat. Takrat naj bi študentje ki so se tam zbrali, dali parlamentu legitimnost. Na zadnjem zasedanju se jih je, po moji oceni, zbralo le kakih trideset, ki so bili tam od začetka do konca zasedanja. To pa v primerjavi z dvatisoč tristo vpisanimi, ni ravno veliko.

T: Predstavniki filofaksa se nameravajo pritožiti na stutarno komisijo pri ukaju. Trdijo, da je bil kršen poslov-

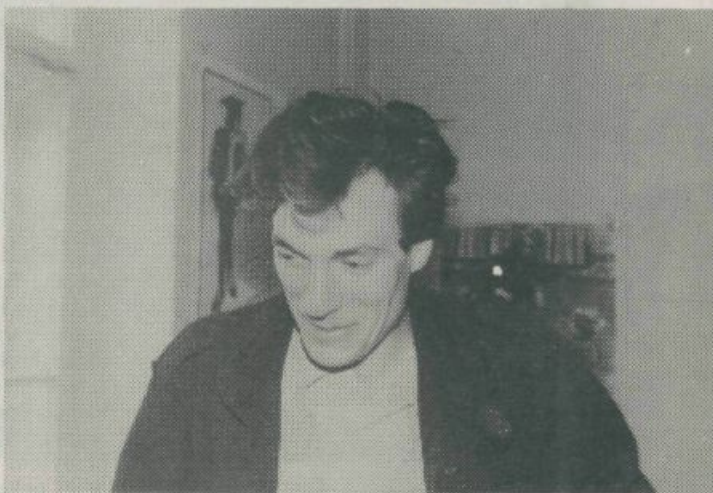
UNIVERZA

POGOVOR Z GORAZDOM DREVENŠKOM,
PREDSEDNIKOM UK ZSMS

INTERVJU

VSE PREDSEDNIKOVE TEŽAVE

Eric

Mariborčan Gorazd Drevenšek je bil sredi marca na konferenci UK ZSMS že drugič izvoljen za predsednika predsedstva UK ZSMS Ljubljana. Po konferenci so se začele širiti govornice, da volitve niso potekale v skladu s poslovníkom. Tudi na sami konferenci je predstavnik filozofske fakultete kritiziral delo starega predsedstva, delegati pa so kljub temu z veliko večino glasov izvolili novo predsedstvo in prejšnjemu predsedniku podaljšali mandat.

nik o delu konference. Kako bi to komentiral?

G: A jaz naj presodim...?

T: Zanima me tvoje mnenje.

G: V poslovníku piše, da mora biti na konferenci najmanj sedemindvajset delegatov, da so volitve možne. Na konferenci pa je bilo sedemindvajset delegatov, ki so imeli veljavne poverilnice in pet delegatov, za katere so poverilnice, oziroma potrdila, da so bili res delegati, prinesli naknadno (z žigom in podpisom predsednika). No, tudi, če teh petih ne bi bilo, je bilo tisto minimalno število doseženo.

T: Koliko je politika predsedstva ukaju politika Gorazda Drevenška?

G: Vsak, ki dela v predsedstvu, tudi vpliva na politiko predsedstva. Tisti člani, ki nič ne delajo, pa so tu le za številko. Kolikor je torej politika predsedstva tudi moja, je to posledica tega, da koordiniram delo članov predsedstva in sem tudi aktivno vključen v delo na nekaj projektih. Tudi v predsedstvu velja načelo demokratičnega odločanja. Konsenz bi tu pomenil zaviranje dela predsedstva in njegovo pasivnost.

T: Si eden tistih, ki so se zavzemali za podporo političnim strankam. Koliko študentskega denarja ste porabili za stranke?

G: Stranke smo podprli v bistvu le v začetku, ko so se te pobude pojavile in se še ni vedelo, kako in kaj. Po sklepu predsedstva smo tem strankam dali neka zagonska sredstva in podporo...

T: Koliko je to stalo?

G: Ja, to nam nekateri očitajo. Dejansko pa so na primer socialdemokrati »pžrli par sto fotokopij, poslali so petnajst pisem v tujino in nekaj deset (mogoče skupaj sto) pisem po Sloveniji. Minus, ki se je občasno pojavil na njihovem računu, pa so zapolnili s članarinami. Se pravi, denarja samega v bistvu niso dobili.

T: Kaj pa SDZ?

G: Demokratični zvezi pa smo pomagali pri razpošiljanju pošte. Tu pa ni šlo le za nekaj sto ampak okrog tisoč, ki so jih razpošiljali po Sloveniji. Plačali smo jim tudi tisk plakatov in pristopnih izjav. To je stalo tristo starih milijonov. Šok pa smo doživeli, ko nam je Radio Student poslal račun za reklamiranje zveze. Hoteli so imeti šeststo starih milijonov!

T: Predsedstvo se je zavezalo, da bo reševalo stanovanjsko problematiko študentov. Potem pa ste najprej ukinili Omnijo, organizirali taborjenje v študentskem naselju in nekaj časa s pomočjo Erazma iskali podnajemniške sobe. Sredi decembra pa je vse zamrlo. Zakaj?

G: Omnia je bila zapaščina prejšnjega predsedstva, ki pa si jih UK kot študentska organizacija ni mogel privoščiti. Še posebej, ker od tega študenti ne bi imeli veliko. Za vsem se je namreč skrivala dejavnost preprodaje stanovanj, kot se je tudi kasneje pokazalo. Rožna dolina je bila mišljena kot enkratna akcija, ki pa ni imela pravega nadaljevanja.

T: Študentski domovi pa se še vedno ne gradijo...

G: Po legalni poti smo poizkušali in ugotovili, da je vse skupaj brez smisla in da se bomo morali spet zateči k oblikam pritiska. To bomo lahko izpeljali septembra, ko bo ostalo na cesti dvatisoč brucov.

T: Praksa kaže, da je najboljši čas za demonstracije pomlad...

G: Ja, vendar je pri jesenskih demonstracijah lažje stopnjevat pritisk, ker imaš na voljo celo študijsko leto in tako lažje prisiliš oblast, da drži besedo.

T: Pred leti smo bili priča bojkotu predavanj na AGRFT, FF, ... pa se potem ni nič spremenilo. Ali gre del krivde pripisati tudi premajhni angažiranosti ukaja?

G: Prosil bi te, da ne vališ krivde na UK. Te gradnje naj bi bile vključene v srednjeročni plan. Za te stvari imamo posebne službe na rektoratu univerze. En prorektor je zadolžen samo za to področje. Potem je tu še izobraževalna skupnost, na kateri je cel kup ljudi zadolženih za to področje, pa razni nelegitimni predstavniki oblasti, kot na primer CK, ki ima tudi za to določenega človeka... Na ukaju pa dela na tem področju tisti, ki je v socialno-ekonomski komisiji.

T: Očitajo vam, da se premalo ukvarjate s študentsko problematiko!

G: Ja, večino časa pa sem porabil prav za urejanje razmer v študentskem centru, zborih delavcev... in poslušal kritike. Žal smo vso akcijo peljali po legalni poti. To pa pomeni, da so se razmere zelo počasi spreminjale. V študentski menzi so podaljšali delovni čas, izboljšali ponudbo in kvaliteto hrane in niso predčasno dvigovali cen...

T: Subvencijo za hrano pa so ukinili!

G: Prav, da so jih ukinili! Konkretno je to namreč pomenilo, da so financirali slabo delo študentske restavracije.

T: Hoteli ste odžagati »Miklavca«, direktorja Študentskega centra, pa vam ni uspelo...

G: Bilo je kup pritožb na delo v kuhinji, na vzdrževanje objektov v naselju... in vse to sem moral poslušati na zborih stanovalecev. Po mojem gre za krivdo uprave... Žal pa smo spet vse reševali po legalni poti.

T: Zakaj žal?

G: Samoupravna procedura podaljša postopek v primerjavi s proceduro

v kakšni zahodni pravni državi za nekajkrat. Najprej odločajo o tem delavci nasebja, potem študenti na zborih stanovalecev, potem pa vse skupaj prenese na delegatsko konferenco. Delegatska konferenca sprejme sklep, ki ga mora potrditi svet centra. Ta pa je sestavljen tripartitno, pri čemer tisti od zunaj sploh ne vedo za kaj gre... Študenti so v manjšini... in tako se vse le melje in melje...

T: Kakšna je vloga ukaja v slovenski pomladi? Kakšno je razmerje med UK, RK, in odborom?

G: Hja, če bi ocenjeval iz strani erkaja, bi rekel, da ima večino zaslug RK. Če pa bi pogledal iz strani ukaja, bi rekel, da je prinesel UK neko svežino, ki je RK nima. Zakaj je deloval odbor v okviru ukaja in ne erkaja, je treba vprašati ljudi iz odbora. Formalno je deloval odbor sicer več z erkajem, kar pa je spet stvar odbora. Gre za politiko »pobrati ugodnosti iz ene in druge strani.« Razlika med ukajem in erkajem se kaže v tem, da večina radikalnih pobud prihaja v zadnjem času iz ukaja in ne iz

Eric

erkaja, kot še pred nekaj leti, s tem da je UK bistveno manjša organizacija kot RK. Zdi se mi, da kaže RK v zadnjem času znake zapiranja. Usmerja se v tisti del politike, ki rada odloča za zaprtimi vrati. UK pa ostaja marginalna, klošarska organizacija, za katero upam, da bo še lep čas ostala odprta za vse pobude, nove in drugačne...

T: Odnosi med ukajem in erkajem so tradicionalno slabi. Je to nujno?

G: UK je bil nasilno vključen v RK. Če vidiš te njihove seje... Neka manjšina (saj je povsod enako), v tem primeru predsedstvo RK, potrjuje svojo legitimnost na

konferencah. Vidiš, da zadeva ne more biti operativna in da ni možno nobene radikalne pobude pripeljati do sklepa. Oba ukaja pa ostajata marginalca pri odločanju. Mi se sami čutimo dovolj močne, da izpeljemo stvari, ki smo si jih zamislili.

T: Kako se mislite (predsedstvo UK) povežete z OO ZSMS na fakultetah. To sedaj ne funkcionira!

G: Ta sistem se je že izkazal, da ne deluje. Se pravi, razmerje predsedstva osnovne organizacije. Bolj važno je, da se medsebojno informiramo, in da vedo, da se lahko obrnejo na nas, če imajo kakšne pobude ali probleme, ki jih lahko skupaj rešimo.

T: Teološka fakulteta ne deluje v sklopu Univerze. Nekoč ste jih povabili k sodelovanju. Kako je s tem?

G: Mislim, da teologi ne bodo nikoli pristali na delovanje v ZSMS. So pa pristali na pobudo, da bi sodelovali v Študentski zvezi. Udeležili so se tudi vseh formalnih in neformalnih sestankov za formiranje zveze.

T: Gorazd, zakaj si se odločil, »da se greš politiko«? Gre za karierizem, finančne ugodnosti ali kaj drugega?

G: Nikoli se nisem odločil, da bom politik, torej ne gre za karierizem. Denarnih ugodnosti...? Študentski honorar, ki ga dobim, zagonim za zadeve, ki so neposredno povezane z delom na ukaju. Na primer za bencin. Zakaj sem se pustil »narat«, da sem v to skočil...?!

T: Se nisi nikoli vprašal?

G: Dostikrat, in dostikrat me tudi moji najbližji vprašajo, kaj mi je bilo tega treba. In potem ne vem... Kakšnega racionalnega odgovora ni. Mogoče to, da poizkusiš v življenju iti po neki drugi poti kot je tista običajna. In če ti to uspe, ti daje neko zadovoljstvo.

T: Misliš nekoč končati študij? Kaj nameravaš potem?

G: Teško je reči, če bom uspel kot strokovnjak. Nameravam pa ostati v svoji stroki in delati na tem področju.

T: S čim se razen s politikom še ukvarjaš?

G: Hranim se dvakrat na dan. Za vse ostalo pa skoraj ni časa... od fotografije, košarke pa do gojenja zdravnih zelišč...

T: Kako je s tvojo manekensko kario?

G: To je občasen hobi, ki prinese nekaj malega denarja, predvsem pa vidiš tudi čisto drugačen svet z neko drugo logiko.

T: Kakšen potni list boš imel leta 1992?

G: Upam, da Evropske skupnosti, pa ni nujno, da bo jugoslovanski, saj je vprašanje, ali bo Jugoslavija takrat še obstajala.

T: Če bi Gorazd Drevenšek v Afriki pomotoma ustrelil slona, kdo bi plačal kazen?

G: Ta če ne obstaja. Rad bi ostal vsaj po duši biolog in slona ne bi nikoli streljal.

T: Hvala za razgovor. Ali ti moram prinesiti tekst v avtorizacijo?

G: Ali ga ne boš nesel kar Resniku?

Pogovarjal se je Karli Erdlen

ŠTUDENTSKI CENTER

VAŠE SANJE – ŠTUDENTSKO STANOVANJE

Velika večina ljubljanskih študentov živi v študentskih domovih. Otepajo se s kupi problemov, ki pa še zdaleč ne bi smeli biti samo njihova stvar, ampak stvar celotne ljubljanske študentske populacije, ki se mora zavedati, da njihovi »privatni stanodajalci« dvigajo cene stanarin tudi glede na višino stanarin v študentskih domovih. Zraven tega se borimo tudi za izgradnjo novih blokov in povečane prostorske kapacitete, kar bi pomenilo večje možnosti bivanja v študentskih domovih ne glede na socialni status, dosežen uspeh in podobne omejitve, ki jih z zagnanostjo iščejo pristojni, namesto da bi organizirali akcijo graditve novih študentskih domov. Takšne pobude (zahteve) morajo priti seveda iz novih študentskih vrst. In prišle so. V jesenskih mesecih lanskega leta se je temperatura v ŠC Rožni dolini krepko dvignila in po samoupravni poti, ko smo jo hodili, počasi padla. Stvar je zanimiva in sledeča:

Osnovna naloga ŠC-ja je zagotavljanje bivanja v študentskih domovih. Svet ŠC-ja je najvišji organ odločanja v tej delovni organizaciji. Njegova sestava in delovanje je 3-partitno. Človek bi rekel, da je tukaj rojstvo problema (in še prav bi imel). Težko je delavcem študentskega naselja, še težje zunanji delegaciji, ko ima študentska beseda prav tako moč kot njihova.

Da pa je težava še večja, ima delegacija študentov edina svojo pravo delegatsko bazo.

Poglejmo si tole samoupravljanje v »študentu« malo pobliže. Vsak dom (blok) na zboru stanovalcev izvoli svojega predsednika. (Predvolilna kampanija in volitve same potekajo različno od bloka do bloka) Predsednik zastopa blok (mnenja ki so sprejeta na zborih stanoval-

cev) na Delegatski konferenci študentov študentskega naselja. Tako smo prišli do jedra vseh zdrah: DK sprejema sklepe, ki jih študentska delegacija v Svetu centra dosledno zagovarja in na podlagi le-teh uporablja tudi veto.

Oglejmo si delo DK v letošnjem šolskem letu.

Na prvi seji DK (september 1988) je uprava ŠC predlagala 20% povišanje stanarin za oktober in 83% za november. Sprejeto je bilo 20% povišanje za oktober, novemberski predlog pa je naletel na splošne proteste. Zbori stanovalcev so zadevo prerešetal in ugotovili, da ni problem le stanarina, ampak celotno šolstvo, financiranje tega našega izobraževanja...

DK je sestavila 3-člansko komisijo, katere 1. naloga je bila povezati DK in PUK. Namen ustanovitve komisije je bil dosežen, sestavljene so bile zahteve družbi in zahteve ŠC-ju, grozil je bojkot plačevanja stanarin. Sledile so razprave. Prej omenjena komisija je dobila nalogo, da dodela prvotne zahteve ŠC-ju družbi.

Tako so nastale ugotovitve povezovalne komisije, ki so ugotovljale odgovornost tov. Miklavca, direktorja ŠC. Na omenjen tekst je tov. Miklave napisal svoj zagovor. Gradivo je bilo dostavljeno zboru stanovalcev. Razprave. Izglasovana je bila nezaupnica tov. direktorju ŠC. Na DK pa je bil sprejet sklep, da stanarina ne sme presežati 25% povprečne štipendije, izračunane po točno določenem ključu. Na zahteve družbi ni bilo nikakršnega odziva, čeprav so sejam DK prisostvovali določeni »uradni« in novinarski forumi. Zaradi tega, da bi družbo opozorili na brezupno stanje v našem šolstvu, se je DK s podporo PUK odločila za akcijo: »Praznik brez zastav.«

Grožnja bojkota je povzročila, da je ŠC prišel na dnevni red seje Sveta univerze, kjer je SEK univerze prisotne seznanila s problemom in predlagala tudi tukaj rešitev. Kljub temu, da so bila stališča in predlogi SEK sprejeta, je komisija tako rekoč dobila nezaupnico, saj je tov. prorektor Rastko Močnik (bil je odsoten) dobil nalogo, da ustanovi komisijo, katere naloga je ugotoviti resnično stanje v »študentu«.

Tako se je tov. Močnik udeležil DK v novembru in predstavil svoj aspekt možno-

sti rešitve problemov ŠC. Študentje se niso z vsem strinjali, v Močnikovo komisijo so imenovali dva svoja predstavnika in pokazali veliko željo po sodelovanju. Tov. Močnik svoje »strokovne« komisije ni mogel sklicati pred naslednjim SV., zato se je obrnil na SEK. S skupnimi stališči, ki so tako nastala, so se napotili na naslednjo sejo, kjer pa jih je tov. Peklenik (rektor) vrgel iz dnevnega reda. Pod točko razno so se problema ŠC vseeno dotaknili. V vsej razpravi pa je bil večji povdarek na tcmo »praznik brez zastav« kot pa na vse študentske probleme skupaj. Končni sklep je bil: prorektor R. M., DK in SEK naj se posvetujejo in izoblikujejo predloge. In končno: vsa zadeva je bila tako lepo napisana in izvorno pripravljena, čeprav je vse skupaj močno spominjalo na prepis 1. predlogov, ki jih je dala SEK, da je našla svoje mesto na zadnji seji SV in je bila v celoti sprejeta.

Kaj pa nezaupnica tov. direktorju ŠC? Le-ta je romala svojo pot na Svet centra, ki najprej ni vedel, ali bi o njej razpravljali ali ne. Lotili so se vsega gradiva in zataknilo se je pri domnevi, da je tov. direktor vseljeval v Študentsko naselje ljudi brez komisije za sprejem v ŠC. Ustanovili so komisijo, ki je pregledala sprejemne pisarne in take ljudi našla. Zadevo je UK poslal dr. pravobranilcu samoupravljanja. Njegov odgovor je bil: »Tov. direktor je kršil pooblastila, ki jih ima.« Svet centra je med tem časom zamenjal svoje člane, kontinuiteta dela se je pretrgala, zunanja delegacija še vedno ni popolna.

MLADE, vročekrvne glave DK so marsikaj začele, toda priznati je treba, da niso ničesar končali. Svet univerze je sprejel sklepe, kdaj pa jih bo in ali jih sploh bo lahko realiziral, ni nobenemu znano. Svet centra ni popoln. (Mogoče je to politična poteza.)

Tov. direktor je pred nedavnim podpisal na ISS neke papirje, ki ŠC ne prinašajo nič dobrega (zakaj ni bilo študentov poleg?) Stanarina res predstavlja le 25% povprečne štipendije – toda kako dolgo še!? Na vidiku ni novega dviga štipendij za 40%.

Torej, nadobudne glave DK, čas je, da spravite vroča železa pod streho, sicer vas bodo prehiteli počitnice.

INTERESNE DEJAVNOSTI ŠTUDENTOV

AIESEC

KAJ JE AIESEC?

AIESEC je mednarodna organizacija študentov ekonomije in organizacije. Je neodvisna, nepolitična in neprofitna, študentsko vodena organizacija s sedežem v Bruslju. Danes jo najdemo na vseh petih celinah, v 64-tih državah, na 532-tih univerzah.

Glavni cilj AIESEC-a je nuditi svojim članom možnost pridobitve organizacijskih in vodstvenih sposobnosti in hkrati pa širiti mednarodno razumevanje in sodelovanje. Delo v AIESEC-u ter vključevanje v njegove programe omogoča študentom, da se uspešno pripravijo na delo na mednarodnem področju preko izpopolnjevanja znanja tujih jezikov, spoznavanja ljudi različnih narodov, religij, kultur, ras in navad. Na ta način pa se »kujajo« trajna prijateljstva, ki so vsakemu bodočemu ekonomistu še kako dobrodošla.

Za dosego teh ciljev so se izoblikovali različni programi:

- izmenjava študentov in praks,
- recepcijski program,
- različni seminarji,
- srečanja na nacionalnem in mednarodnem nivoju,
- okrogle mize,
- poslovne igre,
- mednarodna tema.

Najpomembnejši med njimi je vsekakor recipročna izmenjava študentov in praks. Preko tega programa si svoje teoretično znanje pridobljeno na fakulteti, izpopolnijo s praktičnimi izkušnjami tudi drugi študentje ekonomskih fakultet in ne le člani AIESEC-a, ki jih je širrom sveta preko 40.000.

AIESEC IS PEOPLE.
A VISION OF TOMORROW IN ACTION TODAY.

AIESEC V JUGOSLAVIJI

Jugoslavija se je priključila AIESEC-u leta 1953, ko se je prvokrat izvršila izmenjava jugoslovanskih študentov in praks.

Pododbor Ljubljana je samo eden od 19-tih pododborov, ki trenutno delujejo v Jugoslaviji. Petčlanski nacionalni odbor na nacionalnem in mednarodnem nivoju zastopa njihove interese ter koordinira delo pododborov. Glavna aktivnost vsakega pododborja je zbiranje praks in izmenjava. Tako je Ljubljana ena redkih komisij, ki organizira tudi druge programe.

Glavni vzrok temu stanju je predvsem finančni problem, ki je tesno povezan s kadrovskim. Pododbori imajo navadno premajhno število članov, tako da ne more biti prave kontinuitete dela. Za uspešno delo je potrebno veliko truda in iznajdljivosti. Ker je premalo članov, ki bi zares dobro delali, pododbori ne morejo zagotoviti dovolj finančnih sredstev, da bi pokrili vse svoje obveznosti. To pa pomeni, da ne morejo imeti niti izmenjave (ta zahteva precej visoko članarino), to pa zopet pomeni, da prenehajo z delom tudi člani, ki so računali na prakso in so v komisiji delali predvsem zaradi tega. Tako se pojavlja začarani krog, iz katerega pa je mogoče priti le z veliko motivacije, ki postane gonilna sila za uspešno delo.

Motivacija članov pododborov je naloga nacionalnega odbora, katerega člani so voljeni iz vrst komisij in so navadno izkušeni AIESEC-ovci, ki so sodelovali na mednarodnih srečanjih in so člani vsaj dve leti. To je zelo zahtevna naloga, predvsem zato, ker se nacionalni odbor že vrsto let sooča s problemom reševanja statusa. Ta problem pa ima za posledico pomanjkanje sredstev za delo nacionalnega odbora (funkcije niso plačane). Finančna sredstva, ki jih prispevajo pododbori kot članarino, zadoščajo le za pokritje najnujnejših stroškov. Tako je tu prisotno pomanjkanje motivacije.

Delo v AIESEC-u zahteva celega človeka, vendar pa mu v zameno nudi mednarodne izkušnje in stik z ljudmi širom sveta.

Morda je zgoraj napisano videti precej pesimistično, vendar mislim, da se bo med pododbori izvršila selekcija. Ostali bodo le najaktivnejši. Za primerjavo samo podatek: Švica, ki je ena izmed močnejših AIESEC držav, ima le 8 pododborov.

ENALDS (European North American Leadership Development Seminar) je eden izmed najpomembnejših projektov, ki ga organizirajo države v okviru EUNO regije (evropska severnoameriška regija). Ta seminar je pomemben zaradi dveh značilnosti: prvič, v okviru seminarja imajo študentje ekonomije - udeleženci možnost pridobiti veliko znanja in izkušenj, ki jim bodo kasneje, ko se bodo zaposlili, veliko koristile in jim pomagale, da

se bodo kot bodoči ekonomisti in poslovni delavci lažje vključili v poslovno življenje doma in na tujem. Drugič, udeleženci tega seminarja se med seboj spoznajo, navežejo prijateljske stike, izmenjajo znanje in izkušnje, ki so si ga pridobili na matičnih univerzah, strokovnih praksah in v tujini itd.

Na kongresu evropsko severno-ameriške regije (EUNO) oktobra 1988 na Norveškem je na osnovi predložene kandidature za organizatorja projekta ENALDS leta 1990 AIESEC Jugoslavija bila izbrana, da omenjenega leta organizira tovrstni seminar. Tako se bo v začetku aprila leta 1990 v Zadru predvidoma zbralo okoli 350 študentov, članov AIESEC-a EUNO regije, na seminarju ENALDS.

Takšna odločitev delegatov AIESEC-a iz EUNO regije pomeni za AIESEC Jugoslavijo vsekakor veliko možnost, da se še uspešneje vključi v mednarodne tokove in afirmira svoj položaj v okviru mednarodne organizacije AIESEC-a.

ENALDS 90 je pravzaprav jugoslovanski projekt AIESEC Jugoslavije: organizacija seminarja - projekta so prevzeli štirje pododbori v AIESEC Jugoslaviji: to so pododbori Zagreb, Osijek, Ljubljana in Maribor. Omenjeni pododbori imajo že velike izkušnje v organiziranju tovrstnih projektov - organiziranje seminarjev je torej že njihova dolgoletna tradicija. Naštemo nekaj pododborov iz tujine, s katerimi so pododbori - organizatorji sodelovali: Graz, Dunaj, Pecs, Pforzheim, Karlsruhe, Regensburg, Dijon, Leeds, Nottingham, Benetke, St. Gallen itd. Sodelovanje je med navedenimi pododbori doma in v tujini bilo zelo uspešno, še posebej v organiziranju TWIN projektov, seminarjev in podobnih projektov v okviru AIESEC-a. Jasno pa seveda je, da je uspeh pri organiziranju teh projektov v veliki meri bil tudi posledica tvornega in konstruktivnega sodelovanja in podpore gospodarstva.

Nadaljevanje 4

Seveda tudi v prihodnje računamo na dobro sodelovanje z gospodarskimi in negospodarskimi organizacijami.

Obvestila

V tej številki bomo pričeli s predstavitvijo študentskih društev in organizacij, ki so pri svojem delovanju povezani z UK, oziroma s stavbo na Kersnikovi 4. S to predstavitvijo bi radi pritegnili študente h kulturnem, strokovnem in političnem udejstvomstvu v tistih oblikah, ki so jim najbolj pri srcu. Kjer pa določene oblike udejstvomstva še niso v teku, jim bomo pri njihovih težavah radi prisluhnili in jim tudi pomagali. Menim namreč, da je informiranost študentov o možnostih, ki jih imajo, oziroma so jim nudene, na žalost precej nizka.

UK namerava uvesti strokovno pravno pomoč študentom. Brezplačno pomoč mislamo nuditi predvsem na študijskem in stanovanjskem področju. Priprava je v teku.

Urh Bahovec

GALERIJA ZA VAS

GALERIJA NA PRELOMU STOLETJA

Prvotni namen Galerije je seveda nuditi umetnikom prostor za razstave, obiskovalcu pa pašo za oči. Do leta 1983 so v teh prostorih svoje umetniške produkcije izvajale tudi druge redakcije ŠKUC-FORUMA (film, glasba, video...). S selitvijo le-teh na Kersnikovo 4 pa je ta prostor dobil namembnost klasičnega galerijskega prostora. Od takrat pa do danes je bilo v Galeriji ŠKUC na ogled približno 60 razstav: fotografskih, likovnih, kiparskih, razstav arhitekture, ambientalnih razstav (alternativne razstave s poslikanimi stenami galerijskih prostorov), itn.

V letu 1989 redakcija načrtuje veliko atraktivnih umetniških projektov: od klasičnih likovnih razstav, koncertov komornih zasedb, pa do modnih revij in predstavitev video projektov, ter okroglih miz. Zaradi težkega finančnega položaja v slovenski kulturi in še težjega v Galeriji ŠKUC sami je izvedba programa le »pebožna« želja članov redakcije. Program Galerije sofinancirata ljubljanska in slovenska kulturna skupnost. Redaktor **Joško Pajer** je dodal: »Poleg slovenske in ljubljanske kulturne skupnosti v zadnjem času finančno podpira naše delovanje tudi Univerzitetna konferenca ZSMS. Tu gre predvsem za sofinanciranje pri projektih, katerih avtorji so študentje, oziroma projektov, ki na kakršenkoli način zadevajo študentsko populacijo. V letošnjem letu so nam finančno priskočili na pomoč tudi pri REVIJAH DELA kot celoletni sponzorji naše dejavnosti.«

Ko si ogledate razstavo, si v Galeriji ŠKUC lahko prižgete cigareto. (Prosim vas! V kateri ljubljanski galeriji pa se še lahko kadi!?) Usedete se k mizi, prelistate ameriške in francoske časopise, ki jih Galerija dobiva od ameriškega in francoskega kulturnega centra in so na voljo v ČITALNICI. Tam najdete tudi naše časopise: JANO, TELEX, ZDRAVJE, MOJ MIKRO... skratka revije DELA, ki so sponzorji Galerije ŠKUC. Poleg vsega tega pa v čitalnici najdete tudi veliko mladinske in študentske jugoslovanske periodike.

Galerija ŠKUC ima tudi svojo VIDEOTEKO. Član je lahko vsak, ki ima osebno izkaznico in je pripravljen plačati le 500 dinarjev članarine in nekaj malega za izposojevalnino. V Galeriji se trudijo, da bi dobili čimveč glasbenih videokaset in trdijo, da se bo to kmalu zgodilo. Na voljo so vam filmi vseh žanrov: drame, komedije, grozljivke in nekaj glasbe. Skratka, za vsakega nekaj. Z razliko od drugih video klubov pa v ŠKUC-u posvečajo več pozornosti klasičnim filmom.

Prvi in edini imajo v Galeriji komisijsko prodajo plošč. V glavnem so to uvožene plošče zanimivih in poslušanih izvajalcev, ki so dobro ohranjene. Tudi vi lahko vsak ponedeljek od 18. do 20. ure ponudite svoje plošče za prodajo.

V prodaji so tudi kasete (veliko jih je!) in plošče, knjige in fanzini neodvisnih slovenskih založb.

Pridite in se prepričajte!
MAŠA GORŠE

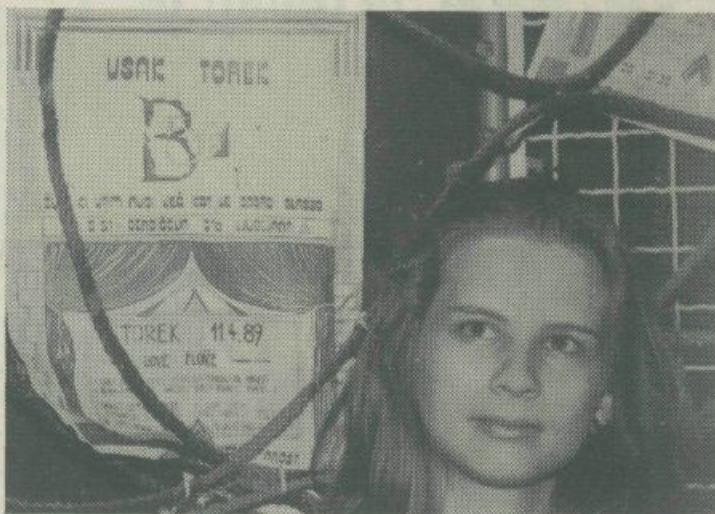
Na Starem trgu, v hiši, ki nosi številko 21, deluje že 10 let Galerija ŠKUC.

B-51

To je bilo prvo vprašanje, ki si ga je zastavila skupina študentov iz Doma Srednjih šol na Gerbičevi 51/A še pred več kot letom in pol. Da ne bi posegali predaleč v preteklost, povejmo le, da se je tudi takrat entuziazem pokazal kot filter kreativnosti, in je tako v (nekakšnem) podzemeljskem bunkerju nastal klub B-51. Nasprotujoč medijatiizmu in v iskanju identitete, brez nujne začetne programske komercializacije (zlasti zaradi neustrezne lokacije), je klub B-51 variral tako v kvaliteti programske ponudbe kot tudi terminu delovanja, zaradi česar si klub, seveda, ni mogel pridobiti zaželenih stalnih obiskovalcev. Vse naštetje je ob vplivu družbene stvarnosti porodilo trenutni koncept delovanja kluba, ki je usmerjen predvsem na študente in zdravljenje njegovega duhamornega melanholizma, na zabavo tudi brez vsakdanjih lažnih ali šokantnih političnih informacij.

V tej sezoni ponuja klub B-51 v svojih prostorih vsak torek nekaj novega (audio program, video program, galerija), pri tem pa se s svojo vsebino zavestno odmika od politiziranosti scene (kolikor je to sploh mogoče). Sedanji glasbeni koncept (singlice iz obdobja 1960-75, predstavitve domače rock scene 1977-82, predstavitve celotnega glasbenega opusa Talking Headsov, U2, Cure...) se je pokazal kot odličen način za sprostitev študentarije. Kogar pa to ne zanima, si še vedno lahko ogleda kakšno razstavo ali pa se zabava ob video programu. Torek je v klubu B-51 postal rezerviran dan za tovrstno zabavo.

V želji, da bi program kluba prilagodili tako akterjem kot obiskovalcem, je postalo jasno, da en sam dan v tednu pač ni dovolj, še zlasti ne za uveljavitev kluba na ljubljanski sceni. Zato bo klub kmalu začel delovati dvakrat tedensko. Ta drugi dodatni dan – sredo – naj bi do konca sezone ponudil niz zanimivih projektov. Konec aprila gostuje v Ljubljani (v KUD France Prešeren) Laboratorij di artigianato teatrale, v klubu B-51 pa vodja tega gledališča Claudio Misculin. Laboratorij rokodelskega teatra je nastal v začetku sedemdesetih let na pobudo nekaterih psihiatričnih delavcev ter profesionalnega igralca Claudia Misculina; namen gostovanja v Ljubljani

Kako neuporabno zaklonišče preoblikovati v prostor za kulturna dogajanja?

(v okviru projekta Kultura kot subverzija) pa je vredno opozoriti na možnost povezave med kulturo in norostjo ter na drugačen odnos do obrobne statusa norcev. Program bo dopolnjen s filmi o razvoju demokratične psihatrije v Trstu ter z igranimi filmi. Tisti, ki so si že ogledali performanse študentov AGRFT v B-51 se bodo zagotovo vrnil in uživali v kreacijah bodočih igralcev (variacije na temo: Tandem v absurdistični maniri). Od filmskih projektov bo verjetno najzanimivejši tisti, ki ga bo pripravil Igor Prodnik s svojimi prepovedanimi ali cenzuriranimi dokumentarci.

Eno glasbenih sred bo pripravila skupina afriških študentov. Poleg ljubiteljev reagea bo zagotovo prišlo veliko tistih, ki jih zanima afriška narodna glasba (v živo), razstava fotografij ter izbranih dokumentarcev študentov iz Afrike.

Ob vsem naštetem bo sredo v klubu B-51 privlačna tudi zaradi nečesa drugega. Prav gotovo bo zanimiva tudi za filmofile – predvidena je namreč otvoritev klubskega kina, predvajani bodo predvsem starejši filmi.

Katere so pravzaprav specifičnosti kluba? Tisti, ki so že obiskali klub B-51, vedo, da je ena od njih prav gotovo že prostor sam. Vstopajoč v klub namreč postopoma pozabiš, da je to (nekdanje) zaklonišče, saj padeš v dilemo in ne veš ali bi užival v glasbi, si ogledal film, razstavo ali pa bi raje sedel in nekaj popil. Ob vsem tem pa ostaja »feeling zaklonišča« (kar seveda ni ena od najpomembnejših značilnosti kluba) – mogoče tudi zaradi z žico obdanega šanka, dolgega temačnega hodnika, nizkega stropa...

Cene. Cene so popolnoma prilagojene nasmejanim obrazom študentov oziroma njihovim plitvim žepom...

Spet se moramo vrniti k problemu splošne kulturne praznine; to pot z aspekta tištega, ki lahko pokaže nekaj lastne kreativnosti. Klub je namreč odprt za vsakogar, ki bi želel v teh prostorih razstaviti svoje »umetnine«, organizirati video ali glasbeni večer, modno revijo...

V torek zvečer so v klubu enako zaželeni tako tisti, ki pridejo vanj po zabavo, kakor tudi tisti, ki ga obiščejo z idejo v glavi. In prav ti se lahko še isti dan dogovorijo za svoj termin.

DECLAN PATRICK ALOYSIUS MACMANUS RIDES AGAIN

Dvanajstletno udejstvovanje tega glasbenika bi lahko povzeli nekako takole: petnajst albumov, od katerih je približno polovica imelo priložnost spoznati tudi naše občinstvo (I srce JUGOTON), ter štiri manjše – »neodvisne« založbe. Tako smo danes pri šestnajsti plošči, ki jo je izdal pri odvisni velikanki Warner brothers. Posnel jo je brez članov nekdanje spremljevalne zasedbe Attractions, ki se tokrat niti neformalno ne pojavljajo na plošči. Za to priložnost je zbral kar nekaj znanih imen. Paul McCartney in Chrissie Hynde spadata med glasbeno (in finančno) najbolj renomirane. Jim Keltner je med drugim bobnal pri Claptonu in Cockerju, v zadnjem času pa igra z Ry-em Cooderjem. Benmont Tench igra klaviature pri Tomu Petty-ju. T – Bone Burnett mu je kot producent in glasbenik pomagal že na plošči King of America. Na koncu so tu še pihalci Dirty dozen brass banda ter dva člana Waitsovega orkestra: kitarist Marc Ribott in tolkallec Michael Blair. In ko vsa ta imena skušamo nekako logično povezati, dobimo podoben čuden občutek kot ob prvem poslušanju te mojstrovine. Zadeva kot celota namreč zveni precej zmedeno (razsuto) in na trenutke spominja na Toma Waitsa in njegovo muziciranje, kar ni ravno tako: Costello je dovolj bister, da se logičnim zaključkom (zlobnim namigom) izogne. Ob tem, da ohrani

Čuden tič, boste dejali, pa vendar je glasbeno bolj osveščenu bralcu jasno, da gre za Elvisa Costella (torej zgoraj je pač njegovo pravo ime), ki se je pojavil na »sceni«, ali bolje rečeno na tržišču z omenjeno ploščo.

pravo mero individualnosti, se zvito spogleduje s »komercialno« prelepimi baladami (SATELLITE), folkom (ANY KING'S SHILLING) in poskočnimi rokovskimi pesmicami (VERONICA) ter celo z jazzom (STALIN MALONE). S tem nam, ob zavzetem poslušanju seveda, ponuja glasbeno dodelano ploščo, z isto glasbo pa obenem poudari še besedila (izjema je skladba Stalin Malone, ki je instrumentalna – pripadajoče besedilo pa je vseeno odtisnjeno na zadnji strani ovitka). In verjetno je prav tu umestna povezava z Waitsem. Glasba namreč dobi vlogo karikirane refleksije besedila ali obratno (seveda obratno v manjši meri). Tu pa tudi postane logično, da se posamezni teksti oz. teme, razlikujejo med seboj, tako kot glasba – različne pesnice torej. S tem prehaja od povsem povprečnih ljudi, preko tistih z »roba« družbe (morilcev, prostitutk in zapitih pridigarjev), na politiko in obremenjenost z mediji, ki nas zasipajo z novicami in podatki ter z reklamo še pospešijo že tako hiter tempo obratovanja. Seveda se zateče tudi v svet intime, ki pa ga ravno prav temačno obarva, tako da kljub lepi melodiji ne pozabimo na odtujenost znotraj urbanega utripa.

Tako: porednež Costello je torej uspel narediti še eno ploščo, mogoče na zunaj res najmanj konceptualno, vendar je z njo utrdil svojo pozicijo v smetani zmešanih pop-rokerjev. Konec. IGOR I.

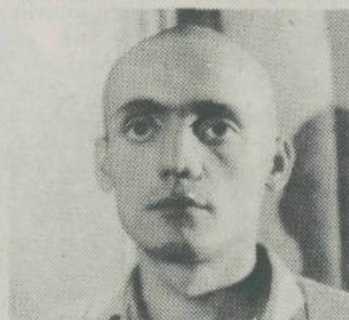
FILM

KAVARNA ASTORIA

Film pripoveduje zgodbo o meščanski družini: kavarnarju Karlu Zorku, njegovim ženi in njenemu sinu Branku. Skozi njihovo usodo spoznavamo utrip tistega časa, širšo družbeno in zgodovinsko ozadje te polpreteklosti. Z nizom najbolj dramatičnih dogodkov iz življenja kavarnarjeve družine je prikazana predvsem diferenciacija predvojnega Maribora, razdvojenega na bogate in siromašne, na zavedne Slovence in zagrizene nemčurje. Za prva povojna leta so značilne drastične spremembe, kruti ukrepi tako imenovane revolucionarne družbene preobrazbe. Tu se prepleta tragičnost z naključnostjo, kar ima za posledico nehoteno komične dogodke, seveda gledane z današnje varne časovne razdalje. Med glavnima junakoma filma, kavarnarjem in njegovim sinom, obstaja navidezno nepremostljiv prepad: generacijska različnost je še poglobljena z različnimi ideološkimi predznaki. Pot sina k očetu čez ta prepad je ena od vodilnih vsebinskih vzporednic te večplastne zgodbe.

Čeprav je v osredju filma intimna družinska drama, ne zgrešimo preveč, če rečemo, da gre pravzaprav za družbeno dramo. Vsi dogodki v družini so namreč pogojeni s širšim družbenim dogajanjem. Tok pripovedi je rahlo melanholičen (iz začetka filma lahko sklepamo, da gre za Brankove spomine na minule dogodke) in večkrat neprikrito ironičen. Če vemo, da je avtor scenarija satirik Žarko Petan, nas to seveda ne more niti malo presenetiti. Takšnega karikiranja partizanov, kot ga vidimo v Kavarni Astorii, najbrž še ni bilo v slovenskem filmu. Nasploh pa gre za dobro odmerjeno mešanico tragičnih in komičnih pripetljajev in gledalec se lahko večkrat pristržno nasmeje, čeprav je ujet v resnost atmosfere in lahko slutiti, da konec ne bo obetajoč.

Ustvarjalci so večkrat poudarili, da je to film o Mariboru. Scenarist Petan je dodal, da je v filmu nekaj avtobiografskih detajlov (njegov oče je bil res lastnik kavarne Astoria), da pa je scenarij sicer fikcija. Lahko verjamemo tudi njegovi pripombi. »da je kljub temu resničen, saj je umetnost bolj resnična od resničnosti«. S podobno tematiko se ukvarja kar nekaj

Najnovejši slovenski film Kavarna Astoria je tretji celovečerni film našega priznanega režiserja dokumentarnih in kratkometražnih filmov Jožeta Pogačnika. Nastal je po scenariju prav tako znanega avtorja Žarka Petana.

Kraj dogajanja je Maribor, točneje, mariborska kavarna Astoria, prostor, kjer se opazijo in odsevajo vsa družbena dogajanja. Čas dogajanja je razpet med trenutki pred 2. svetovno vojno in dnevi po njej, torej osvoboditve in izgradnje socialistične države. Vmes je seveda čas vojne, ki pa je v filmu bolj prisoten kot slutnja. Avtorji so vsekakor računali na naše vedenje o njej. Nikjer ni prikazana izrecno, le nekaj bežnih detajlov nam da vedeti, da je sploh bila.

slovenskih filmov, zadnje čase pa je sploh trend jugoslovske kinematografije snemanje filmov o povojni graditvi naše države. **Rdeči boogie, Ljubezem, Živela svoboda!, Moj ata, socialistični kulak** in še kateri slovenski film se zrcalijo v pričujočem delu. Tudi Življenje s stricem, lanski puljski zmagovalec, obravnava iste stvari kot Kavarna Astoria v svojem drugem delu. Na očitke o ponavljanju tematike bodo lahko ustvarjalci tega filma preprosto odgovorjali, da Maribor takšnega filma še ni imel. Če so ga Mariborčani tako toplo sprejeli kot Ljubljance na slovesni petkovi premieri (17. 3. 89.), potem očitkov ne bo veliko.

Kavarna Astoria je prav soliden in gledljiv film. Za ritem filma (in gledanja) poskrbi zaporedje časovno nepovezanih dogodkov in že omenjen preplet tragičnega in komičnega. Zaradi časovnih preskokov je imela kreatorka maske (Hilda Jurečič) najbrž nemalo problemov in moramo reči, da nas ne prepriča. Opazni sta scenografija Franceta Kvedra ter glasba Bojana Adamiča in nekatere igralske kreacije. Posebej izstopa Janez Hočevar v vlogi očeta, omeniti pa velja še Branka Šturbeja, Aleša Valiča, Vlada Novaka ter oba debitanta: Natašo Ralijan v vlogi Janje in Ludvika Bagarija v vlogi Kugle. Tudi nekateri epizodisti so prepričljivi (Andrej Kurent, Ivo Ban, Bine Matoh), seveda pa je tudi nekaj manj zadovoljivih.

Režiser Jože Pogačnik, letnik 1932, je debitiral s celovečernim filmom **Grajski biki** leta 1967. Po filmu **Naš človek** pred nekaj leti je to njegov tretji izdelek. Sam je na premieri dejal, da je imel za snemanje Kavarne Astorie najtežje pogoje med vsemi tremi. Stanje slovenske kinematografije se kaže torej tudi v teh pogojih dela. In v rezultatu – trije filmi v več kot dvajsetih letih. Nekaj podobnega je s filmsko kariero Janeza Hočevarja.

Čeprav bi moral biti nastanek vsakega novega slovenskega filma dogodek za vse nas, pa lahko zatrdimo, da je Kavarna Astoria dogodek predvsem za ta dva umetnika. In zaradi njiju.

Končno oceno pa bodo, kot vedno, dali gledalci.

Miran Koritnik

Ob drugi izdaji Pokra Tomaža Šalamuna

Zdaj, ko je njegov značaj v glavnem že raziskan, bom čisto kratek. Le o eni sami pesmi iz cikla Stvari, peti po vrsti, nekaj.

Ironično in provokativno začenja Šalamun pesem takole:

»Ali ste že videli boga

kako teče da bi prišel pravočasno ob pol treh (...)

In nadaljuje:

»odgovornost odgovornost«

O odgovornosti, o dolžnosti sprejeti norme, ki ničemur ne služijo, razen morda odgovornosti zaradi odgovornosti, torej o nasilju nad človekom, ki zaradi odgovornosti pristaja na svet brez pogovarjanja, razmišlja Šalamun in spet izziva bralca:

»ne rabi je (odgovornosti) sonce pri svojem zahajanju
ne nebo ki je samo modro in nič drugega«.

Človekovo »odgovornost« primerja z neodgovornostjo dreves, ki rastejo in neodgovornostjo boga, ki ni nikogar vprašal, kakšne noge naj naredi metulju.

Šalamun vpraša:

»in kaj naj beseda z njo (odgovornostjo) počne«.

S tem zanika možnost, da bi mogel človek z odgovornostjo kaj početi, pa vendar bralec začuti, da pesnik pristaja na odgovornost, ki ni:

»barok prehrana naroda«.

Nasprotje odgovornosti je ideal svobodne narave, izenačene z bogom, ki čudovito deluje brez odgovornosti, zato pesnik predlaga, da je bolje bingljati z nogami kar tako, kot se neprestano zavedati neke odgovornosti, ki preprečuje živeti.

Šalamun torej človeku vendarle pušča odprto pot – v življenje. »Narobe zložene stvari« urejuje z vestjo pesnika in – če hočete – z vso odgovornostjo.

Igor Rižnar

O IGRI

O igri – otroški dejavnosti, za razvedrilo ali zabavo; o preračunljivi dejavnosti; o igri kot o življenju in ustvarjanju – bo tukaj govora.

O igri, ki odločujoče sooblikuje samo bistvo pesmi, bo tekla beseda.

O igri ob Kocbekovi pesniški zbirki Zemlja.

Že v neki rokopisni pesmi (gl. Nova revija, 1982/83, str. 669–671) začne Kocbek povezovati igro z ustvarjanjem:

»Nisem se dovolj naigral z besedami,
ki nosijo smisel, zdaj bi se rad predal
nevarni igri besed, ki nič ne pomenijo
in so same sebi skrivnost«.

To seveda še ni Kierkegaardov koncept igre, to še ni igra s samim seboj in s svojimi eksistencialnimi možnostmi, večno nova in vznemirljiva in taka, ki ne pozna pravil, pa vendar že prva pesem zbirke nosi v zadnjih dveh vrsticah takole sporočilo:

»Gugalnica se vedno bolj ustavlja,
ne vem se več s seboj igrati«.

Gre za pesnikov opomin, češ, gugalnico je treba ponovno pognati, igra mora večno trajati.

Verza:

»davna igra nam brodi v spomin,
ne moremo je več obnoviti«

predstavljata resignirano spominjanje, stanje, ki ga je potrebno spremeniti, ga spet speljati v večnostno ponavljanje, pesnik hoče spet videti na ulicah otroke, ki jim:

»igračice vise iz rok«.

Igra je pri Kocbeku v primerjavi z zlahtnostjo bivanja vendarle manj pomembna:

»Niti s prsti se več ne igram,
ničesar več mi ne morejo prinesiti«.

Nekoliko bolj (preveč) filozofski postane Kocbek v naslednjih vrsticah:

»Znamenje človeka je v dvojnostih, ki se pri-
vlačujejo in potrjujejo, igra premaguje
svojo hitrost«.

Igra obstaja v vsem, »vsaka stran je igriva«, celo telesa ljudje pregibljejo igrivo in obredno.

In celo smrt se je:

»Na paši si se igrala z mano, potrgala si nam zmaje, razbila posode in nas sanjavo začarala
z barvnimi stekli«.

Mesto igre v Kocbekovi poeziji pred letom 1934 lahko dopolnimo še z naslednjim mestom iz Zemlje, kjer Kocbek skrči (ali »skrči«) tudi vse intelektualne napore človeka na igro:

»Pojem hvalo igri duha, v vedno novih kolobarjih se ponavlja«.

Ko pa na nekem mestu piše o ljubezni, pravi: »najvišja ljubezen je otroška igra«, spet drugje si zaželi: »da bi bila vsa ljubezen le otroška igra«.

Tako se izkaže, da je igra bistvena sestavina človekovega življenja, za Kocbeka tudi bistvena sestavina umetnosti. Kocbek, podobno kot Kierkegaard, noče zamenjati igre za kakršno koli teorijo o igri, noče zamenjati življenja s teorijo o življenju.

Igra kot stalnica njegovih pesmi pa se pred drugo svetovno vojno sprevrže v: »vedno nevarnejšo igro na obodu«.

Igor Rižnar 28

IGOR RIŽNAR: PESMI

Odšla je,
pustila je malo kave v skodelici,
šest pomaranč
in šestkrat toliko časa.
In »Dragi moj« na pismu.
Pustila me je z mojimi pesniki vred,
samega s pomladjo me je pustila
in brez besed.

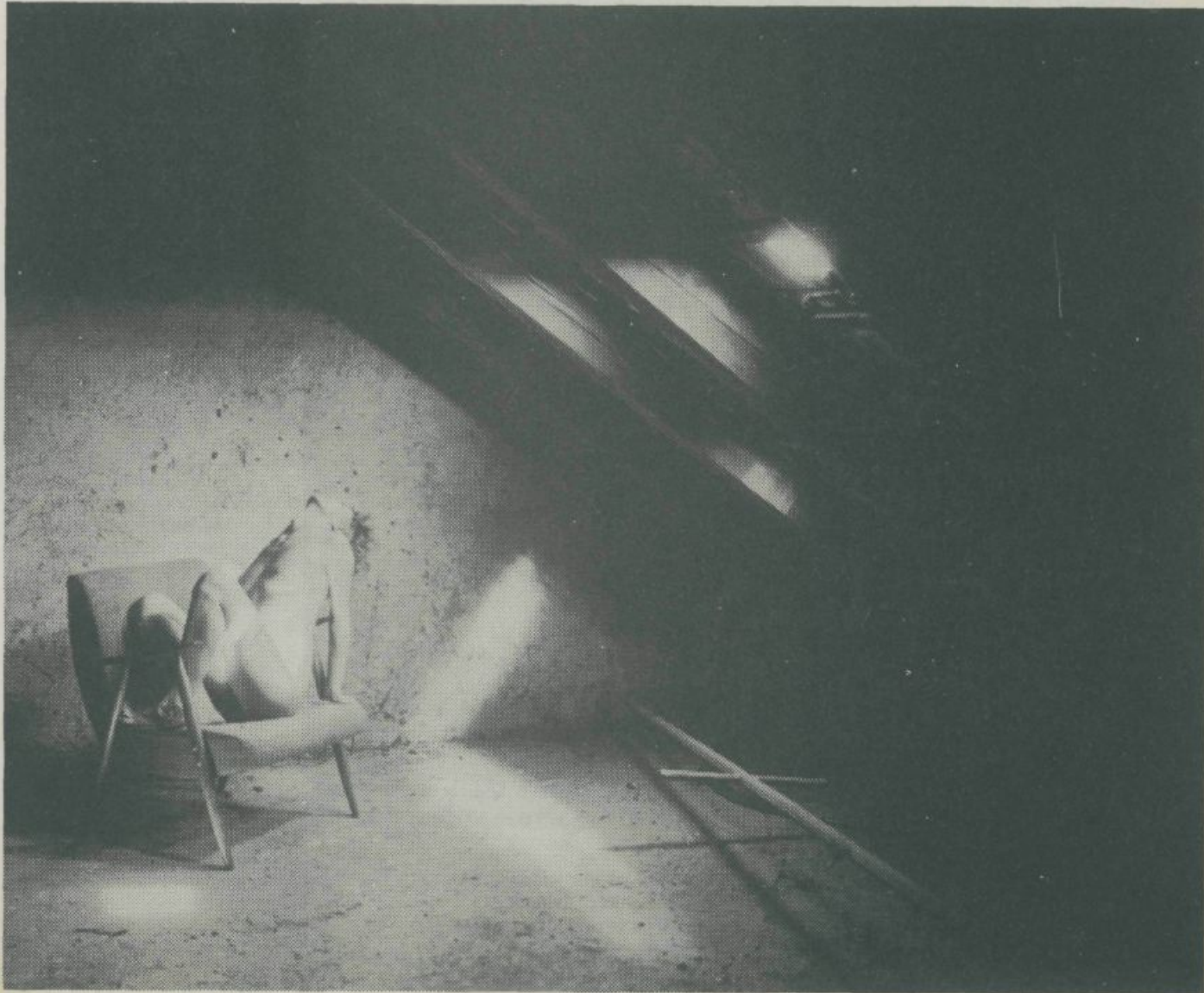
Mar sem to jaz?
Morda je blisk,
morda je ogenj,
morda je snežinka?

Blisk, ki za hip zasveti,
oganj, ki počasi ugaša,
snežinka, ki se, ko pada, stopi.

Sem mar blisk, ki ne sveti, ki le straši?
Ali ogenj, ki ne greje, ki le brli
ali snežinka, ki pade le na ozeble dlani?

Gredo mimo tebe,
gredo sleherni dan,
gredo s svojimi temnimi mislimi,
gredo namrščeni, žalostni,
gredo skrušeni, utrujeni,
gredo brez nasmeha,
gredo brez upanja,
gredo s svojo samoto,
gredo s strahom,
gredo z bolečino,
gredo brez besed, mimo tebe,
in ne pomislijo, kakšno žalost
ali veselje nosiš v sebi.

Darij Kreuh

STILL — LEVEN

Estetika recepcije si mora slej ko prej zastaviti tudi tale niz vprašanj. Ali se je Neron, sicer velik ljubitelj tihožitij, najprej naužil izbornih jestvin in si šele nato dal prinesiti ali odgrniti kakšno novo slikarstvo še za zadostitev vizualnih in estetskih apetitov, ali pa je, nasprotno, upal, da mu predhodno ogledovanje umetnih vzburi tek in izostri okus za pojedino [kar z določene plati spodbija Kantov koncept brezinteresnega ugodja, brezsmotrnosti (die Zwecklosigkeit)]; morda se je nenasitno opajal z obojim hkrati; ali si je polnil trebuh opazujoč, kako pod slikarjevimi prsti zori sadje, ki se mu je zdelo najslajše prav zato, ker je bilo nepoučljivo, ali pa je mogoče poskušal slikati sam, nenehno menjavajoč model, ki se je namesto v umetnost selil v cesarski želodec.

Kajti smo v času Četrtega stila, v prvem stoletju našega štetja, ki izpričuje po Drugem stilu ponoven razcvet tihožitja, kakor tudi za probilje in dekadenco značilno nagnjenost h grotesknemu. Razvajena samovolja razkošja spaja v bizarne celote povse heteroklitne oblike najraznovrstnejših predmetov, sadja, rastlinja, živali...

Epikurejstvo se stopnjuje v vse bolj poudarjen hedonizem. Tihožitja pa premo sorazmerno pridobivajo vse uglednejši in širši krog občudovalcev. Cene starih grških mojstrov rastejo. Plinij Starejši omenja kot najbolj priznanega in iskanega Piraikosa ter hvali njegov izbor motivov.

»Ne vem, če je bila z izbiro njegovih motivov res storjena napaka. Omenjujoč se na skromne predmete ni zavoljo tega nič manj, prav skozi njihovo ničvrednost, dosegel velik umetniški sloves. Po njem so nam ostale (slikal je) brivnice, čevljarske delavnice, osli pa jestvine, živila in kar je še temu podobnega, in kar je sam poimenoval riparografija. Njegove slike nam nudijo neskončna zadovoljstva in se prodajajo dražje kot pa grandioznejša dela mnogih slikarjev.«¹

Riparografija (predstavlja nje prostaških, ostudnih predmetov) ali tudi nekoliko omiljeno ropografija (predstavljanje manjvrednih, cennih predmetov) sta pojma, ki dobro ponazarjata začetno prezirljivost Grkov do tipa slikarstva, za katerega vznik

je ustvaril potrebne okoliščine šele zaton klasične grške umetnosti in rastoči helenizem. Varljiva trodimenzionalnost iluzionističnih slikarskih večšin se ni mogla pojaviti prej kot pa z odmiranjem klasičnega ideala in verjetno tudi ne pri kom drugem kot izkušenem slikarju tihožitij. Apolodoru se namreč pripisuje uvajanje skiografije (simulacija igre svetlobe in senc, niansiranje tonov z namenom ustvarjanja navidezne reliefnosti). Najverjetneje se s tem vrši premik od zahteve po analogični podobnosti z upodobljenim predmetom do »čistega« posnemanja zgolj vizualno zaznavnega, tako da lahko zaradi tega nemalokrat naletimo na znan paradoks. »da mu često [slika predmetu] zavoljo večje dovršenosti v kakovosti podobe ne sme biti podobna.« In elipse lahko na ta način dojemamo kot čiste kroge in rombe kot kvadrate. (Descartes, Dioptrika). Antipod antični ropografiji je predstavljala velikim temam in vzvišenemu (ki si kar preveč samoumevno lasti atribut moralnega; omejujoča sterilizacija Kantove izjave: »ideal se nahaja v izrazu tistega, kar je moralno« (»in dem Ausdrucke des Sittlichen«)) zavezana megalografija. Njena značilna pozicija do minucioznosti tihožitij se ohranja tudi v renesansi; za razliko od detajliranja ozadij naklonjenemu Rafaelu je posebej močno zastopana z osebo enega vodilnih svetovnih megalografov Michelangela.

¹ Charles Sterling, La nature morte, Ed. Pierre Tisné, 1952

Obdobje srednjega veka pomeni dolgotrajno prekinitve razvoja tihožitja, katerega nemožnost nastopa ni toliko zasluga hotene ideološke potlačitve kolikor ga preprečuje njegova dejanska umeščenost v slepo polje, ko se nahaja izven vseh razpoložljivih struktur zaznavanja tistega časa. Dogmatična krščanska ikonografija vključuje nežive predmete in živali samo kot stalne ali dogovorjene attribute boga in svetnikov, spremljevalne znake z vnaprej začrtanim ali sploh enopomenskim semantičnim potencialom. V celoti je tako zastavljena podoba bolj kot slika pravzaprav ideogram.

Gre za »enotnost figure in teksta, ki jo tako skrbno izoblikuje srednji vek« in ki, kot

OB NOTRANJI ROB RAZSTAVI
EVROPSKIH TIHOŽITIJ
IZ SLOVENSКИH ZBIRK V NARODNI
GALERIJI

nadalje ugotavlja Lyotard, vzpostavlja nekakšno simbolno, figuralno (slikovno) pisavo. Spoj figuralnega in tekstualnega razbije šele renesansa in prav preobrat, ki se dogodi z ločitvijo teh dveh odslej oddaljujočih se komponent, omogoči pojav novodobnega slikarstva. Usoden prehod Lyotard demonstrira z vzporedno potekajočo menjavo funkcij, ki jih opravljajo elementi triade označevalec / označeno / referent.

Tako je označevalec srednjeveškega slikarstva povsem ioničen, zasnovan je kot tekst, kot pisava s konvencionalnimi konotacijami. Označeno, »na katero se nana-

šajo podobe in tekst, je cerkvena zgodovina«; referent pa more vsled takšne dominacije zavzemati le ničelno pozicijo.

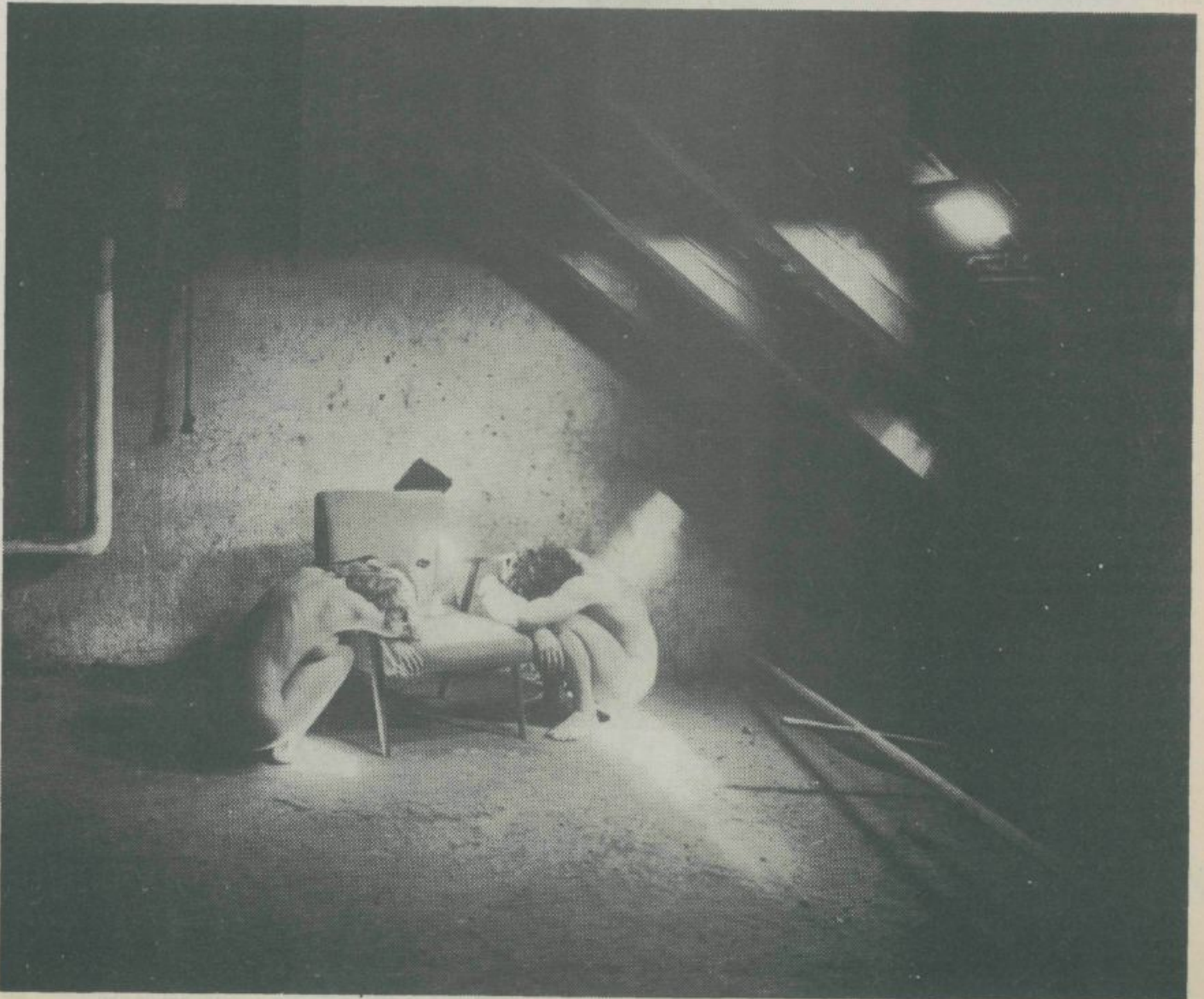
Renesansi uspe sprostiti ogromno energijo, nakopičeno v natančno normirano, ustaljeno znakovno vez med označevalcem in označenim. Prvi med drugim z uvajanjem perspektive vrši geometrizacijo prostora, kar ima za posledico nič manj kot izničenje srednjeveškega koncepta Kozmosa, ki ga nadomesti novodobni Univerzum. »Kar zadeva označenega, je sedaj na njem vrsta, da se podvrže redukciji, zlasti v svoji narativni funkciji (kajti možna so

tihožitja, portreti, ki ne pomenijo ničesar v smislu, da ničesar ne pripovedujejo).« Na deblokirani referent pa se seli vsa »figurativna moč« krščanske tradicije.« In tako bodo smeli najti svoje mesto v novem prostoru z isto pravico tako motivi, prevzeti iz Biblije, kot tudi profani motivi, ter naposled »ne-motivi« (X »non sujets«), kot na primer tihožitja.«²

² Jean-Francois Lyotard, *Discours, figure*. Ed. Klincksieck, 1971

Rudolf KOLMAN

Darij Kreuh

PRIMUM LEGERE

GILLES DELEUZE
FELIX GUATTARI

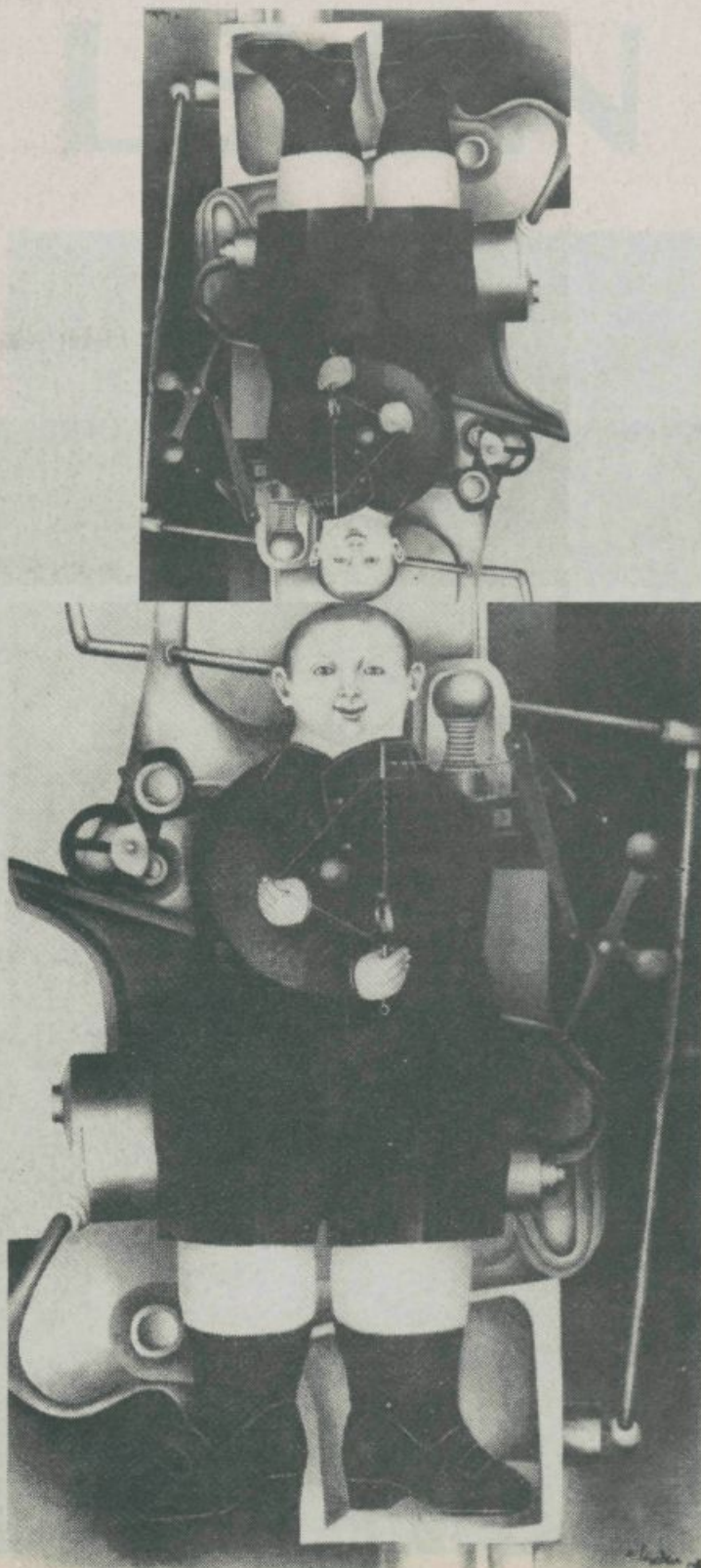
ANTIOJDIP

Kaj je nezavedno? To ni gledališče, pač pa tovarna, je prostor in vršilec produkcije. Želeči stroji (machines désirantes): nezavedno ni ne figurativno ne strukturalno, temveč »mašinalno«.

– Kaj je blaznost? To je umestitev nezavednega v polje družbenozgodovinskega. Blaznijo rase, kontinenti, kulture. Shizo – analiza je hkrati analiza želečih strojev in družbenih umestitev, ki jih izvršujejo prvi.

– Kaj je Ojdip? Je zgodovina neke dolgotrajne »napake«, ki blokira produktivne sile nezavednega, jih sili v igro gledališča senc, kjer se izgublja revolucionarna moč želje, jih zapira v sitem družine. »Familijalizem« je bil sanja psihiatrije; psihoanaliza jo je izpolnila in moderne oblike psihiatrije in psihoanalize se ga še niso uspele znebiti. Vse to z namenom odvrnitve od nezavednega, kar nam preprečuje, da bi hkrati doumeli in osvobodili potek shizofrenije.

In če izberemo za primer najmanj ojdipizirajočega psihoanalistov, se bo jasno pokazalo, kakšen »forcing« mora vršiti, da bi produkcijo želje prikrojil meram Ojdipa. Melanie Klein piše: »Prvikrat, ko je Dick prišel k meni, ni, kot mi je zaupala njegova guvernanta, izražal nikakršnih čustev. Ko sem mu pokazala že pripravljene igrače, jih je opazoval brez najmanjšega zanimanja. Vzela sem velik vlak, ga položila ob drugi, manjši vlak in ju označila z imenom »vlak očka« in vlak »Dick«. Koj je pograbil vlak, ki sem ga imenovala »Dick«, ga odkotrljal vse do okna in rekel: »Kolodvor.« Pojasnila sem mu: »Kolodvor je mama; Dick vstopa v mamo.« Spustil je vlak in stekel med notranja in zunanja vrata sobe, se zaprl med nje, rekoč, »črno« in takoj zatem spet stekel ven. To dejanje je nato še večkrat ponovil. Pojasnila sem mu: »Znotraj mame je črno; Dick je v maminem črnem.« Z napredovanjem analize... je Dick nadalje odkril, da umivalno korito simoblizira materino telo in je izražal neobičajen

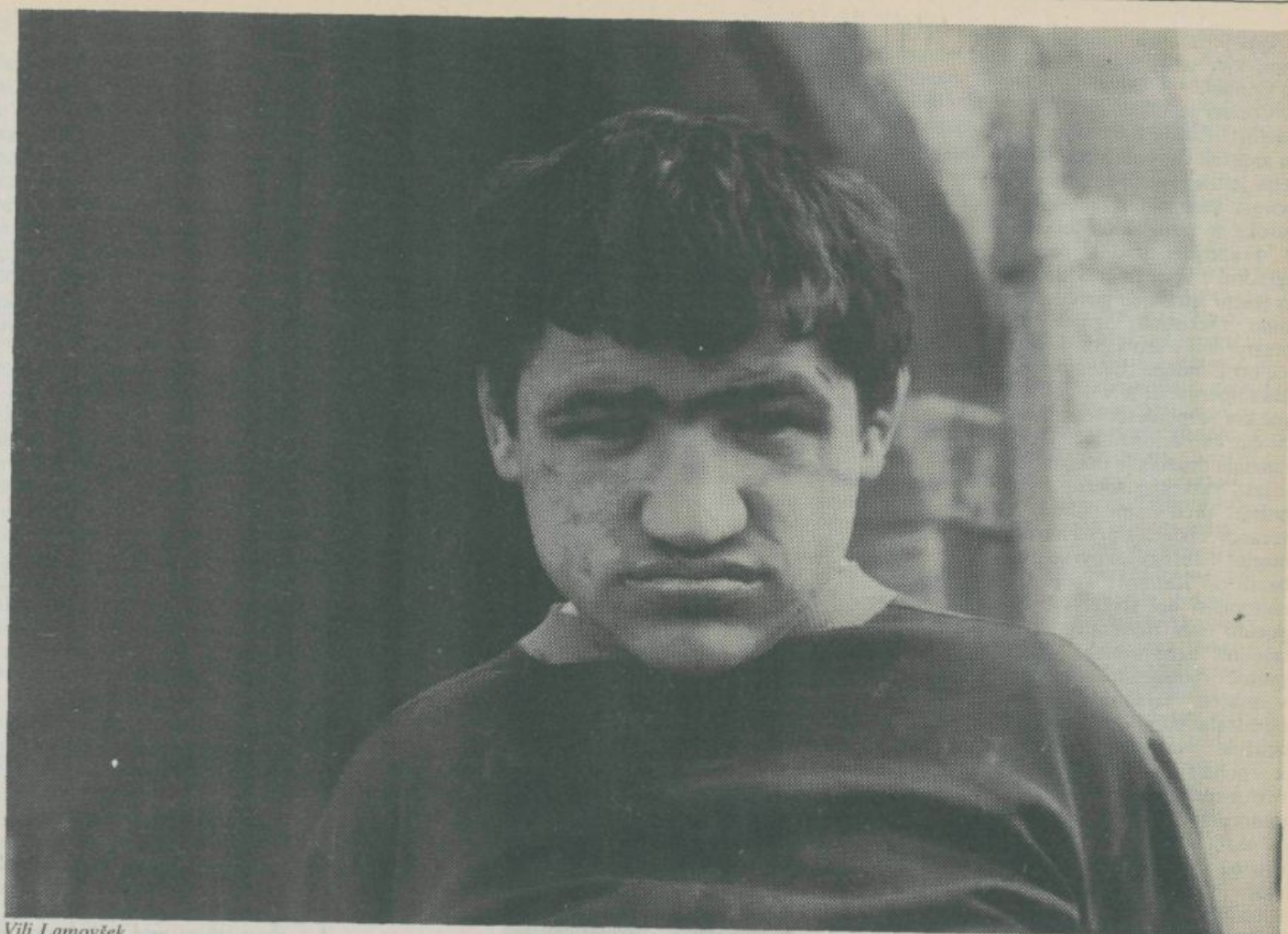
strah pred tem, da bi se zmočil z vodo.¹ »Reci, da je to Ojdip, ali pa dobiš klobuto. Tako psihoanalist tudi ne bo vprašal: »Kaj je to? Tvoji želeči stroji?« temveč bo zavpil: »Odgovarjal z očka – mama, kadar ti govorim!« Tudi Melanie Klein... Tako je torej vsa produkcija želje strta in omejena na starševske podobe, uvrščena med pre – ojdipske stadije, totalizirana v Ojdipov model. Logika parcialnih objektov je zreducirana na ničlo. Ojdip nam sedaj postane preizkusni kamen logike.

Prav med parcialnimi objekti in skozi nedružinske odnose otrok dobiva izkušnjo življenja ter se vprašuje, kaj je to, kar živi; pa čeprav se vprašanje nanaša na starše in ne more prejeti začasnega odgovora drugod kot pa v družinskih odnosih. »Spominjam se, da sem se od osmega leta starosti, in tudi prej, nenehno vpraševal, kdo je to, kar sem, in čemu živeti; spominjam se, kako sem se pri šestih v neki hiši na Boulevard de Blancarde v Marseille vprašal takoj zatem, ko sem poskusil kos čokoladnega peciva, ki mi ga je podala neka ženska, imenovana mati; kako sem se vprašal, če pomeni biti in živeti to, da se vidi, kako dihaš; hote sem zadihal, da bi občutil to, da živim, in da bi videl, če mi ugaja, in v čem mi ugaja.«² Bistveno je v tem: otroku se zastavlja neko vprašanje, ki se bo morda »nanašalo« na žensko imenovano mati, ki pa vendarle ni bilo proizvedeno v odvisnosti od nje same, ampak v igri želečih strojev; na primer na ravni stroja usta – zrak, ali na ravni okušalnega stroja. Kaj je to – živeti? Kaj dihati? Kaj je jaz? Kaj je dihni stroj na mojem telesu brez organov? Otroku je metafizično bitje. Kakor tudi za kartezijanski cogito starši v teh vprašanjih ne obstajajo.

¹ Melanie Klein, Razprava o psihoanalizi

² Antonin Artaud, »Nikoli se nisem ničesar naučil...«

(se nadaljuje)

Vili Lamovšek

PORNO – FUCK OFF

ZAHVALA

*Borutu Rismalu
alias
Primožu Trubi*

*ustanovitelju, uredniku in piscu Pornolaborja
za vse kar je storil na področju legalizacije
pornografije in prostitucije na slovenskem*

Ljube pornofilke, cenjeni pornofili!

Žal vam moramo sporočiti tragično novico: Pornolaborja ni več! »Zakaj«, boste zatulili. Več razlogov hkrati, dragi bralci. Pornografija nenadoma ne gre več skupaj s Tribuno. Novi uredniki, nov koncept, če že pornografija – potem politična.

In urednik pornolaborja je odšel na novo delovno dolžnost. Kam, pa uganite sami! Zato se mu na tem mestu zahvaljujemo za vse kar je dobrega storil za slovenske pornofile in prostitutke.

Torej, dame in gospodje, še zadnjič:

PORNOLABOR

Bila je iz kraja nedaleč od tam, kjer se je rodil Daniel O'Connel. Osvoboditelj. O'Conuel je bil vodilni irski pacifist. Konec osemnajstega in začetek devetnajstega stoletja je njegova družina kljubovala kazenskim zakonom; otroke so pošiljali na šolanje v Francijo, gradili čedne zgradbe iz apna in krvave krvi in jeseni spravljali goveda za zimo razkošnih ognjev in praznovanj v senci doline daleč od Londona, daleč od jedra imperija, ki je v deželi za več kot stopetdeset let zmaličil čut za nacionalnost. Gráinnejeva družina je imela zdaj v lasti razkošne snežne bele hotele, pred njimi palme in verande s pogledom na mirno morje, katerega tokovi so prihajali od Karibov. To je bil najtoplejši del Irske, kje so pozimi rasle trobentice in ni bilo nič nenavadnega videti cvetoč rododendronov grm v marcu. Gráinne je tu odrasčala, edini otrok bogate družine, močno nagnjena k pohajanju, premišljanju o trobenticah in grmih rododendrona, otrok samote v skromnih belih srajcah, družba vsemu, kar je bilo rastoče in vlažno. Imela je kup sorodnic, ki so bile nune v Franciji, in ko je bila stara petnajst let, so jo poslali v samostan v Pariz, kjer je dokončala srednjo šolo. Potem je študirala na Sorbonni, več čas pa živel pri redu nun s vetrobranom podobnimi pokrivali, ki so se dvigovala nadnje in svarila vsakega, ki se jim je približal, pred čudnim starinskim skupkom načel, predstavljajočim njihov red.

Eugene je imel šestnajst let, ko je spoznal Gráinne, pozimi 1967. V majhnem kraju, kjer je živel, je eno leto učila francoščino in preboleva podrtu ljubezensko razmerje. Obiskovati jo je začel zaradi inštrukcij francoščine, in to ju je zbližalo. Živela je v sobi s pogledom na reko. On je živel ob cesti navzgor. Navidezno sta se dobivala zaradi inštrukcij francoščine, ampak francosko sta govorila malo in malo, če sploh kaj, lekcij sta predelala. Imela sta pomembnejše stvari za pogovor.

To je bil kraj na poti na zahod Irske. Celinsko raven, a neizprosno v atlantskem dežju. Znan je bil po mnogih kipih Marije, z edinstveno pobožnim kipom Marije pred samostanom. Eugene ni nikoli izvedel, kaj je prineslo Gráinne v to mesto; ni bila

videti preveč srečna tukaj, kadila je in raznašala čenče o nunah. Kar je bilo na Gráinne posebnega, je bil njen obraz, živ in čist kot notranjost morske školjke, njene noge, velikodušne izpod mini krila, in lasje, svetlo rjavi, skoraj nerazčesani, a ne čisto. Resnično posebna so bila njena klovnovska usta, kot da bodo vsak čas zakričala. Ni bilo krikov; zadržan smeh. Dež je prišel in zima in eden drugega sta resnično dobro spoznala. Pripovedovala mu je o Parizu, študentskih letih, kavarnah, bistrojih, vinu ob prilikah, spodobnosti ob prilikah, rutah, vrečastih jopih, cigaretah med prsti in očeh na bulvarju. Na pariških ulicah se ni nikoli prenehala zavedati svoje irskosti; da je bila iz krajev, od koder je Daniel O'Connel, njen sosed, prišel med francosko revolucijo bil priča njeni nasilnosti in zaobljubil življenje miroljubnim sredstvom. Bolj kot česarkoli se je spominjala morja, barv v zalivih Kerryja, kjer se je voda svetlikala in je bilo videti obline peska, vse vesele, čarobne, neopredeljivih barv. V Parizu ni nikoli pozabila dna svojega naroda; Kerryjskih pripovedovalcev zgodb, Kerryjskih kmetov, oken, ki so zrla iz koč proti Atlantiku in nazadnje proti Bostonu. Vzgajali so jo ljubeče in spraševal se je, kaj jo je prineslo sem v ta kraj, mrzli vetrovi, mokre prazne ulice, in potem mu je odgovorila na to, ne da bi jo vprašal.

Povedala mu je za razmerje, ki ga je imela in ki je zarezalo v njeno nedolžnost. Izhajalo je iz ene tistih pariških kavarn; srečala je avstrijskega pisatelja, ki je imel rad moške in rad ženske. Naslikala ga je zelo ekstravagantno, stal je obrnjen v zimsko noč, zunaj so mimo vozili vlaki – v daljavi – in gosi so se oglašale preko reke, ki je bila prepredena z zadnjo svetlobo neba. Njen prijatelj je bil nekoliko bled, zanesena barva ljudi, ki so čutni, a preveč razmišljajo. Eugene si je predstavljal glavo z bogatimi barvnimi odtenki, peroksid ženske filmske zvezde, svetle fantovske lase, kodre na koščku podeželskega masla. In nato mu je dala temna očala, rdeč suknjič, šale, robčke, vse vrste robčkov, nekatere črno-bele pikaste.

Zanjo je posedal v kavarnah, sanjal o svojih romanih in se pojavljal, samo na pol pojavljal, na nejasnem ozadju: Dunaj. Objavil je že dve 34

knjigi in sprva sta se samo pogovarjala, ona, irsko dekle, in on, radoveden, ker je prišlo v Avstrijo veliko Ircev in izčistilo čut za svojo dežel. Divje gosi, vojaki iz Irske, ki so pobegnili jakobinskim vojniam in prišli za orožje v Evropi. Takrat je bila drugačna, je rekla, prav koščena. Zdaj je bila debelejša. Takrat je nosila trakove. Bila je precej bolj lutkasta. Gabriel ji je od samega začetka zlomil kakršnokoli obrambo, njegova mešanica stvari, barv; še bolj zanimivo, mešanica zvestobe in obupa, moškosti in ženskosti. Pri osemnajstih se ni odpovedala samo deviškosti ampak tudi obžalovanju. Iz nunskega samostana se je predala svetu duhovnih nomadov. Gráinne Dempsey je iz irskega okolja in irskih spominov potegnilo v svet slikarjev in pisateljev kot najdenčka iz irske pripovedke, otroka, ki so ga ukradle vile in zamenjale z eno izmed njih. Vzgjajala se je z umetnostjo in s čenčami, ki jih je ta oplajala. Približala se je mojstrovinama svojega ljubimca; enkrat ali dvakrat ju je pregledala, vendar ju ni mogla brati, ker sta bili v nemščini.

Gabriel je bil muhast, nasilen, prav tako občutljiv, tuhtajoč, poln radodarnosti. Predvsem pa njuno razmerje ni bilo seksualno, je zatrjevala Gráinne, pač pa duhovno, nekakšno povzdigovanje stvari v vizijo. Ko sta si skupaj ogledovala Rodinov kip »La Pensée«, žensko glavo v globokem razmišljanju, je Gráinne pritegnil njegov marmor, njegova popolnost, kako je izražal združevanje stvari, odrasčanje in odraslost, trenutek samozavedanja in samosprejetja.

Gabriel je bil seveda starejši od nje, sicer ne bi bilo povsem prepričljivo – vendar je bilo spono let zlahka raztrgati. Gabriel se ji je približal in razširil svetlobo v prazne sobe njenega življenja, v spomin na podstrešja hotelov v Kerryju. Nudila mu je nekaj; zanj je bila strašno, zahodno strašno. Približala se mu je z zahoda, z morja, in v njem nekaj obnovila, vero v besede, s svojim besednjakom ikon. Gráinne je polna vznemirljivih besed, je govorila, ki nosijo drobna sporočila, drobni izrazi iz galske preteklosti. Dotaknila sta se; seznanila sta eden drugega s svojo osebno bolečino, a naposled njej ni uspelo izvesti čudeža, da bi popolnoma zažarela kot kakšen irski duh, vila, najdenček, bitje iz svetlobe in morja Kerryja. Bila je navadna kot vsa ostala dekleta in tako se je on izgubil v romantiki drugega mesa, moškega in ženskega. Ona je doštudirala na Sorbonni in se vrnila na Irsko, še prej pa postala nekakšen druid spolnosti, se ljubila po vseh luknjah in vseh kotih, z ameriški vojaki, japonskimi turisti; da bi pregnala bolečino, je na Montmartru ob belem vinu s sokom robidnic za noč, dve postala prostitutka.

Eugene je razumel, zakaj je prišla sem, v to spokorniško, od vetra preprihano mesto; da so oddolži, zoži dogled in izvrši popravke, postane spet navadna. Vendar je bil tako napolnjen z njenim življenjem, da ji je govoril o svojem, o odrasčanju, ki je bilo osamljeno, o prijateljih, ki so bili redki, a vedno iz delavskih družin in popolnoma ločeni od njega s starši iz srednjega razreda. Prejšnje poletje je, sam v tem mestu mladih tenis igrajočih ljudi, 35 vzela preveliko dozo. Nihče ni zvedel. Ob

petih zjutraj se je zbudil na tleh pod golo žarnico, okrog katere je mrgolelo muh. Potem je srečal njo. To je bilo tisto, ladijski mostič. Kar sta oba našla v tem mestu. Skupaj sta preživljala zimske noči. Pogrešala jih je, je rekla, fotografije na ovitkih francoskih in nemških knjig. Imela je njega, Eugena McMorrougha.

Nune so se plazile kot črne kače. Deževalo je močneje, kriki gosi so postali neizprosnejši. Eugene je zrl v naslednje leto. V mestu so igrali dramo njegovega soimenjaka Eugena O Neilla. *Dolgega dne potovanja v noč*. Glavno vlogo je igrala žena bančnega direktorja, ki je vsak teden z bonbonierami hodila v tabor potujočega piskroveza. Farni župnik se je tiste zime napil skoraj do smrti, žena nekega kmeta je padla v naraslo reko; običajni dogodki. Eugene je veliko protestiral, član vsake organizacije, ki se je je lahko domislil. Antipartheid, Irski glas Vietnama, Amnesty, Zveza zapriseženosti miru; pisal je ljudem v Dublin ali London za pripombe, sam protestiral na hokejskih igriščih proti vietnamski vojni. Gráinne je šla za božič domov in se vrnila za novo leto, prenovljena. Govorila je o labodih na morskih vodah Kerryja. Govorila je, da je srečala hollywoodsko filmsko zvezdo v dežju v njihovi vasi. Govorila je o spremembi v sebi. Tudi ona je zrla v novo leto.

Dobila sta se in govorila in ona je kadila. Včasih ga je prišla za roko in se hkrati živčno igrala s svojim prstanom. Njeno telo se je skrčilo. Vse to je bilo zanjo preveč, to mesto, nune. Morala bi izginiti – na čarobni preprogi – nazaj v Pariz.

»O Bog,« je jokala, »kje so, slikarji, pisatelji, glasbeniki, najbolj pa mladi, mladi po duhu?«

Ni se mogla najbolj vrniti v življenje prostitutke v mestu, zato se je spustila v razmerje z inženirjem, ki je delal v Bord na Móni, irski tovarni šote. Hodila sta plesat, v hotel. Zdaj se je presenetljivo oblačila v črno. Ob nedeljah ga je hodila gledat na igrišče umobolnice, kjer je igral rugby med glasnim vzklikanjem in robustneži, ki so se kopicili okrog drobnih žog. To je bilo odkazano njej, stala je ob robu igrišča za rugby, z ostalimi meseno vabljivimi damami iz mesta, učiteljji, bančnimi uslužbenci. To je bil srednji razred Irske. Bolniki iz umobolnice so strmeli izza železnih rešetk.

»O bog,« je Gráinne jokala neke noči, »predala sem se temu telebanu.«

Proust, George Sand, Colette, Camus, de Beauvoir, Sagan, Fournier, Lamartine; ponavljala je njihova imena prijateljev, medtem ko so vlaki drveli v noč, zlati svetniški siji. In imena galskih pisateljev. Eoghan Ruadh O Súilleabháin, Aoghán O Ruahille, Eibblin Dubh ní Chonaill. To je bilo njeno zarekanje, glasovi književnosti, francoske in irske. Vse to obdobje je Gráinne hodila k maši, k obohajilu. V tej družbi si moral početi take stvari. Odhaja, je rekla, gre. Ampak voda je naraščala in bila je kot eden tistih pacientov umobolnice za železnimi rešetkami. Njen obraz je postal droben in kot iz papirmašeja. Njene oči so postale velike, celo grozeče, in njena usta so postala daljša, nesrečnejša, usta klovna. In Eugene jo je videl, kako se ljubi, tla v Parizu, njen oddaljeni biseksualni ljubimec. Želel je verjeti vse, kar je

rekla. Včasih je dvomil, ampak česar se ni mogel zlahka znebiti, je bila podoba, navdih. Rodinov »La Pensée« – Razmišljanje – samosoočanje, negotov pristop k umetnini, ki za trenutek upredmeti naše življenje, zaustavi njegov tok, nekaj ustvari, začudenje v očeh, obžalovanje v srcu, sublimacijo in najvišji nivo. Gráinne Dempsey je skozi ta kip videla sebe, mlado irsko dekle v Parizu, okrog vratu ovit šal kot nora čudaška zastava, trobojnica doma ob dnevih političnih parad, nastopnih govorov v parlamentu ali škofovih blagoslovov.

Videla se je na njegovi višini, mešanica med dejanskim in izmišljenim, v proslavljanju. Zdaj je imela drugačno okolje, a po svoje nič manj nedotaknjeno, mokre ulice, zapuščeni kinematografski plakati. Ponoči je hodila po mokrih ulicah, sama, brez svojega igralca rugbyja. Eugene jo je opazoval skozi okno in videl breme osamljenosti, ki se je spustilo nanjo in ji izostrilo izraz. Nič hišnih zvoncev, ki bi zvonili. Samo osamljena soba za vrnitev, knjige...

Zdaj je malo govorila o knjigah, predavala. Eugene je veliko zvedel o raznih pisateljih, njihovih navadah, katera vrsta čaja je všeč Colette. Gráinne je imela te podatke v mezinčtu, a včasih se je ustavilo tudi to, poplava besed, in nenadoma je izgledala obupano, kot da bi se nanjo spuščala bomba, počasi, a moreče, in premagovala njen odpor.

Bolj se je osredotočila na življenje v majhnem mestu, ni se udeleževala samo obvezne rugbyjske tekme, dnevna obhajanka pri maši. Z Eguenom je sicer še vedno taval po razbitinah preteklosti, a ta je bleдела in bilo je, kot da je poskuša zgrabiti vsak nekaj, preden izgine, zato se mu je približala, ga zadržala za roko kot prej, a zdaj drugače, bolj igrivo, z lesketajočim jantarjem na prstanu in praznim obrazom študija pomanjkanja koncentracije.

Včasih je bilo, kot da se namerava spustiti v napovedi glede njegove prihodnosti. Na srečo se je zadržala, govorila o morju, ljubezni do njega. Nekega večera je šla celo tako daleč, da je predlagala, da skočita v njen mini in se odpeljeta v Kerry. Opozoril jo je, da je navsezadnje student, in da ga doma pričakujejo. To je jo vznemirilo. Pogledala je zmešnjavo francoskih slovnice in se spomnila namena njunih srečanj. A bilo je prepozno in spet je začela z njimi, imeni francoskih pisateljev, kot da ga bo to do česa pripeljalo.

Prišla je pomlad, soočenje, češnjevi cvetovi v predmetjih, in Gráinne se je opazno težko prilagodila prenovljeni svetlobi. Začela je nositi temna očala. Skupaj z njim je napisala pismo sovjetskemu predsedniku glede ravnanja z nekim političnim zapornikom in z njim korakala po hokejskem igrišču v protest proti vojni v Vietnamu, a z izjemo teh manifestacij duha se je nekoliko skrušila, izgubila vero vase, v svojo lastno sposobnost shajati z okoljem. Nikjer je niso videli s prijateljem in v začetku nekega tedna se je vrnila iz Kerryja in Eugenu povedala, da je noseča.

Pariz je raznašalo v bujnosti barv, a zdaj se je to zdelo daleč, drug svet. Ko so po Parizu razsajali študentje v protestu proti starim zakonom, je Gráinne Dempsey korakala čez cerkveno ladjo, dvojno zavezana ruta iz šifona, da bi prejela obhajilo.

Kaj bo naredila? Splav, je rekla. Kot vsaka dobra katoliška irska učiteljica. Le-gla je na zofo, noge v zraku, kadila ciga-reto. Eugene bi moral iti v Francijo po načrtu študentske izmenjave, a se je ponu-dil, da pobegne in se ji pridruži v Lon-donu. Rekla je ne. Gerry bo šel z njo. Kakorkoli že, nima smisla, da te vlečem v to, je rekla.

Gledal jo je, ko je vodila dekleta iz samostana na procesijo za telovo. Mesto je bilo preplavljeno z zastavami, papeškimi zastavami, irskimi zastavami, korci špan-skega bezga pred špecerijami, in vsepov-sod slike svetega srca, ki se grabi za prsi, iz katerih je kapljalo nekaj redkih kapelj krvi kot paradižnikov sok. Gráinne je vodila svoje ovčice, s temnimi očali, vohunka.

Spremljala je vsak njegov gib, tiha po-doba na zofi, in nenadoma je spregovorila – izjavila je: »Vrnila sem se, da spet postanem povprečna, da obnovim ta del sebe. Pa me zdaj poglej. Naredila bom splav zaradi človeka, ki se preveč poti.« Govorila je tako avtoritativno, da jo je Eugene pogledal. Ganila ga je in brez opozorila se je znašla v njegovem naročju, jokala, čutila širino in drznost njegovih ramen, ko jo je objel čez pas, majhen zavitek v rožnati srajci.

»Ne pozabi si ogledati Rodinov »La Pensée«, je dejala, kot bi izjavila poslednjo voljo in oporoko.

Javor je cvetel in hrast; mesto iz ap-nenca je bilo takrat najlepše. Gospodična Dempsey je nekega dne odšla, odkolovra-tila v Kerry, od tam v London, in v Euge-novem življenju jo je nadomestila velika debela francoska študentka, ki je ves čas jedla lizike.

Gráinne mu je tega poletja pisala v Pa-riz.

26 Bolingbroke Road
London W14
10. avgust 1968

Dragi Eugene!

Naredila splav. Bilo je, kot bi odletel metulj. Tu je zelo vroče, peklenško. Kante za smeti so prepolne. Gerry je zunaj, nabavlja hrano. Tu sem sama, razmišljam o tem, kar je rekel Daniel O Connell. »Svoboda Irske ni vredna, da se zanjo prelije ena sama kaplja krvi.« Čutim, da sem nekaj ubila za Irsko, otroka v sebi. V meni je prostor, ki ga oni ne morejo zapolniti, nune, dijakinje, kipi Marije. Tako bo šlo naprej in naprej, zbiram moč kot ogromen val. Ko bi bil vsaj ti tukaj. Vem, da bi razumel, a tudi ti tega ne bi mogel ustaviti. Umorila sem del sebe in ga pokopala pod tla učilnice.

Kup poljubov, Gráinne

Šel si je ogledat Rodinovo Razmišljanje. V mokrem sivem pariškem poletju, živel je v predmestju, bližnje tovarne so bruhale plamene, ki so žgali v mili, da je bil to vrhunec, ta čudež iz marmorja. Opazujoč ga se je soočil z nenavadnim delom sebe, s fantom v beli jopici in s kravato iz tvida, ki daje poklon dekletu v beli srajci s šifon-stim šalom na Irskem v maju. Spraševal se je, če je bilo resnično, njeno razmerje v Pa-rizu, a je vedel, da to ni pomembno, ker sta bila resnična onadva, dotaknila sta se, njegova glava se je sklonila k njeni in njun skupni drget je pretresel njuni življenji, trajal in trajal, ko so v drugem delu Irske besnele puške in so stopinje neizbežno vo-dile iz dežele, ki je povzročila toliko bole-čine in trpljenja.

Ko se je tiste jeseni vrnil na Irsko, je ni bilo videti nikjer. Njen prijatelj se je vrnil in briljiral v krajevnem rugbyjskem mo-štvu. Veliko je deževalo, Peter Sarstedt je pel »Where do you go to, my lovely?« iz krajevne kavarne, in njen duh se je spreha-jal, dekle na mokri ulici, mimo samujočega neona kavarne. Spraševal se je, kaj se ji je zgodilo. Je umrla zaradi posledic splava? Se je vrnila v Pariz, kot je rekla, da se morda bo? V vsakem primeru je bil odlo-

čen da vztraja, s senco Rodinovega kipa v sebi s spoznanjem, ki mu ga je dala umetnost, da se je življenja vredno okle-pati, da bo, če se neprestano boriš, prišla svoboda. Gráinne mu je dala lekcije svo-bode. Od njega je bilo odvisno, če bo vztrajal, stopnico za stopnico, dokler ne sreča nekoga ali nečesa, kar se ga bo spet dotaknilo globoko kor Rodinova »La Pen-sée«.

Leta kasneje je srečal tako osebo. Kot londonski novinar se je vzpenjal po poti v predmestju Corka, da bi intervjuval mor-skega biologa o projektu morske biologije v West Corku. Pot je vodila k beli hiši, ki je bila prav taka kot neskončni kilometri belih hiš, ki so se razlegale okrog njega. Odprla je vrata napol prestrašeno. Grá-inne Dempsey, udratih lic.

Vrnila se je v Pariz, kot je rekla, a je odkrila, da poti večno vodijo domov, v točko negacije, v mestece na Irskem.

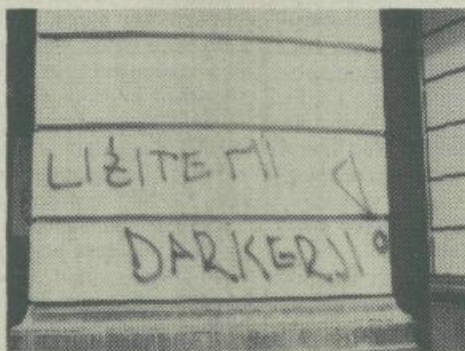
Nato ga je povabila noter. Okrog nje so po mizah ležale modne revije. V prvem trenutku jo je hotel objeti, a ga je zadržal izraz na njenem obrazu. Gráinne Demp-sey, žena morskega biologa, ga je gledala in prvič po letih je zagledal sebe, v provi-zorični kombinaciji oblačil, črna obleka, rožnata srajca, bele nogavice, trudil se je kot se je trudila ona, zdaj belih in vdratih lic, oči pa so bile še vedno goreče in žive, v njegovih mislih so se ponavljale spet in spet, prav kot so se ponavljale bele hiše, spet in spet, dokler niso dosegle morja.

Thoughts, 1982, antologija **Firebird 1**,

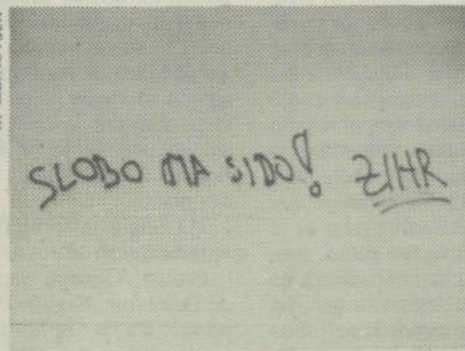
Penguin

prevedla Irena Androjna

DESMOND HOGAN se je rodil v grofiji Galway (Irska) in zdaj živi v Londonu. Leta 1971 je prejel Hennessy Award in leta 1977 Rooney Prize. Napisal je dva ro-mana, **The Ikon Maker** in **Leaves on Grey**, in dve zbirki kratkih zgodb, **The Di-amonds at the Bottom of the Sea in Chil-dren of Lir**, **Stories from Ireland**.

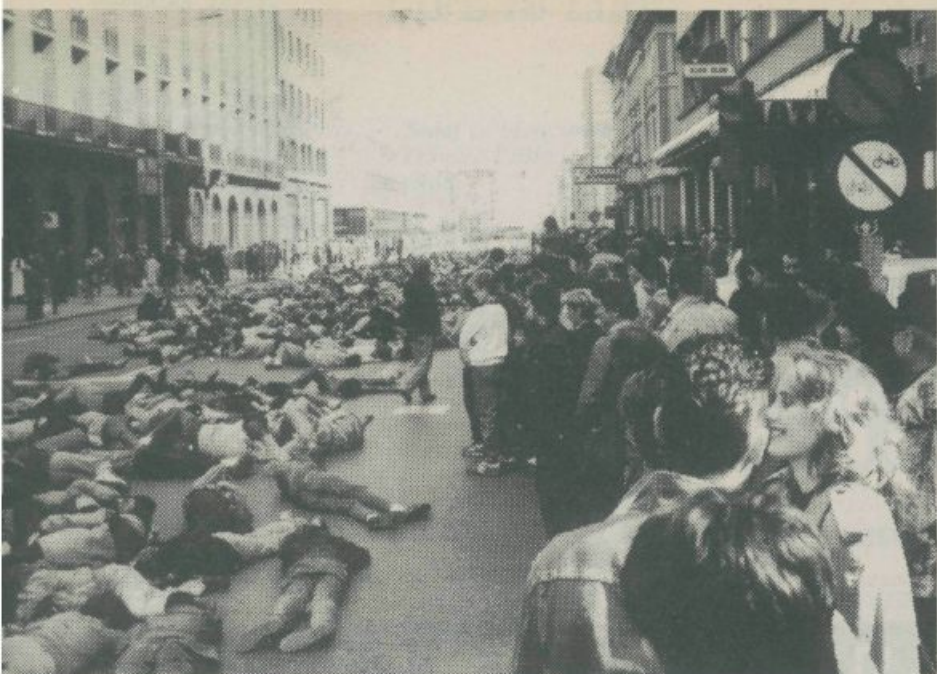
Vili Lamovšek

radio GLAS Ljubljane

STEREO * V ŽIVO
TUDI O VAŠIH PROBLEMIH**

POKLIČITE NAS: 328-954, 328-944

Slovenci smo imeli akcijo minus deset procentov mrtvih na slovenskih cestah. Tudi Srbi so imeli akcijo v zvezi z mrtvimi plus deset.

LIFE IS LIFE

LOVCI NA JELENE

Naslednje vrstice, ljube bralke in dragi bralci, vam bodo skušale razjasniti, kako pomembno vlogo igra lov na ljubke zverinice v življenju nekega naroda. Oglejte si tabelo in kar sama od sebe se bodo porajala vprašanja. Le kaj so jelenčki žalega storili našemu ljubljensmu maršalu?! In če si že morem predstavljati, kako se tovariš Stane skloni in ubere gobana, si nikakor ne morem predstavljati, kako teče za jelenom in ga na koncu pihne naravnost v srce. Ali pa bi človek v pijanosti verjel zlobnim domačinom neke slovenske vasi, ki na veliko pripovedujejo, kako so gamsa privezali za drevo in ga je naš ljubljenski vodja uspel pokončati z vsega nekaj strelji. Ali, ljube bralke in dragi bralci, kakšne nesreče bi bil kmalu deležen naš narod, če bi nek diletant na Brionih bolje ciljaj in počil očeta samoupravljanja, tako pa ga je na srečo njegovo oplazilo samo nekaj šiber. Da ne govorim o tragediji, če bi razjarjeni domorodci v daljni Afriki skuhal Marka Bulca v okusno župo, ker je počil poglavarjevega najljubšega slona. No, ko smo že pri slonih. Na volitivah za novo uredništvo Tribune sem van, ker so me pač obtožili, da nič ne obljubljam, obljubil intervju z gospodom slonom, ki ga je sestrelil mister Bulc. Žal smo od našega posebnega poročevalca izvedeli, da je omenjeni slon počil od smeha, ko je izvedel, da je tako postal največja jugoslovanska politična trofeja. Čao!

Vaš odgovorni

P. S. Ustreljenih kozlov lovski zvezi ni uspelo prešteti.

TOP 10 od 1947 (Belje) do 1980.

Ime in priimek	Lovišče	Leto odstrela	Št. točk
Stane DOLANC	Belje	1980	245.84
Berto TIČAK	Tikveš	1962	243.00
Abdorreza PAHLAVI	Belje	1967	241.83
Jakov BLAŽEVIĆ	Tikveš	1968	241.67
Stjepan Vargek	Murščak-Čakovec	1977	241.23
Ivan Iszakovicz	Belje	1950	241.09
Antonio Grassi	Tikveš	1966	240.47
Dušan Alimpić	Belje	1980	240.32
J. B. TITO	Tikveš	1959	239.65
Abdurahman PAHLAVI	Tikveš	1967	238.95

CENIK:

Bron 170-189,99 točk 1100-2140 US
Srebro 190-209,99 točk 2310-4270 US
Zlato 210 in več točk 4410 + 170 US za vsako nadaljnjo točko

Cena upljenega jelena znaša 60% dolarske cene obračunana po veljavnem deviznem kursu.

Dragi JELENOLJUBCI sami si izračunajte za koliko DM, US ali dinarjev si je S. DOLANC zmanjšal osebni proračun, če je hotel plačati jelenčke po zgoraj priloženem ceniku.

Vaš sv. HUBERTUS

NAVADNI JELEN - CERVUS ELEPHUS L.

Ime in priimek	ZLATA	SREBRNA	BRONASTA	Skupaj
J. B. TITO	12	20	11	43
Stane DOLANC*	4	5	3	12
Đuro PUCAR	6	5	0	11
Aleksandar RANKOVIĆ	6	1	1	8
Otmir KREČIĆ	2	3	2	7

Sedaj že bivše uredništvo je v svoji zadnji številki objavilo anketo o Tribuni. Prišlo je sedem (!) odgovorov, zato objavljamo vseh sedem v celoti.

TRIBUNINA ANKETA

Feedback je eden najpomembnejših elementov množičnega komuniciranja. Da bi izvedeli, ali in v kakšni meri ste zadovoljni z uredniškim konceptom našega časopisa, smo pripravili anketo. Prosimo vas, da nam izpolnjeni vprašalnik vrnete najkasneje do 31. marca na naslov: Tribuna, Kerenikovs 4, 61000 Ljubljana.

1. IME IN PRIIMEK: GREGOR PEČENKO
2. NASLOV: LJUBLJANA, STRELIKA 29 B
3. IZOBRAZBA: a) osnovna šola b) poklicna šola c) srednja šola d) višja ali visoka šola e) magisterij, doktorat
4. KAKO POGOSTO BERETE TRIBUNO? a) redno, vsako številko b) pogosto c) redko

5. KOLIKO ČASA ŽE BERETE TRIBUNO? a) letošnje šolsko leto b) 2-5 let c) več kot pet let
6. ČE ŽE VEČ LET SPREMLJATE TRIBUNO, NAS ZANIMA VAŠE MNENJE O LETOŠNJIH ŠTEVIKAH a) bolj zanimive so b) manj zanimive so c) nisam opazil bistvenih razlik v kvaliteti

7. ZA KATERI ČLANEK BI LAHKO REKLI DA JE (vpilite naslov članika ali kratko vsebino): a) vam je ostal najbolj v spominu b) povedal nekaj, česar do sedaj niste vedeli c) bil po vašem mnenju neresničen d) bil izjemno politično provokativen

8. KATERO PODROČJE KULTURE OZIROMA UMETNOSTI VAS NAJBOLJ ZANIMA? a) književnost b) glasba (napišite katere zvrsti) c) likovna umetnost d) film e) gledališče f) balet g) drugo (kaj?)

TRIBUNINA ANKETA

Feedback je eden najpomembnejših elementov množičnega komuniciranja. Da bi izvedeli, ali in v kakšni meri ste zadovoljni z uredniškim konceptom našega časopisa, smo pripravili anketo. Prosimo vas, da nam izpolnjeni vprašalnik vrnete najkasneje do 31. marca na naslov: Tribuna, Kerenikovs 4, 61000 Ljubljana.

1. IME IN PRIIMEK: GREGOR PEČENKO
2. NASLOV: LJUBLJANA, STRELIKA 29 B
3. IZOBRAZBA: a) osnovna šola b) poklicna šola c) srednja šola d) višja ali visoka šola e) magisterij, doktorat
4. KAKO POGOSTO BERETE TRIBUNO? a) redno, vsako številko b) pogosto c) redko
5. KOLIKO OSEB, POLEG VAS, BERE ISTI IZVOD TRIBUNE?
6. TRIBUNA IZHAJA VSAKIH 14 DNI. PO VAŠEM MNENJU JE TO: a) preveč pogosto b) lahko bi izhajala vsak teden c) ritam izhajanja je pravi
7. KJE KURJUJETE TRIBUNO? a) pri uličnem kolporterju b) v knjigarni

8. KOLIKO ČASA ŽE BERETE TRIBUNO? a) letošnje šolsko leto b) 2-5 let c) več kot pet let
9. ČE ŽE VEČ LET SPREMLJATE TRIBUNO, NAS ZANIMA VAŠE MNENJE O LETOŠNJIH ŠTEVIKAH a) bolj zanimive so b) manj zanimive so c) nisam opazil bistvenih razlik v kvaliteti
10. KATERE REVJE (TUJE IN DOMAČE) POLEG TRIBUNE SPREMLJATE?
11. KATERE OD NAŠTETIH TEM V ČASOPISIH IN REVJAH VAS ZANIMAJO? a) notranje politika b) zunanje politika c) ekonomska vprašanja d) kultura, šolstvo e) znanost, tehnika f) šport g) reportaže, potopila h) humor i) drugo (kaj?) j) misovništvo k) socialna vpraš. l) ekologija m) obravnava odraslih n) odnosi do živali

12. ZAKAJ BERETE TRIBUNO?

- a) ker najdem v njej problematiko, ki je v drugih časopisih ni
b) ker je pristop k problemom drugačen, bolj kritičen
c) drugo (kaj?) ker je to zanimivo izh. družinski časopis in ker upam, da bom v njem našel študentske novice

13. TRIBUNA JE ŠTUDENSKI ČASOPIS. ALI MISLITE, DA POSVEČA DOVOLJ POZORNOSTI ŠTUDENSKI PROBLEMATIKI?

- a) da
b) ne, o tam bi morali več pisati

14. KAKO BI OCENILI TRIBUNINO PISANJE?

Table with 5 columns: a) preglednost, b) celovitost, c) zanimivost, d) uporabnost, e) grafične oblike, f) aktualnost. Rows for 'zelo dobro', 'dobro', 'ne vem', 'slabo', 'zelo slabo'.

15. ZA KATERI ČLANEK BI LAHKO REKLI DA JE (vpilite naslov članika ali kratko vsebino):

- a) vam je ostal najbolj v spominu
b) povedal nekaj, česar do sedaj niste vedeli
c) bil po vašem mnenju neresničen
d) bil izjemno politično provokativen

16. TRIBUNA OBJAVLJA INTERVJUJE S KULTURNIMI POLITIČNIMI IN DRUGIMI JAVNIMI DELAVCI TER OSEBNOSTMI, KI SO PO MNENJU UREDNIŠTVA ZANIMIVE. KAJ MENITE VI?

- a) izbor intervjuvancev je dober, novinarjem uspeva celovito predstaviti stališča in poglede sogovornikov ter njihovo vlogo v družbi

- b) intervjuji so sicer zanimivi, vendar niso dovolj aktualni
c) intervjuji so kvalitetni, vendar se teme pogosto ponavljajo
d) intervjuji so nekvalitetni in nezanimivi, izbor intervjuvancev ni posrečen

17. TRIBUNA V ZADNJEM ČASU POSVEČA VEČ POZORNOSTI KULTURI. KAJ MENITE O NOVEM KONCEPTU?

- a) Tribuna bi morala pisati predvsem o politiki
b) razmerje med politiko in kulturo bi moralo biti bolj usklajeno
c) Tribuna bi morala pisati še več o kulturi in pokrivali bele lise na tem področju

18. KATERO PODROČJE KULTURE OZIROMA UMETNOSTI VAS NAJBOLJ ZANIMA? (možni so največ trije odgovori)

- a) književnost
b) glasba (napišite katere zvrsti)
c) likovna umetnost
d) film
e) gledališče
f) balet
g) drugo (kaj?)

19. KAJ BI REKLI O FOTOGRAFIJAH V TRIBUNI?

- a) kvalitetne in zanimive so
b) ne pritegnejo me
c) preveč jih je

20. KAJ MENITE O NASLOVNICAH

Table with 3 columns: a) oblikovane so estetsko, b) škoda, ker so črne bele, c) so aktualne, d) so provokativne. Rows for 'drži', 'ne drži', 'ne vem'.

TRIBUNIN TOREK

18. 4. OB 20

ŽUR, KI VAM NUDI VEČ KOT LE DOBRO GLASBO

▲ B-51 GERBIČEVA 51a LJUBLJANA ▲

Želite prodajati Tribuno in biti stimulatívno nagrajeni?
Iščemo prodajalce za vse slovenske kraje z izjemo Ljubljane in Maribora!

Cenjeni bralci,

sklenili smo objaviti tudi male oglase. Toda ne kakršnekoli. Le tiste, ki ponujajo stanovanja ali delo za študente. In tudi ne karkoli: takšne oglase bomo objavljali zastonj! Torej prihranite denar za kakšno pivo in objavite oglas v Tribuni!

SLUŽBA DRUŽBENEGA KNJIGOVODSTVA

SPLOŠNA POLOŽNICA

POTRDILO

--	--	--	--

Vplačal je JANEZ DRNOVJEK
IZLAKE 112B 61411 IZLAKE
(ime in naslov vplačnika)

št. pošte

Način izvir.

Namen nakazila POLETNA
NAROČNINA TRIBUNE

Št. invest. objekta Šifra

DIN 30'000.-

Prejemnik TRIBUNA
KERCŠNIKOVA 4 LJUBLJANA
(ime in sedež prejemnika)

Številka računa 50101-678-47303

Šklic na št. (odobr.)

(Zig in podpis)

(plačana pristojbina)

Znak kontrole

v _____, dne _____

(številka dnevnika)

IZPOLNI, PLAČAJ IN POŠLJI KOPJU!

HVALA, POSTAL SI NAŠ NAROČNIK, TRIBUNA -

**SLOVENIJA NEODVISNA – JUTRI
ALI NIKOLI**

**»TO JE PALESTINA IN SLOVENIJA
NAM NE VERJAME« – KRVAVA
SRBSKA USTAVA**

**»MILIČNIKI SO TULILI
OD BOLEČIN« – INTERVJU:
NIKŠIČKI VODITELJ IZ BEOGRADA**

**INTERVJU: GORAZD DREVENŠEK
ŠEF SPORNEGA PREDSEDSTVA
UK ZSMS LJUBLJANA**

**LOVCI NA JELENE ALI KOLIKO
SO STALI JELENČKI TOVARIŠA
STANETA**